

**GAZİANTEP MEVLEVİHANESİ VAKIF
MÜZESİ'NDE BULUNAN KİLİMLERİN
TAHLİLLERİ**

Oğuzhan KABALCI

Yüksek Lisans Tezi

Geleneksel Türk El Sanatları Anasanat Dalı

Doç. Dr. Ayşe Ashhan EROĞLU

2017

Her Hakkı Saklıdır.

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARI ANASANAT DALI**

Oğuzhan KABALCI

**GAZİANTEP MEVLEVİHANESİ VAKIF MÜZESİ'NDE BULUNAN
KİLİMLERİN TAHLİLİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Ayşe Aslıhan EROĞLU**

ERZURUM – 2017

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "GAZİANTEP MEVLEVİHANESİ VAKIF MÜZESİ'NDE BULUNAN KİLİMLERİN TAHLİLİ" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıyı kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin basılı ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

Tezimim 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

25.12.2017

Oğuzhan KABALCI

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Doç. Dr. A. Aslıhan EROELU danışmanlığında, Oğuzhan KABALCI tarafından hazırlanan bu çalışma 25/12/2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Geleneksel Türk Sanatları / Anasanat Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Bekir DENİZ imza :
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Ümülbano HAMİDOVA imza :
Jüri Üyesi : Doç. Dr. A. Aslıhan EROELU imza :

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 25/12/2017

Doç. Dr. Ahmet Selim Doğan
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
KISALTMALAR DİZİNİ	VI
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ	VII
ÇİZİMLER DİZİNİ.....	XI
ÖNSÖZ.....	XIX

GİRİŞ

I. KONUNUN TANIMI, ÖNEMİ VE AMACI.....	1
II. MATERYAL VE YÖNTEM.....	2

BİRİNCİ BÖLÜM

GAZİANTEP İLİNİN COĞRAFİ KONUMU VE TARİHİ GEÇMİŞİ

1.1. GAZİANTEP İLİNİN COĞRAFİ DURUMU.....	4
1.2. GAZİANTEP İLİNİN TARİHİ GEÇMİŞİ	4
1.2.1. Gaziantep Adının Ortaya Çıkışı ve Anlamı.....	4
1.2.2. Gaziantep İlinin Kısa Tarihçesi	5
1.3. GAZİANTEP MEVLEVİHANESİ VAKIF MÜZESİ'NİN TARİHÇESİ.....	8

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK DÜZ DOKUMA YAYGILARI

2.1. DÜZ DOKUMANIN TANIMI.....	13
2.2. TÜRK DÜZ DOKUMA YAYGILARININ TARİHÇESİ.....	13
2.3. TÜRK DÜZ DOKUMA YAYGILARININ TEKNİK ÖZELLİKLERİ	19
2.3.1. Bezayağı Dokuma	20
2.3.2. Düz Atkı Yüzlü Dokuma.....	20
2.3.3. Kilim.....	21
2.3.3.1. İlikli Kilimler	22
2.3.3.2. İliksiz Kilimler.....	23
2.3.3.3. Eğri Atkılı Kilimler.....	24
2.3.3.4. Eğri Atkılı Konturlu Kilimler	24
2.3.3.5. Normal Atkılar Üzerine Ek Atkılar Atılması İle Yapılan Kilimler	25

2.3.3.6. Kilimlerin Kompozisyon Özellikleri	25
2.3.4. Cicim Dokuma	26
2.3.4.1. Seyrek Motifli Cicim	27
2.3.4.2. Sık Motifli Cicim	28
2.3.4.3. Atkı Yüzlü Sık Motifli Cicim	28
2.3.5. Sumak Dokuma	29
2.3.5.1. Düz Sumak Dokuması	30
2.3.5.2. Atkısız Düz Sumak Dokuması	30
2.3.5.3. Balıksırtı Sumak Dokuması	31
2.3.6. Zili Dokuma	32
2.3.6.1. Düz Zili	33
2.3.6.2. Çapraz Zili	33
2.3.6.3. Seyrek Zili	34
2.3.6.4. Damalı Zili	34
2.3.6.5. Konturlu Zili	35
2.4. TÜRK DÜZ DOKUMA YAYGILARINDA KULLANILAN	
MATERYALLER	36
2.4.1. Tezgâh	36
2.4.1.1. Sarma Tezgâh	36
2.4.2. Kirkit	38
2.4.3. Bıçak	39
2.4.4. İplik	39
2.4.5. İğne	39
2.4.6. Gülcan	39
2.4.7. Mekik	40
2.4.8. Çıkrık	40
2.4.9. Kirman	41
2.5. TÜRK DÜZ DOKUMA YAYGILARINDA YÜN BOYAMA	41
2.5.1. Dokumalarda Kullanılan Boyaların Tarihsel Gelişimi	41
2.5.2. Dokuma İpliklerinin Boyanması	44
2.5.2.1. Bitkilerin Toplanması	44
2.5.2.2. Bitkilerin Boyamaya Hazırlanması	45
2.5.2.3. Mordanlama Yöntemi	45

2.5.2.4. Yün Boyamada Kullanılan Araç ve Gereçler	48
2.5.3. Dokumacılıkta Kullanılan Boyalar.....	48
2.5.3.1. Organik Boyalar.....	49
2.5.3.1.1. Doğal Organik Boyalar	49
2.5.3.1.2. Suni Organik Boyalar.....	49
2.5.4. Dokumacılıkta Kullanılan Bitkiler ve Bunlardan Elde Edilen Renkler	51
2.6. TÜRK DÜZ DOKUMALARDA KULLANILAN MOTİFLER.....	54
2.6.1. Bitki Motifleri.....	57
2.6.2. Hayvan Motifleri	58
2.6.3. Geometrik Motifler.....	61
2.6.4 Sembolik Motifler	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KATALOG

3.1. GAZİANTEP MEVLEVİHANESİ VAKIF MÜZESİ'NDE BULUNAN KİLİMLERİN TAHLİLLERİ	67
DEĞERLENDİRME VE KARŞILAŞTIRMA.....	160
SONUÇ.....	174
KAYNAKÇA	176
ÖZGEÇMİŞ.....	185

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GAZİANTEP MEVLEVİHANESİ VAKIF MÜZESİ'NDEKİ KİLİMLERİN
TAHLİLİ

Oğuzhan KABALCI

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ayşe Aslıhan EROĞLU

2017, 185 Sayfa

Juri: Doç. Dr. Ayşe Aslıhan EROĞLU (Danışman)

Prof. Dr. Bekir DENİZ

Doç. Dr. Ümmülbanu HAMİDOVA

Gaziantep, geçmişten günümüze kadar birçok medeniyetin yanı sıra Türk-İslam medeniyetlerine de ev sahipliği yapmıştır. Gaziantep'in tarihi olarak mühim olmasında bulunduğu bölgenin önemi büyüktür. Mezopotamya gibi ilk uygarlıklara ev sahipliği yapan bölge; Akdeniz arasındaki konumu, aynı zamanda güneyden ve Akdeniz'den doğuya ve kuzeye giden yolların birleştiği bölgede oluşu sebebiyle bölgenin tarihini şekillendirmiştir.

Mevlevi tarikatının temeli, Hz. Mevlana'nın ebedi aleme doğuşundan sonra, sevenleri, sözleri, vaazları ve eserlerinden yarar sağlayanların bir araya gelmesiyle oğlu Sultan Veled önderliğinde atılmıştır. Bu tarikatı "Mevlevilik" olarak isimlendirmişlerdir.

Mevlevihaneler, Mevlevi tarikatlarının sahip olduğu yapılardır. Gaziantep Mevlevihanesi inşa yapısıyla zaviye görünümüne sahip bir mevlevihanedir. 1980'li yıllarda halı, kilim, el yazması Kur'an-ı Kerim, şamdan gibi teberrükât eşyaları ile dolmaya başlayan Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün deposu, birkaç ilde Vakıf Müzeleri açma fikrini zorunlu hale getirmiştir.

Tarihi çok eski zamanlara dayanan "Dokumacılık", insanın hayvan postlarını ince deri, kırı ve bağırsakla dikmeyi öğrenmesiyle birlikte başlamakta ve sonrasında hayvansal ve bitkisel lifleri çekip bükerek iplik yapmasıyla devam etmektedir. Düz dokuma yaygı ve halı geleneği, Orta Asya'da Türklerin yaşadığı bölgelerde ortaya çıkmış ve gelişimini bu bölgede sürdürmüştür. Daha sonrasında Selçuklularla beraber Anadolu'ya gelmiş ve burada gelişmeye devam etmiştir.

Düz dokumalar arasında bulunan "kilim", arkası ve önü aynı olan, çözgü ipliklerinin desen iplikleriyle kapatıldığı düz dokumalardır. Anadolu'nun neredeyse her bölgesinde bu dokumalara rastlanmaktadır.

Gaziantep Mevlevihanesi Vakıflar Müzesi'nde bulunan kilimler 18-20. yüzyılları arasında tarihlendirilmektedir. Bu dokumalar geç dönem özelliği taşımaktadır. Kilimler müzede teşhir salonu ve depoda olmak üzere 31 adettir.

Müzede bulunan kilimler Konya, Kars, Malatya, Sivrihisar ve Bulgar-Göçmen yörelerinden olup, o yörelere özgü motifleri içermektedir. Bu dokumaların incelenmesinde cinsleri, boyutları, teknikleri, motif, renk ve kompozisyon özellikleri incelenerek literatüre geçmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gaziantep, Orta Asya, Akdeniz, Dokumacılık, Mevlevihane, Müze, Kilim, Kompozisyon.

ABSTRACT**MASTER THESIS****THE ANALYSIS OF RUGS IN THE GAZİANTEP MEVLEVİHANE
FOUNDATION MUSEUM****Oğuzhan KABALCI****Advisor: Assoc. Prof. Dr. Ayşe Aslıhan EROĞLU****2017, Page: 185****Jury: Assoc. Prof. Dr. Ayşe Aslıhan EROĞLU (Danışman)****Prof. Dr. Bekir DENİZ****Assoc. Prof. Dr. Ümmülbanu HAMİDOVA**

Gaziantep has hosted many civilizations as well as Turkish-Islamic civilizations from the past to the present day. Gaziantep has significance because of the importance of its location. Gaziantep hosting the first civilizations like Mesopotamia has shaped the history of the region because it is in the crossroads between the roads from the South and Mediterranean to the East and the North.

Mevlevi sect was founded by the son of Rumi, Sultan Veled after Rumi's passage to the eternal life by drawing together his lovers who had been benefited from his words, preaches, and works. This order was named as "Mevleviyeh".

Mevlevihanes (Mevlevi lodges) are the buildings that are owned by Mevleviyeh sects. Gaziantep Mevlevihane were built as a zawiya. When the storehouse of General Directorate of Foundations started to be filled up with rugs, carpets, hand-written Qurans, and candlesticks in 1980s, it became necessary to found Foundation Museums in some cities.

Having a long history, "weaving" has started when people learned to stitch the animal hides using thin leather and intestine, and continued by making thread by twisting animal and herbal fibers. Flat weaved rugs and carpet tradition emerged among the Turks living in Central Asia, and developed there. Then, it was brought to Anatolia by Seljuk Turks, and improved here.

The rugs have the same faces where the warp threads are covered by design threads. It is possible to see these kinds of weaves in almost every corner of Anatolia.

The rugs in Gaziantep Mevlevihane Foundations Museum are dated back to 18th-20th centuries. These rugs have the late period characteristics. The total number of rugs is 31, which are both in exhibition hall and the store.

The rugs in the museum are from Konya, Kars, Malatya, Sivrihisar, and the locations where the immigrants from Bulgaria lived, and the rugs have the motifs pertain to these regions. The purpose of this study was to examine these weaved rugs in terms of types, sizes, techniques, qualities, motifs, colors, and composition properties.

Keywords: Gaziantep, Central Asia, Mediterranean, Weaving, Mevlevihane, Museum, Rug, Composition

KISALTMALAR DİZİNİ

C.m.	: Santimetre
Ç.E.D.	: Çevresel Etki Değerlendirmesi
(ed.)	: Editör
gr.	: Gram
H.	: Hicri
(haz.)	: Hazırlayan
Karş.	: Karşılaştırma
Kat.	: Katalog
kg.	: Kilogram
M.	: Miladi
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
mm.	: Milimetre
no.	: Numara
s.	: Sayfa
SÜ	: Selçuk Üniversitesi
T.B.M.M.	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C	: Türkiye Cumhuriyeti
yy.	: Yüzyıl

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Fotoğraf 1.1. Semahane Giriş Kapısı Üzerindeki Farsça Kitabe	9
Fotoğraf 1.2. Çeşme Nişinin İçerisindeki Kitabe.....	10
Fotoğraf 1.3. Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi	11
Fotoğraf 2.1. M.Ö. 6000-7000 Yıllarına Ait Duvar Resmi.....	14
Fotoğraf 2.2. Başadar Kurganında ve Kuzey Moğolistan'daki Noin-Ula'da Bulunan dokuma (Ermitaj Müzesi'nden).....	15
Fotoğraf 2.3. 13. yy. Selçuklu Dönemi Kilimi / Konya Müzesi.....	17
Fotoğraf 2.4. Osmanlı Saray Kilimi, 17. yy. Vakıflar Halı Müzesi / İstanbul.....	19
Fotoğraf 2.5. Bezayağı Dokuma (A. Aslıhan Ergüder'den)	20
Fotoğraf 2.6. Düz Atkı Yüzlü Dokuma (A. Aslıhan Ergüder'den).....	21
Fotoğraf 2.7. İlikli Kilim (A. Aslıhan Ergüder'den).....	22
Fotoğraf 2.8. İliksiz Kilim (A. Aslıhan Ergüder'den).....	23
Fotoğraf 2.9. Eğri Atkılı Kilim (A. Aslıhan Ergüder'den)	24
Fotoğraf 2.10. Eğri Atkılı Konturlu Kilim (A. Aslıhan Ergüder'den).....	25
Fotoğraf 2.11. Normal Atkılar Üzerine Ek Atkılar Atılması İle Yapılan Kilimler (A. Aslıhan Ergüder'den)	25
Fotoğraf 2.12. Seyrek Motifli Cicim (A. Aslıhan Ergüder'den).....	27
Fotoğraf 2.13. Sık Motifli Cicim (A. Aslıhan Ergüder'den)	28
Fotoğraf 2.14. Atkı Yüzlü Cicim(A. Aslıhan Ergüder'den)	28
Fotoğraf 2.15. Düz Sumak Dokuması (A. Aslıhan Ergüder'den).....	30
Fotoğraf 2.16. Atkısız Düz Sumak Dokuması (A. Aslıhan Ergüder'den)	31
Fotoğraf 2.17. Balıksırtı Sumak Dokuması (A. Aslıhan Ergüder'den)	31
Fotoğraf 2.18. Düz Zili (A. Aslıhan Ergüder'den)	33
Fotoğraf 2.19. Çapraz Zili (A. Aslıhan Ergüder'den).....	34
Fotoğraf 2.20. Seyrek Zili (A. Aslıhan Ergüder'den).....	34
Fotoğraf 2.21. Damalı Zili (A. Aslıhan Ergüder'den)	35
Fotoğraf 2.22. Konturlu Zili (A. Aslıhan Ergüder'den).....	35
Fotoğraf 2.23. Sarma Tezgâh (İSMEK'den).....	36
Fotoğraf 2.24. Yan Tahtası (İSMEK'den)	37
Fotoğraf 2.25. Levent (Merdane) (İSMEK'den).....	37

Fotoğraf 2.26. Varangelen (İSMEK'den)	37
Fotoğraf 2.27. Gücü Ağacı (İSMEK'den)	38
Fotoğraf 2.28. Payanda (İSMEK'den)	38
Fotoğraf 2.29. Kirkit	39
Fotoğraf 2.30. Yün İplik	39
Fotoğraf 2.31. Gülcan (İSMEK'den)	40
Fotoğraf 2.32. Mekik	40
Fotoğraf 2.33. Çıkrık (Ankara Etnografya Müzesi'nden).....	40
Fotoğraf 2.34. Kirman.....	41
Fotoğraf 3.1. Kilim Dokuma.....	67
Fotoğraf 3.2. Kilim Dokuma.....	70
Fotoğraf 3.3. Kilim Dokuma	73
Fotoğraf 3.4. Kilim Dokuma.....	76
Fotoğraf 3.5. Kilim Dokuma.....	79
Fotoğraf 3.6. Kilim Dokuma.....	82
Fotoğraf 3.7. Kilim Dokuma.....	85
Fotoğraf 3.8. Kilim Dokuma.....	88
Fotoğraf 3.9. Kilim Dokuma.....	91
Fotoğraf 3.10. Kilim Dokuma.....	94
Fotoğraf 3.11. Kilim Dokuma.....	97
Fotoğraf 3.12. Kilim Dokuma.....	100
Fotoğraf 3.13. Kilim Dokuma.....	103
Fotoğraf 3.14. Kilim Dokuma.....	106
Fotoğraf 3.15. Kilim Dokuma.....	109
Fotoğraf 3.16. Kilim Dokuma.....	112
Fotoğraf 3.17. Kilim Dokuma.....	115
Fotoğraf 3.18. Kilim Dokuma.....	118
Fotoğraf 3.19. Kilim Dokuma.....	121
Fotoğraf 3.20. Kilim Dokuma.....	124
Fotoğraf 3.21. Kilim Dokuma.....	127
Fotoğraf 3.22. Kilim Dokuma.....	130
Fotoğraf 3.23. Kilim Dokuma.....	133
Fotoğraf 3.24. Kilim Dokuma.....	136

Fotoğraf 3.25. Kilim Dokuma.....	139
Fotoğraf 3.26. Kilim Dokuma.....	142
Fotoğraf 3.27. Kilim Dokuma.....	145
Fotoğraf 3.28. Kilim Dokuma.....	148
Fotoğraf 3.29. Kilim Dokuma.....	151
Fotoğraf 3.30. Kilim Dokuma.....	154
Fotoğraf 3.31. Kilim Dokuma.....	157
Karş. Fotoğraf 1. Tokat-Merkez Yöresine Ait Kilim (Suna Topçulu'dan).....	162
Karş. Fotoğraf 2. Kat. 21 no'lu Kilim Dokuma	162
Karş. Fotoğraf 3. Çankırı Yöresine Ait Kilim (Özge Kadioğlu'ndan).....	162
Karş. Fotoğraf 4. Kat. 13 no'lu Kilim.....	162
Karş. Fotoğraf 5. Malatya-Sinanlı yöresine ait kilim (Güran Erbek'den)	163
Karş. Fotoğraf 6. Kat. 01 no'lu Kilim Dokuma	163
Karş. Fotoğraf 5. Malatya-Sinanlı Yöresine Ait Kilim (Güran Erbek'den)	163
Karş. Fotoğraf 7. Kat. 06 no'lu Kilim Dokuma	163
Karş. Fotoğraf 8. Malatya-Akçadağ Yöresine Ait Kilim (Ela TAŞ'dan)	164
Karş. Fotoğraf 9. Kat. 08 no'lu Kilim Dokuma	164
Karş. Fotoğraf 10. Kat. 14 no'lu Kilim Dokuma	165
Karş. Fotoğraf 11. Sarıkamış-Altunbulak Yöresine Ait Kilim (Hanım Taşkaynatan'dan)	165
Karş. Fotoğraf 12. Hakkâri-Halitbey Yöresine Ait Kilim (Recai Karahan'dan)	165
Karş. Fotoğraf 13. Kırşehir Yöresine Ait Kilim (Nuray Eroğlu'ndan).....	165
Karş. Fotoğraf 14. Kat. 22 no'lu Kilim Dokuma	165
Karş. Fotoğraf 15. Sivrihisar Yöresine Ait Kilim (Selda Kavas'dan)	166
Karş. Fotoğraf 16. Kat. 04 no'lu Kilim Dokuma	166
Karş. Fotoğraf 17. Obruk Namazlık Kilimi (H. Melek Hidayetoğlu'ndan).....	167
Karş. Fotoğraf 18. Kat. 05 no'lu Kilim Dokuma	167
Karş. Fotoğraf 19. Konya-Obruk Mihraplı Kilim (Güran Erbek'ten)	167
Karş. Fotoğraf 18. Kat. 05 no'lu Kilim Dokuma	167
Karş. Fotoğraf 20. Toramanlı Hekber Namazlağ Kilimi (H. Melek Hidayetoğlu'ndan)	168
Karş. Fotoğraf 21. Kat. 23 no'lu Kilim Dokuma	168

Karş. Fotoğraf 22. Akören-İnlıce Alıbeyhöyüğü Yöresıne Aıt Kılım (H. Melek Hıdayetoğlu'ndan)	168
Karş. Fotoğraf 23. Kat. 16 no'lu Kılım Dokuma	168
Karş. Fotoğraf 24. Sıvas Etnografya Müzesi'nde Bulunan Kılım (Şirin Karaman'dan).....	169
Karş. Fotoğraf 25. Kat. 11 no'lu Kılım Dokuma	169
Karş. Fotoğraf 26. Malatya-Akçadağ Yöresıne Aıt Kılım (Ela Taş'dan)	170
Karş. Fotoğraf 27. Kat. 19 no'lu Kılım Dokuma	170
Karş. Fotoğraf 28. Sıvas Etnografya Müzesi'ndeki Kılım (Şirin Karaman'dan)	170
Karş. Fotoğraf 29. Bayburt Yöresıne Aıt Kılım (A.Aslıhan Ergüder'den).....	170
Karş. Fotoğraf 30. Kat. 07 no'lu Kılım Dokuma	170
Karş. Fotoğraf 31. Kayseri Yöresıne Aıt Kılım (Ela Taş'tan)	171
Karş. Fotoğraf 32. Kat. 12 no'lu Kılım Dokuma	171
Karş. Fotoğraf 33. Malatya-Yedıdağ Çıçeği Yöresıne Aıt Kılım (Ela Taş'tan)	171
Karş. Fotoğraf 34. Erzurum-Oltu Yöresıne Aıt Kılım (A.Aslıhan Ergüder'den)	172
Karş. Fotoğraf 35. Kat. 25 no'lu Kılım Dokuma	172
Karş. Fotoğraf 36. Konya veya Çevre Köylerine Aıt Kılım (Nazan Ölçer'den)	172
Karş. Fotoğraf 37. Kat. 23 no'lu Kılım Dokuma	172
Karş. Fotoğraf 38. Bakü-Apşeron yöresıne Aıt Kılım	173
Karş. Fotoğraf 39. Kat. 26 no'lu Kılım Dokuma	173

ÇİZİMLER DİZİNİ

Çizim 2.1. Bezayağı Dokuma (A. Aslıhan Ergüder'den).....	20
Çizim 2.2. Düz Atkı Yüzlü Dokuma (A. Aslıhan Ergüder'den).....	21
Çizim 2.3. İlikli Kilim (A. Aslıhan Ergüder'den)	22
Çizim 2.4. İliksiz Kilim (A. Aslıhan Ergüder'den)	23
Çizim 2.5. Eğri Atkılı Kilim (A. Aslıhan Ergüder'den).....	24
Çizim 2.6. Eğri Atkılı Konturlu Kilim (A. Aslıhan Ergüder'den).....	25
Çizim 2.7. Normal Atkılar Üzerine Ek Atkılar Atılması İle Yapılan Kilimler (A. Aslıhan Ergüder'den).....	25
Çizim 2.8. Seyrek Motifli Cicim (A. Aslıhan Ergüder'den)	27
Çizim 2.9. Sık Motifli Cicim (A. Aslıhan Ergüder'den)	28
Çizim 2.10. Atkı Yüzlü Cicim(A. Aslıhan Ergüder'den).....	28
Çizim 2.11. Düz Sumak Dokuması (A. Aslıhan Ergüder'den)	30
Çizim 2.12. Atkısız Düz Sumak Dokuması (A. Aslıhan Ergüder'den).....	31
Çizim 2.13. Balıksırtı Sumak Dokuması (A. Aslıhan Ergüder'den).....	31
Çizim 2.14. Düz Zili (A. Aslıhan Ergüder'den)	33
Çizim 2.15. Çapraz Zili (A. Aslıhan Ergüder'den)	34
Çizim 2.16. Seyrek Zili (A. Aslıhan Ergüder'den).....	34
Çizim 2.17. Damalı Zili (A. Aslıhan Ergüder'den).....	35
Çizim 2.18. Konturlu Zili (A. Aslıhan Ergüder'den)	35
Çizim 2.19. Pıtrak Motifi (A. Aslıhan Ergüder'den).....	57
Çizim 2.20. Hayat Ağacı Motifi (A. Aslıhan Ergüder'den)	58
Çizim 2.21. Koçboynuzu Motifi (A. Aslıhan Ergüder'den).....	59
Çizim 2.22. Yılan Motifi (A. Aslıhan Ergüder'den)	59
Çizim 2.23. Akrep Motifi (A. Aslıhan Ergüder'den)	60
Çizim 2.24. Ejder Motifi (A. Aslıhan Ergüder'den).....	60
Çizim 2.25. Kuş Motifi (A. Aslıhan Ergüder'den).....	61
Çizim 2.26. Kurtağzı, Kurt İzi, Canavar Ayağı Motifleri (A. Aslıhan Ergüder'den)	61
Çizim 2.27. Yıldız Motifi (A. Aslıhan Ergüder'den)	62
Çizim 2.28. Su Yolu Motifi (A. Aslıhan Ergüder'den).....	62
Çizim 2.29. Bereket Motifi (A. Aslıhan Ergüder'den).....	63

Çizim 2.30. Aşk ve Birleşim ‘Ying-Yang’ Motifi (A. Aslıhan Ergüder’den).....	63
Çizim 2.31. Nazarlık ve Muska Motifi (A. Aslıhan Ergüder’den).....	64
Çizim 2.32. El, Parmak ve Tarak Motifleri (A. Aslıhan Ergüder’den).....	65
Çizim 2.33. Göz Motifi (A. Aslıhan Ergüder’den).....	65
Çizim 2.34. Sandıklı Motifi (A. Aslıhan Ergüder’den).....	65
Çizim 2.35. Elibelinde Motifi (A. Aslıhan Ergüder’den).....	66
Çizim 2.36. Saçbağı Motifi (A. Aslıhan Ergüder’den).....	66
Çizim 3.1. Kilim Dokuma	68
Çizim 3.2. Kilim Dokuma	71
Çizim 3.3. Kilim Dokuma	74
Çizim 3.4. Kilim Dokuma	77
Çizim 3.5. Kilim Dokuma	80
Çizim 3.6. Kilim Dokuma	83
Çizim 3.7. Kilim Dokuma	86
Çizim 3.8. Kilim Dokuma	89
Çizim 3.9. Kilim Dokuma	92
Çizim 3.10. Kilim Dokuma	95
Çizim 3.11. Kilim Dokuma	98
Çizim 3.12. Kilim Dokuma	101
Çizim 3.13. Kilim Dokuma	104
Çizim 3.14. Kilim Dokuma	107
Çizim 3.15. Kilim Dokuma	110
Çizim 3.16. Kilim Dokuma	113
Çizim 3.17. Kilim Dokuma	116
Çizim 3.18. Kilim Dokuma	119
Çizim 3.19. Kilim Dokuma	122
Çizim 3.20. Kilim Dokuma	125
Çizim 3.21. Kilim Dokuma	128
Çizim 3.22. Kilim Dokuma	131
Çizim 3.23. Kilim Dokuma	134
Çizim 3.24. Kilim Dokuma	137
Çizim 3.25. Kilim Dokuma	140
Çizim 3.26. Kilim Dokuma	143

Çizim 3.27. Kilim Dokuma	146
Çizim 3.28. Kilim Dokuma	149
Çizim 3.29. Kilim Dokuma	152
Çizim 3.30. Kilim Dokuma	155
Çizim 3.31. Kilim Dokuma	158
Motif Çizim 3.1. Bereket Motifi	68
Motif Çizim 3.2. Bereket Motifi	68
Motif Çizim 3.3. Parmak Motifi	68
Motif Çizim 3.4. Yıldız Motifi.....	68
Motif Çizim 3.5. Bereket Motifi	68
Motif Çizim 3.6. Canavar izi, Ejderha Motifi.....	68
Motif Çizim 3.7. Yıldız Motifi.....	68
Motif Çizim 3.8. Testere Motifi.....	68
Motif Çizim 3.9. Buğağı Motifi	68
Motif Çizim 3.10. Göz Motifi	71
Motif Çizim 3.11. Kuş, Yaba Motifi.....	71
Motif Çizim 3.12. Muska Motifi.....	71
Motif Çizim 3.13. Koç Boynuzu Motifi.....	71
Motif Çizimi 3.14. Akrep Motifi.....	71
Motif Çizim 3.15. Koç Boynuzu Motifi.....	71
Motif Çizim 3.16. Küpe Motifi	71
Motif Çizim 3.17. Yaprak Motifi	71
Motif Çizim 3.18. Muska Motifi.....	71
Motif Çizim 3.19. Muska, Nazar Motifi	71
Motif Çizim 3.20. Koç Boynuzu Motifi.....	71
Motif Çizim 3.21. Bereket Motifi	74
Motif Çizim 3.22. Nazarlık, Göz Motifi	74
Motif Çizim 3.23. Küpe, Kandil Motifi	74
Motif Çizim 3.24. Akrep Motifi.....	74
Motif Çizim 3.25. Hayat Ağacı Motifi.....	74
Motif Çizim 3.26. Elibelinde Motifi	74
Motif Çizim 3.27. Koçboynuzu Motifi	74

Motif Çizim 3.28. Muska, Dağ Motifi	74
Motif Çizim 3.29. Çengel Motifi	77
Motif Çizim 3.30. Kurtağzı Motifi.....	77
Motif Çizim 3.31. Kurtağzı Motifi.....	77
Motif Çizim 3.32. Parmak Motifi.....	77
Motif Çizim 3.33. Suyolu Motifi	77
Motif Çizim 3.34. Nazarlık, Göz Motifi	77
Motif Çizim 3.35. Hayat Ağacı Motifi.....	80
Motif Çizim 3.36. Aşk ve Birleşim Motifi.....	80
Motif Çizim 3.37. Göz, Kurtağzı Motifi	80
Motif Çizim 3.38. Göz, Nazarlık Motifi	80
Motif Çizim 3.39. Göz Motifi	80
Motif Çizim 4.40. Parmak Motifi.....	83
Motif Çizim 3.41. Kurtağzı Motifi.....	83
Motif Çizim 3.42. Bereket Motifi	83
Motif Çizim 3.43. Yıldız Motifi.....	83
Motif Çizim 3.44. Bereket Motifi	83
Motif Çizim 3.45. Tarak Motifi	83
Motif Çizim 3.46. Bereket Motifi	83
Motif Çizim 3.47. Küpe Motifi	83
Motif Çizim 3.48. Yıldız Motifi.....	83
Motif Çizim 3.49. Koç Boynuzu Motifi.....	86
Motif Çizim 3.50. Kurtağzı Motifi.....	86
Motif Çizim 3.55. Bereket Motifi	89
Motif Çizim 3.51. Kurtağzı Motifi.....	86
Motif Çizim 3.52. Bereket Motifi	86
Motif Çizim 3.53. Koç Boynuzu Motifi.....	86
Motif Çizim 3.54. Haç Motifi	86
Motif Çizim 3.55. Bereket Motifi	86
Motif Çizim 3.56. Göz Motifi	89
Motif Çizim 3.57. Kurtağzı Motifi.....	89
Motif Çizim 3.58. Kurtağzı Motifi.....	89
Motif Çizim 3.59. Canavar İzi, Ejdarha Motifi.....	89

Motif Çizim 3.60. Çiçek Motifi	89
Motif Çizim 3.61. Testere Motifi	89
Motif Çizim 3.62. Küpe Motifi	92
Motif Çizim 3.63. Çengel Motifi	92
Motif Çizim 3.64. Saçbağı Motifi	92
Motif Çizim 3.65. Göz Motifi	92
Motif Çizim 3.66. Bukağı Motifi	92
Motif Çizim 3.67. Göz Motifi	92
Motif Çizim 3.68. Bereket Motifi	92
Motif Çizim 3.69. Göz Motifi	92
Motif Çizim 3.70. Su yolu Motifi	92
Motif Çizim 3.71. Bereket Motifi	95
Motif Çizim 3.72. Kuş, Yaba Motifi	95
Motif Çizim 3.73. Küpe Motifi	95
Motif Çizim 3.74. Saçbağı, Küpe Muska Motifi	95
Motif Çizim 3.75. Akrep Motifi	95
Motif Çizim 3.76. Deveboynu Motifi	95
Motif Çizim 3.77. Kuş Motifi	95
Motif Çizim 3.78. Bereket, Aşk ve Birleşim Motifi	95
Motif Çizim 3.79. Sandık Motifi	95
Motif Çizim 3.80. Göz Motifi	98
Motif Çizim 3.81. Bereket Motifi	98
Motif Çizim 3.82. Bereket Motifi	98
Motif Çizim 3.83. Kurtağzı Motifi	98
Motif Çizim 3.84. Akrep Motifi	98
Motif Çizim 3.85. Akrep Motifi	98
Motif Çizim 3.86. Göz Motifi	98
Motif Çizim 3.87. Bereket, Çiçek Motifi	98
Motif Çizim 3.88. Çengel Motifi	98
Motif Çizim 3.89. Bukağı Motifi	98
Motif Çizim 3.90. Kurtağzı Motifi	101
Motif Çizim 3.91. Kurtağzı Motifi	101
Motif Çizim 3.92. Akrep Motifi	101

Motif Çizim 3.93. Kurtağzı Motifi.....	101
Motif Çizim 3.94. Akrep Motifi.....	101
Motif Çizim 3.95. Yıldız Motifi.....	104
Motif Çizim 3.96. Kurtağzı Motifi.....	104
Motif Çizim 3.97. Yıldız Motifi.....	104
Motif Çizim 3.98. Kurtağzı Motifi.....	104
Motif Çizim 3.99. Kazayağı Motifi.....	104
Motif Çizim 3.100. Yaba Motifi	107
Motif Çizim 3.101. Testere Motifi	107
Motif Çizim 3.102. Küpe Motifi	107
Motif Çizim 3.103. Yıldız Motifi.....	107
Motif Çizim 3.104. Bereket, Akrep Motifi	107
Motif Çizim 3.105. Kurtağzı, Kurt İzi Motifi	110
Motif Çizim 3.106. Bereket Motifi	110
Motif Çizim 3.107. Kurtağzı Motifi.....	110
Motif Çizim 3.108. Yıldız Motifi.....	113
Motif Çizim 3.109. Yıldız Motifi.....	113
Motif Çizim 3.110. Kurtağzı Motifi.....	113
Motif Çizim 3.111. Bereket Motifi	113
Motif Çizim 3.112. Su Yolu Motifi	113
Motif Çizim 3.113. Küpe Motifi	113
Motif Çizim 3.114. Çengel Motifi	113
Motif Çizim 3.115. Canavar İzi, Ejderha Motifi.....	116
Motif Çizim 3.116. Bereket Motifi	116
Motif Çizim 3.117. Sandık, Kurtağzı Motifi.....	116
Motif Çizim 3.118. Aşk ve Birleşim Motifi.....	116
Motif Çizim 3.119. Bereket Motifi	116
Motif Çizim 3.120. Bereket Motifi	116
Motif Çizim 3.121. Kurtağzı Motifi.....	119
Motif Çizim 3.122. Yıldız Motifi.....	119
Motif Çizim 3.123. Kurtağzı, Canavar İzi Motifi	119
Motif Çizim 3.124. Ejderha Motifi	119
Motif Çizim 3.125. Kurtağzı Motifi.....	119

Motif Çizim 3.126. Muska Motifi.....	119
Motif Çizim 3.127. Bereket Motifi	122
Motif Çizim 3.128. Nazarlık Motifi.....	122
Motif Çizim 3.129. Göz Motifi.....	122
Motif Çizim 3.130. Bereket Motifi	122
Motif Çizim 3.131. Kurtağzı Motifi.....	122
Motif Çizim 3.132. Bereket Motifi	122
Motif Çizim 3.133. Canavar İzi, Ejderha Motifi.....	122
Motif Çizim 3.134. Su Yolu Motifi	122
Motif Çizim 3.135. Bukağı Motifi	122
Motif Çizim 3.136. Çengel Motifi	122
Motif Çizim 3.137. Yıldız Motifi.....	125
Motif Çizim 3.138. Bereket Motifi	125
Motif Çizim 3.139. Bereket Motifi	128
Motif Çizim 3.140. Küpe Motifi	128
Motif Çizim 3.141. Ejderha Motifi	128
Motif Çizim 3.142. Çengel Motifi	128
Motif Çizim 3.143. Kurtağzı Motifi.....	128
Motif Çizim 3.144. Bereket Motifi	128
Motif Çizim 3.145. Akrep Motifi.....	128
Motif Çizim 3.146. Yıldız Motifi.....	131
Motif Çizim 3.147. Bereket Motifi	131
Motif Çizim 3.148. Göz Motifi	131
Motif Çizim 3.149. Su Yolu Motifi	131
Motif Çizim 3.150. Kuş, Yaprak Motifi.....	131
Motif Çizim 3.151. Kuş Motifi	134
Motif Çizim 3.152. Koç Boynuzu Motifi.....	134
Motif Çizim 3.153. Göz, Nazarlık Motifi	134
Motif Çizim 3.154. Göz Motifi	137
Motif Çizim 3.155. Bereket Motifi	137
Motif Çizim 3.156. Deveboynu Motifi	137
Motif Çizim 3.157. Çengel Motifi	137

Motif Çizim 3.158. Bereket Motifi	137
Motif Çizim 3.159. Akrep Motifi.....	137
Motif Çizim 3.160. Elibelinde Motifi	137
Motif Çizim 3.161. Çengel Motifi	137
Motif Çizim 3.162. Nazarlık Motifi.....	137
Motif Çizim 3.163. Su Yolu Motifi	140
Motif Çizim 3.164. Bukağı Motifi	140
Motif Çizim 3.165. Muska Motifi.....	140
Motif Çizim 3.166. Bereket Motifi	140
Motif Çizim 3.167. Elibelinde Motifi	140
Motif Çizim 3.168. Tarak Motifi	140
Motif Çizim 3.169. Koç Boynuzu Motifi.....	140
Motif Çizim 3.170. Bereket Motifi	140
Motif Çizim 3.171. Sereban (Armudi) Motifi.....	140
Motif Çizim 3.172. Sereban (Armudi) Motifi.....	143
Motif Çizim 3.173. Bereket Motifi	143
Motif Çizim 3.174. Alem Motifi.....	143
Motif Çizim 3.175. Sereban (Armudi) Motifi.....	143
Motif Çizim 3.176. Yol Motifi.....	146
Motif Çizim 3.177. Tarak Motifi	149
Motif Çizim 3.178. Su Yolu Motifi	158
Motif Çizim 3.179. Göz Motifi	158
Motif Çizim 3.180. Su Yolu Motifi	158

ÖNSÖZ

Gaziantep şehri eski çağlardan günümüze birçok topluluğa ev sahipliği yapmış ve çoğu medeniyetin uğrak yeri olmuştur. Tarih boyunca Gaziantep'te birçok mimari ve sanat eseri günümüze kadar gelebilmiştir.

Anadolu'da sayıları yüzü geçen Mevlevihanelerden ayakta kalanlar Vakıflar Genel Müdürlüğünce onarılıp günün şartlarına göre bir fonksiyon verilerek yaşatılmaktadır. Çoğunluğunun semahane kısımları günümüzde cami olarak kullanılmaktadır. Bazı Mevlevihanelere Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından müze fonksiyonu verilmiştir. 2006 yılında Gaziantep Vakıflar Müdürlüğünce restore edilen Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi bu müzelerden biridir.

Düz dokumalar arasında bulunan kilimler, geleneksel el sanatları içerisinde önemli bir yere sahiptir. Yöresel özelliklerinin yanında teknik, desen ve renk özellikleriyle de kültürümüzün ne kadar eskiye dayandığının göstergesi niteliğindedir.

Yüksek Lisans tezi çalışmamızda Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi'nde bulunan kilimler ele alınmıştır. Yapılan çalışmalar neticesinde tezimin konusu "*Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi'nde Bulunan Kilimlerin Tahlili*" olarak belirlenmiştir. Buradaki kilim örnekleri, ölçü, malzeme, motif ve kompozisyon bakımından incelenmiştir. Tez kapsamında ele alınan kilimler daha önceden herhangi bir araştırmacı tarafından incelenmemiştir. Müzedeki kilimlerin çoğunluğunu Konya, Kars, Malatya, Sivrihisar ve Bulgar-Göçmen yörelerine ait kilimler oluşturmaktadır. Bu koleksiyon, katalog halinde incelenerek bilim dünyası literatürüne geçmesi amaçlanmıştır.

Çalışma konusunun seçiminde ve tezin her aşamasında fikirleriyle beni yönlendiren ve destek olan danışman hocam **Doç. Dr. Ayşe Ashhan Eroğlu**'na, kütüphane ve kaynak araştırmalarımnda yardımını esirgemeyen **Arş. Gör. Meltem Göksel, Öğr. Gör. Sevda Emlak** ve **Mahmut Bağcı**'ya, müzede göstermiş oldukları kolaylıklardan dolayı Gaziantep Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden **Ali Özdemir**'e, Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi İdari personellerinden Müze Araştırmacısı (Arkeolog) **Gökhan Maskar**'a ve Müze Araştırmacısı **Leyla Başboğa Çiçek**'e, son olarak eğitim-öğretim hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen sevgili annem **Elif Kabalcı**'ya ve babam **Necati Kabalcı**'ya çok teşekkür ederim.

GİRİŞ

I. KONUNUN TANIMI, ÖNEMİ VE AMACI

İnsanların farklı doğa koşullarından korunmak için yapmaya başladıkları dokuma, yüzyıllar sonra sanat haline gelmiştir. Başlangıçtan günümüze kadar olan süreçte dokumacılıktaki temel işlem hiç değişmemiş, zaman içinde renkler ve motifler zenginleşmiş, dokuma sanatı farklı kültürlerin simgesi haline gelmiştir.

Türk kültürünün önemli unsurlarından biri olan dokuma, gelecek kuşaklara da ilham kaynağı olmuştur. Dokumalarda karşılaştığımız motiflerin sembolik anlamları geçmiş dönemlerin sanat anlayışını ortaya koymakta, günümüz sanatçılarına da yol göstermektedir. Bu nedenle Türk dokuma sanatı birçok sanat dalını zengin motif, renk, teknik, kompozisyon ve estetik açıdan etkilemeyi başarmıştır. Halı, kilim, cicim, zili gibi kirkitli dokumalar Türk dokuma sanatının önemli kollarındandır. Özellikle Orta Asya ve çevresi ile Anadolu, dokuma örnekleriyle doludur. Bu kadar yaygın olan dokuma sanatı günümüzde önemini yitirmiştir. Teknolojik gelişimin yanı sıra bu konuda yapılan çalışmaların yetersizliği ve dar alanda yapılıyor olması bu sanatın önemini yitirmesinin öncelikli sebeplerindedir. Bu çalışmanın yapılma amacı okuyucuya ve dokuma sanatı üzerinde çalışma yapanlara faydalı olması, yapılan diğer çalışmalar ile sentezinin yapılarak paylaşımına sunulması ve var olan zengin kültür mirasının bilimsel düzeyde korunması, gelecek nesillere aktarılmasıdır.

“Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesinde Bulunan Kilimlerin Tahlili” olarak isimlendirdiğimiz bu yüksek lisans çalışmamızda incelenen kilim dokumalar, vakıf camilerinden toplanan teberrükât eşyaları olarak müzeye kazandırılmış eserlerden oluşmaktadır. Konu kapsamındaki eserler Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi’nde bulunmaktadır. Bu sebeple Gaziantep ilinin ve Mevlevihane Vakıf Müzesinin tarihsel sürecine kısaca değinildikten sonra, kilimlerin ortaya çıkışı ve gelişimi, kilimlerde kullanılan malzemeler, dokuma iplerinin boyanması ve kilimlerin kompozisyon özellikleri ile motifler hakkında bilgi verilmiştir.

Tez kapsamında kataloga alınan eserler, 18-20. yüzyıllara aittir. Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesine kazandırılmış olan (31) adet kilim, müzede yer alan kilimler arasından benzer olanlar elenerek seçilmiştir. Kilimler, katalog bölümünde;

inceleme tarihi, müzedeki yeri, müzede saklanış biçimi, bugünkü durumu, müzeye geliş şekli, yöresi ve dokunduğu tarih, dokuma türü, ölçüleri, uygulanan teknik, kullanılan renkler, dokumanın tanımı, motif ve kompozisyon yönlerinden ele alınarak detaylı bir şekilde incelenmeye çalışılmıştır.

II. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışma kapsamında Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi ile temasa geçilmiş müzede tez kapsamına girecek sayıda kilim örneğinin olup olmadığı öğrenilmiştir. Yeterince eserin bulunduğu anlaşılınca, gerekli resmi yazılı izinler çerçevesinde Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesine gidilerek kilimler ebat, teknik, renk ve kompozisyon yönlerinden incelenmiş, fotoğrafları çekilerek bilgisayar ortamında çizimleri yapılmış, envanter kayıtlarına bakılarak bunların müzeye kazandırılış biçimleri, müzeye geliş tarihi ve müzede saklanış biçimleri öğrenilmiştir.

Bu aşamalardan sonra tez çalışmamla ilgili olarak gerekli kaynaklar taranmıştır. Değerlendirme ve karşılaştırma bölümünde araştırma konusu benzer örneklerle karşılaştırılarak sunulmuştur

Yapılan çalışmanın birinci bölümünde, kısaca Gaziantep ilinin coğrafi durumu, tarihi geçmişi ve Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi'nin Tarihçesi hakkında bilgiler sunulmuştur. İkinci bölümde, dokumanın genel tanımı, Türk düz dokuma yaygılarının kısa tarihçesi ve teknik özellikleri hakkında bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde alan araştırmasına geçilerek, katalog oluşturulmuştur. Müzede yer alan ve kompozisyon, renk, motif ve teknik açıdan önemli görülen (31) adet düz dokuma (Kilim) örneği bu bölümde detaylı bir şekilde tanıtılmıştır. Katalog kısmında her bir örneğe numara verilerek, **“Katalog No”**, **“Envanter No”**, **“Fotoğraf No”**, **“Çizim No”**, **“İnceleme Tarihi”**, **“Müzeye Geliş Tarihi”**, **“Müzedeki Yeri”**, **“Müzede Saklanış Biçimi”**, **“Onarım Görüp Görmediği”**, **“Bugünkü Durumu”**, **“Müzeye Geliş Şekli”**, **“Yöresi ve Dokunduğu Tarih”**, **“Dokuma Türü”**, **“Ölçüleri (En/Boy)”**, **“Uygulanan Teknik”**, başlıkları altında, kilim örnekleri hakkında ön bilgi verilmiş, **“Dokumanın Tanımı”** kısmında da örnekler ayrıntılı olarak tahlil edilmiştir. Değerlendirme ve karşılaştırma bölümünde, katalogta tanıtılan eserler hem kendi aralarında hem de

benzerleriyle kompozisyon ve teknik açıdan değerlendirilerek karşılaştırılmaya çalışılmıştır.

Sonuç bölümünde ise çalışmada ortaya konulan bilgiler özetlenmiş, kaynakça, fotoğraf ve çizimlerle desteklenerek çalışma sonlandırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GAZİANTEP İLİNİN COĞRAFİ KONUMU VE TARİHİ GEÇMİŞİ

1.1. GAZİANTEP İLİNİN COĞRAFİ DURUMU

Akdeniz Bölgesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin kesiştiği bölgede yer alan Gaziantep; Suriye ile sınır komşusudur. Topraklarının büyük bölümü Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, geri kalan toprak parçası ise Akdeniz Bölgesi'nin doğusunda yer almaktadır¹. Doğusunda Şanlıurfa, güneyinde Suriye ve Kilis, güneybatısında Hatay, batısında Osmaniye, kuzeyinde Kahramanmaraş ve kuzeydoğusunda Adıyaman yer almaktadır².

Araban, İslahiye, Karkamış, Nizip, Nurdağı, Oğuzeli, Şahinbey, Şehitkâmil ve Yavuzeli ile birlikte 9 ilçeye sahip olan il; yaklaşık 7642 km²'lik bir yüz ölçüme sahiptir³.

1.2. GAZİANTEP İLİNİN TARİHİ GEÇMİŞİ

1.2.1. Gaziantep Adının Ortaya Çıkışı ve Anlamı

Günümüz kullanımıyla “Gaziantep”, Osmanlı kaynaklarına göre “Ayıntab” şehrinin en eski ismiyle anılan diğer bir ismi de kaynaklarda “Dülük” olarak geçmektedir. Eski Coğrafyacı Batlamyus'un eserinde “Dülük” (veya Dolica)” isimleriyle bahsedilen şehir, Arami'nin eserlerinde “Dolik (veya Dolike)” şeklinde ifade edilmektedir⁴.

¹ Gaziantep İl Turizm Müdürlüğü, *GAZİANTEP*, Gaziyurt Matbaası, Gaziantep 1997, 18.

² “GAZİANTEP”, *AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi*, Ana Yayıncılık, İstanbul 2000, IV, 323.

³ T.C. Gaziantep Valiliği, *Şehr-i Ayıntab-ı Cihan GAZİANTEP*, Dumat Ofset Matbaacılık, Gaziantep 2016, 46.

⁴ Hulusi Yetkin, “Gaziantep Şehri Eskiden Ne İsimlerle Anılırdı?”, *Gaziantep Kültür-Aylık Fikir ve Bilgi Dergisi*, 4(99), Gaziantep 1966, 57; Ramazan Erhan Güllü, *Antep Ermenileri – Sosyal Kültürel ve Siyasi Hayat*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2010, 35.

Asurlular şehri, “Babiğü”, “Bilabhi”, “Doluk”; Yunanlılar ve Romalılar “Dolichenus”; Bizanslılar ise “Tolonbh” olarak isimlendirmişlerdir⁵.

Romalılar döneminde, şehre ismini veren ve kralla aynı ismi taşıyan “Antiochie Ad Taurum” şeklinde de zikredilmiştir⁶. Başka Ermeni kaynaklarında şehrin isminin “Teluç”, “Antap”, “Ayıntaf” (Ermenicede “düşmeyen, dayanan, teslim olmayan kale” manasında)⁷, ve “Antaph”⁸ (Ermenicede “Kraliçe Ani’ye adanmış toprak” manasında)⁹ olduğu görülmektedir¹⁰.

Yöre halkının Antep diye isimlendirdiği şehrin adı eskiden resmi olarak Aynıtıp – Ayıntap geçmektedir. Ayıntap isminin nereden geldiğiyle alakalı birçok rivayet vardır¹¹. Fakat bu rivayetlerin ilmi bir dayanağı bulunmamaktadır. Bu rivayetler tamamıyla “Ayıntap” kelimesi ve hecelerinden anlam çıkarmaya çalışılmasıyla ortaya çıkmıştır¹².

6 Şubat 1921 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi verdiği “Gazi”lik unvanıyla şehrin ismi “Gaziayıntap” olmuştur. 1928 tarihindeki değişiklik sonrası “Gaziayıntap” olan isim “Gaziantep” şeklinde değiştirilmiştir¹³.

1.2.2. Gaziantep İlinin Kısa Tarihçesi

Tarihi önemli olayların Gaziantep’te meydana gelmesinde şehrin bulunduğu konum oldukça önemlidir. Mezopotamya gibi ilk uygarlıklara ev sahipliği yapan bölge; Akdeniz arasındaki konumu, aynı zamanda güneyden ve Akdeniz’den doğuya ve kuzeye giden yolların birleştiği noktada oluşu sebebiyle bölgenin tarihini şekillendirmiştir¹⁴.

⁵ Hüseyin Özdeğer, “Gaziantep”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1996, XIII, 466-469, 466; İsmail Altınöz, Yusuf Küçükdağ (Ed.), *Cumhuriyetin 75. Yılına Armağan Gaziantep*, Gaziantep Üniversitesi Kültür Vakfı Yayınları, Gaziantep 1999, 95.

⁶ Yetkin, 57; Güllü, 36.

⁷ Mustafa Güzelhan, *Ayıntap Tarihinden Notlar, Dülük-Ayni Bedrettin-Ayıntapın Tarihte Uğradığı İstilalar*, Gaziyurt Matbaası, Gaziantep 1959, 13.; Güllü, 36-37.

⁸ Besim Darkot, Hikmet Turhan Dağlıoğlu, “Ayıntap”, *İslam Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1979, II, 64-67, 65; Güllü, 37.

⁹ Altınöz, 97.

¹⁰ Güllü, 37.

¹¹ Gülşah Parlak Kalkan, *Gaziantep İli Yer Adları Üzerine Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2014, 1.

¹² Güllü, 37-38.

¹³ Güllü, 37.

¹⁴ Gaziantep İl Yıllığı 1968, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1969, 91.

Gaziantep İlinin tarihi M.Ö. 4000 yıllarına kadar dayanmaktadır. Bölge topraklarının sahibi Eski Babil Devletiyken, ilk siyasi birliği kuran Hititler burayı işgal etmişlerdir. Sonraki zamanlar da Asurlar, akabinde Yeni Babil ve bu devleti de ortadan kaldıran Medlerin saldırısına uğramıştır¹⁵. Büyük İskender M.Ö. 334 yılında Asya seferine çıktığı zaman Dülük bölgesini de alarak sınırlarını genişletmiştir. Daha sonraları ise sırasıyla M.Ö. 190 yılında Roma, M.S. 395’den itibaren ise Bizans bölgeye hakim olmuştur. Dülük bölgesi Arap sınır bölgesini teşkil ettiğinden Bizanslılar ve Araplar yıllarca bölgede savaşmışlardır¹⁶.

Bölge, Hz. Ömer döneminde Müslümanlar tarafından 636 yılında Suriye’de Bizans birlikleri ile yapılan Yermük Savaşı sonucunda alınmıştır. 750 yılında Türklerin desteğini alan Abbasiler, idareyi alarak İslam Dünyasının yeni lideri olmuşlardır. İdarenin değişmesiyle birlikte bu karışıklıktan fayda sağlamak isteyen Bizans, öncelikle Ayıntab’ı, daha sonra Maraş ve Adana taraflarını devlet sınırlarına katmıştır. Fakat 782 yılında Kuzey Suriye, Abbasi Halifesi Harun Reşid tarafından tekrardan Bizans’tan alınmıştır¹⁷.

Türklerin bölgeye yerleşmesi ise 9. yüzyılın sonlarına doğru olmuştur. Alparslan’ın komutanlarından biri olan Afşin birçok kale fethetmiştir ve bu kalelerden biride Dülük’tür. Anadolu Selçuklu Sultanı Süleyman Şah, devletinin topraklarına Antakya’yı ve Dülük kalesini dâhil etmiştir. Haçlılar sonra 1098 yılında Gaziantep’i ve Dülük’ü almıştır¹⁸. Bölge Suriye Selçuklularının egemenliğindeyken kısa süreliğine Edessa (Urfa) latin kontluğunun himayesine girmiştir. Daha sonra bölgeye Anadolu Selçuklu zamanında Moğollardan kaçan Türkmen beyleri göç etmiştir. Kent 1240 yılında Moğol işgaliyle yağmalanarak akabinde Anadolu Selçuklu devletinin bölünmesiyle Musul atabeyliğine (1243-1260), Memluk devletine (1273-1430),

¹⁵ “Gaziantep”, *Berikan Tarih Ansiklopedisi (Kişiler-Olaylar-Kavramlar-Mekânlar)*, Berikan Yayınları, Ankara 2002, IV,138.

¹⁶ Halil İbrahim Yakar, *II. Abdulhamit Albümlerinde Ayıntab Rum Kale ve Halfeti*, Dumat Ofset Matbaacılık, Gaziantep 2015, 24.

¹⁷ Ahmet Yiğit, “Gaziantep “Dört Yanı Dağlar Bağlar””, Selahattin Özpallabıyıklar (Haz.), *Ayıntab’dan Gaziantep’e Bir Osmanlı Şehrinin Profili*, (ss. 87-124), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2007, 88.

¹⁸ “Gaziantep”, *A’dan Z’ye Kültür ve Tarih Ansiklopedisi*, Serhat Yayınevi, Ankara 2004, I, 281.

Dulkadiroğulları beyliğine (1430-1515) ve daha sonra yeniden Memlukler egemenliğine girmiştir¹⁹.

İran seferi esnasında Yavuz Sultan Selim'in Ala üd-Devle Bozkurt Bey'den yardım talebi reddedilmiş ve Bozkurt Bey sefere katılmamakla kalmayıp Osmanlı birliklerine karşı saldırıda bulunmuştur. Bunun üzerine; Çaldıran seferinden başarıyla dönen Sultan Selim Ala üd-Devle'ye savaş açmıştır. Bu savaş sonucunda 1515 tarihinde Ala üd-Devle öldürülmüştür. Bunun sonucunda meydana gelen karışıklıktan dolayı Antep şehri Memluklerin himayesine geçmiştir²⁰. Bölgedeki bu karışık durum Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferi esnasında net bir şekilde şehri Osmanlı egemenliğine almasıyla nihayetlenecektir. Bu durumda yaklaşık 1000 yıldır Antep şehri sınır bölgede yaşamının dışında ilk defa devlet merkezi konumuna gelmiştir.²¹ Osmanlı egemenliğine geçen Antep şehri; daha sonra Dulkadiroğulları (Maraş) yönetimine bağlı bir sancak durumuna gelmiştir²². Antep'in Maraş eyaletinden alınması ise 1830 tarihinde Halep eyaletine bağlanmasıyla olmuştur.²³

1893 yılında Balta Harbi denilen Ermenilerin çıkardığı olaydan dolayı şehir birkaç gün boyunca kana bulanmıştır. Gaziantep, Birinci Dünya Savaşı sırasında binlerce çocuğunu şehit vermesinin yanı sıra kıtlık, bulaşıcı hastalıklar ve çekirge akını gibi afetlerle karşılaşarak bu zamana kadar ki en sıkıntılı dönemlerini geçirmiştir. Osmanlı devleti 1918'de yenik düşmüş, bu yenilginin sonucu olarak mütareke imzalamayı kabul etmiştir. Bu Mütarekeyle Gaziantep başlangıçta İngilizlerin, ardından Fransızların işgaline uğramıştır²⁴.

Fransız askerleri 29 Ekim 1919 tarihinde aralarında gönüllü Ermenilerin de bulunduğu birliklerle, Ermeni halkının da coşkulu karşılamasıyla Antep'e girmişlerdir²⁵.

¹⁹ "Gaziantep" Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, İnterpress Basın ve Yayıncılık, İstanbul 1986, IX, 4437.

²⁰ Kentbank, Neziha Başgelen (Haz.), *Dünya Kültür Mirasında Gaziantep*, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Yayınları, İstanbul 1999, 21.

²¹ Güllü, 45-46.

²² İbrahim Yılmazçelik, XVIII. Yüzyılda Gaziantep'in İdari, Fiziki ve Sosyo-Ekonomik Durumu, Halil İnalçık, Heath W. Lowry, Klaus Kreiser, Nejat Göyünç, İsmail Erünsal, A. Atilla Şentürk (Ed.), *Osmanlı Araştırmaları XVIII*, (ss. 105-123), Kitap Matbaacılık, İstanbul 1998, 106.

²³ Güllü, 46.

²⁴ Gaziantep İl Yıllığı 1968, 98-99.

²⁵ Zekai Güner, "Antep Savunması ve Ali Şefik Özdemir Bey'in Faaliyetleri", *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (6), 2007, 49-65.

1 Nisan 1920’de başlayan ve 11 ay süren Gaziantep savunması; düşmanın 70.000 bin mermi kullanmasıyla birlikte şehrin harap olmasına neden olmuştur. Antep halkı savunma sırasında 6.000’den fazla evladını şehit vermiştir²⁶. TBMM, Gaziantep halkının savunmanın son günlerindeki üstün anlam ve önemini takdir ederek 6 Şubat 1921 tarihinde yaptığı toplantıda 93 numaralı kanunla Antep iline geçmişten günümüze kadar hiçbir ile nasip olmayan “Gazilik” unvanını vermeyi uygun bulmuştur²⁷.

1.3. GAZİANTEP MEVLEVİHANESİ VAKIF MÜZESİ’NİN TARİHÇESİ

Mevlevi tarikatının temeli, Hz. Mevlana’nın ebedi aleme doğuşundan sonra, sevenleri, sözleri, vaazları ve eserlerinden yarar sağlayanların bir araya gelmesiyle oğlu Sultan Veled önderliğinde atılmıştır. Bu tarikatı “Mevlevilik” olarak isimlendirmişlerdir.²⁸ Bu tarikatın temelleri 13. yy.’da Anadolu Selçuklu Sultanlığı döneminde Konya’da atılmıştır²⁹.

Mevlevihaneler, Mevlevi tarikatlarının sahip olduğu yapılardır. Bu yapılar asitâne ve zaviye olarak iki bölüme ayrılmaktadır. “1001 günlük eğitimle çile çıkarılıp “dede” olunabilen Mevlevihanelere asitâne, bu eğitim için organize edilmemiş ve sadece ayin ve ibadet için kullanan yapılara “zaviye” denmektedir.” Gaziantep Mevlevihanesi inşa yapısıyla zaviye görünümlü bir mevlevihanedir³⁰.

Kuruluş ve işleyişi başlangıcından günümüze kadar Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen Mevlevihanelerin dini ve eğitim yönleri de bulunmaktadır³¹.

1980’li yıllarda depoları halı, kilim, el yazması Kur’an-ı Kerim, şamdan gibi teberrükât eşyaları ile dolmaya başlayan Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün deposu, birkaç ilde Vakıf Müzeleri açma fikrini zorunlu hale getirmiştir³². Vakıflar Genel Müdürlüğü himayesinde bulunan eski konak, medrese, hanigâh, Mevlevihane gibi kültür yapılarını restorasyon sürecinden geçirerek, günümüz müzecilik anlayışıyla beraber toplum

²⁶ Gaziantep İl Turizm Müdürlüğü, 35.

²⁷ Gaziantep İl Yıllığı 1968, 116.

²⁸ İsmail Hakkı Özkan, *Mevlevi Ayinleri*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2008, 34.

²⁹ Aydın Seçkin, “Türkiye’deki Önemli Mevlevihaneler ve Mevlevihanelerin Yaşatılmasında Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün Rolü, *Uluslararası Sempozyum-Dünyada Mevlana İzleri: 13-15 Aralık 2010-Konya Bildirileri* (ss.1-45), SÜ Mevlana Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Konya 2010, 2.

³⁰ Mustafa Güler, “Antep (Ayıntab) Mevlevihanesi’nin Mimari Olarak İncelenmesi ve Değerlendirilmesi”, *İstem Dergisi*, (27), 2016, 43-77.

³¹ Seçkin, 3.

³² Suzan Bayraktaroğlu, “Vakıf Müzeleri”, Muhammet Görür (Haz.), *X. Ortaçağ-Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu- Prof. Dr. ÖrcünBarışta’ya Armağan (3-6 Mayıs 2006)*, (ss.91-102), Gazi Üniversitesi Yayını, Ankara 2009, 94

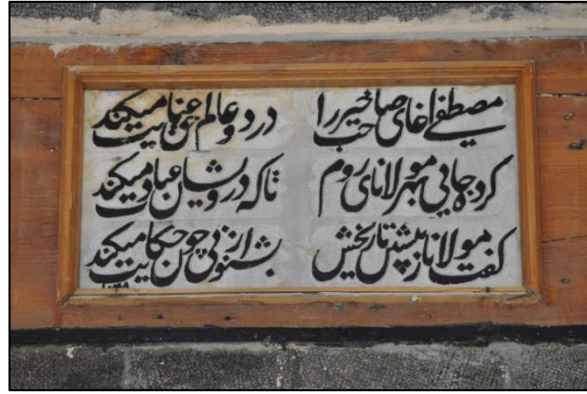
hizmetine sunmayı amaçlamıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğünün “her bölgeye bir vakıf müzesi” hedefi doğrultusunda başlattığı düşünceyle yola çıkılan Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi inşa edildiği günden bugüne kadar ildeki önemini yeni işleviyle sürdürmüştür. Tahmini 400 yıllık bir geçmişe sahip Gaziantep Mevlevihanesi, Osmanlı Devleti topraklarının 100’e yakın Mevlevihanelerinden biri olma özelliğini taşımaktadır³³.

Resmi kayıtlara göre adı Mevlevihane Camisi olarak da geçen Tekke Cami, Gaziantep’te Cevizli Mahallesinde bulunmaktadır.³⁴ 1045 (1635) tarihli Gaziantep şer’i mahkeme sicil kayıtlarında geçen “Mevlevihane-i Cedid” ibaresinden, daha önceden Mevlevihane’nin bulunduğu yerde Şeyh Şaban Dede’nin türbesinin bulunduğu bölgede başka bir Mevlevihane’nin de yer aldığı düşünülmektedir³⁵. Mevlevihane’de bulunan semahanenin giriş kapısı üzerinde inşasını bildiren Farsça kitabe görülmektedir. Kitabeye göre;

“ Hayır sahibi Mustafa Ağa 'ya, iki âlemde halk inayet eylesin.

Dervişler ibadet edebilsin diye Mevlana-yı Rum için bir mahal yaptı.

Mevlana tarihini çok önceden söylemişti: Dinle neyden bak neler anlatmakta!” yazmaktadır. Mevlevihane’nin, kitabeye göre; Miladi 1638-39 tarihlerinde Mustafa Ağa tarafından inşası yaptırılmıştır (**Fotoğraf 1.1**)³⁶.

Fotoğraf 1.1. Semahane Giriş Kapısı Üzerindeki Farsça Kitabe

³³ Zafer Gülbahar, Leyla Başboğa Çiçek, “Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi” Vakıflar Dergisi, (34), 2010, 189-195.

³⁴ Adıyaman Üniversitesi, Ramilla Yarullina Yıldırım (Ed.), *Fırat’tan Volga’ya Medeniyetler Köprüsü*, Adıyaman Üniversitesi Yayınları, Adıyaman 2015, 167.

³⁵ Barihüda Tanrıkorur, “Gaziantep Mevlevihanesi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Divantaş Diyanet Vakfı Neşriyat Pazarlama ve Ticaret A.Ş, İstanbul 1996, XIII, 475-477, 475.

³⁶ Güler, 44.

İçerisinde Şeyh'in oturması için büyük bir oda, mescit, semahane, dervişler için dokuz oda, bir havuz, meyveli ve meyvesiz bahçe bulunan bir hangâh yaptırdığından bahsedilen vakfiyede, yirmi dükkân, tekkenin dışında Mevlevihane'ye gelir getirmesi amacıyla bir bahçe, bir ahır, unkapanı, boyahaneler, han ve buğday arastasının bağışlandığı belirtilmiştir. Mevlevihane'nin toplam üç adet kitabesinden, günümüze gelebilen iki kitabesi mevcuttur. İkinci kitabe ise çeşme nişinin içerisinde yer almaktadır (Fotoğraf 1.2)³⁷.

Fotoğraf 1.2. Çeşme Nişinin İçerisindeki Kitabe

Mevlevihane'nin inşasının bitiminden yaklaşık 30 sene sonrasında 1671-72 yılında Gaziantep'e ziyarete gelen Evliya Çelebi; 40 tekke içinde en süslüsü olduğunu, imaretinin bol, çok sağlam ve baştanbaşa mermer döşeli olduğundan, kameriyeli havuzlarından bahsetmiştir ve "*benzeri Halep'te ola*" demiştir. Miladi 1638 yılında Mevlevihane'ye yapılan ilk tadilat, aynı yıl inşasının yapıldığı tarihtedir. Bu durum Mustafa Ağaya ait tezkerede görülmektedir. M. 1886 yılında önceden var olan küçük selamlığın yerine, üç katlı selamlık dairesi inşa edilmiştir. 1901 ve 1903 yıllarında çıkan iki büyük yangın neticesinde, Mevlevihane bünyesindeki han ve hamamlar yanmıştır³⁸.

Mevlevihane 1925³⁹ yılındaki tekke ve zaviyelerin kapatılmasından dolayı, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün himayesine geçmiştir. Mescit ve semahane, Tekke Cami'ne katılmış, selamlık ise ilkokul olmuştur. Vakıflar Genel Müdürlüğü yapıya, 1977 ve 1993 tarihlerinde tadilat yaptırmıştır. 2006 yılında yapılan restorasyonla beraber, yapının selamlık bölümü müze haline getirilmiştir. 2012 yılında başlanıp 2014

³⁷ Gülbahar, Başboğa Çiçek, 190.

³⁸ Güler, 44-46.

³⁹ 30 Kasım 1925 tarihinde, "*Meclis'te tekke ve zaviyeler ile türbelerin kapatılmasına ilişkin kanun ile yetkisiz sarık ve ruhani kıyafet taşıyanların cezalandırılmasına ilişkin yasa TBMM'de kabul edildi.*"

yılına kadar süren tadilatlar neticesinde, yapının cami olarak kullanılan semahane kısmı, derviş odaları, mescit, ana avlu ve çeşme bölümleri onarılmıştır⁴⁰.

Müze'nin (**Fotoğraf 1.3**) yapısı, avlunun iki yanına yerleşmiş plan şeklindedir⁴¹. Mevlevihane'nin plan şeması, 113 yıl önce yapılan Kilis Mevlevihanesi örnek alınarak yapılmıştır⁴². Benzerine az rastlayabileceğimiz şekildeki üç katlı ana bina, içerden merdiven planlıdır. Basık kemer şeklindeki sıra pencereler ve üstünde bulunan kuş ta'aları cepheye hâkimdir. Binanın 19. yy.'ın sonlarında tamamlandığı yapının mimari ve süsleme özelliklerinden anlaşılmaktadır⁴³.

Fotoğraf 1.3. Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi

Yapı iki katlıdır. Alt katı iki bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerin doğu kısmı mutfak ve depo, batı kısmı günümüzde sinevizyon salonu'dur.

Müze'nin ikinci katında Halı ve Kilim Salonları yer almaktadır. Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi; renk, desen ve motiflerle sembolize edilmiş zengin Anadolu kültürünü Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün halı ve kilim koleksiyonunu kendine has bir biçimde içinde barındırmaktadır. Üst kattaki odaları birbirine bağlayan revakların üzerinde ise motifler ve manalarıyla alakalı panolar yer almaktadır⁴⁴.

⁴⁰ Güler, 46.

⁴¹ Gülbahar, Başboğa Çiçek, 193.

⁴² BarihüdaTanrıkorur, "Kilis Mevlevihanesi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi, Ankara 2002, XXVI, 8-10, 10.

⁴³ Ahmet Kuş, İbrahim Dıvarcı, Feyzi Şimşek, *Türkiye Mevlevihaneleri Fotoğraf Albümü*, T.C Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Konya 2005, 157.

⁴⁴ Gülbahar, Başboğa Çiçek, 193-194.

Vakıf müzesi'nde; el yazması Kur'an-ı Kerimler, hat levhalar, şamdanlar ve müzenin eskiden Mevlevihane olması sebebiyle, Mevlevi dervişlerinin canlandırma maketleri mevcuttur⁴⁵.

Yapının günümüzdeki kullanımı; semahane ve mescit Tekke cami olarak, selamlık bölümü ise Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi olarak hizmet vermektedir⁴⁶.

---

⁴⁵ H. Kamil Biçici, Gaziantep Cami Duvar Saatleri Bezemelerinden Çeşitli Örnekler, *Vakıflar Dergisi* (34), 2010, 61-97.

⁴⁶ Güler, 57.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK DÜZ DOKUMA YAYGILARI

2.1. DÜZ DOKUMANIN TANIMI

Tarihi çok eski zamanlara dayanan “Dokumacılık”, insanın hayvan postlarını ince deri, kırış ve bağırsakla dikmeyi öğrenmesiyle birlikte başlamaktadır ve sonrasında hayvansal ve bitkisel lifleri çekip bükerek iplik yapmasıyla devam etmektedir⁴⁷.

Günümüzde, “Dokumak” sözü, eski söyleyişle “Tokımak”; “tokmak” kelimesinden gelen bir fiildir. Bir şeyi tokmak ile dövmek, tokmaklayarak üretmek anlamına gelmektedir⁴⁸.

Dokuma; iki veya ikiden fazla iplik grubundan oluşan, birbirleri arasından, alt ve üstünden geçirilmesiyle ortaya çıkan ürüne denmektedir⁴⁹. Dikey doğrultuda dokuma boyunca uzanan ipliklere, “çözgü”, “arış”, veya “direzi”, enine uzanan ve çözgü iplikleri arasından geçirilen ipliklere de “atkı”, veya “argaç” denilmektedir⁵⁰. Dokumanın basit haline ise “bez” veya “bezayağı dokuma” adı verilmektedir. İki iplik sistemiyle, önü ve arkası görünen düz ve havsız dokumalara “kilim”, kapı eşiği, çok kullanılan alanlarda ve eski değersiz kabul edilen kötü yünlerden dokunan kilimlere “palas”, “palaz” veya “çul” adı verilmektedir⁵¹.

2.2. TÜRK DÜZ DOKUMA YAYGILARININ TARİHÇESİ

Geçmiş yıllarda insanlar, evlerin ihtiyacı olan örtü ve yaygı ihtiyaçlarını karşılamak için, öncelikle yün iplikleri kullanarak birbirleri arasında bir alt bir üst şeklinde geçirip kilim yaptıkları, daha sonra ise bu ipliklere kısa yün ipliklerle düğüm atarak halıyı buldukları varsayılmaktadır⁵².

⁴⁷ “Dokumacılık”, *Büyük Ansiklopedi*, Nesa Yayınları, İstanbul 2000, IV, 1423

⁴⁸ Reşat Genç, “Kaşgarlı Mahmud’a Göre XI. Yüzyılda Türklerde Dokuma ve Yaygı İşleri”, *Arış Dergisi*, (3), 1997, 8-16, 8.

⁴⁹ Bekir Deniz, *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2000, 57.

⁵⁰ Çetin Aytaç, *El Dokumacılığı*, Mili Eğitim Basımevi, İstanbul 1982, 2.

⁵¹ Bekir Deniz, *Ayvacık (Çanakkale) Yöresi Düz Dokuma Yaygıları (Kilim-Cicim-Zili)*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1998, 3.

⁵² Aytaç, 36.

Arkeolog James Mellaart, 1961-1963 tarihleri arasında Çatalhöyük'te kazılar yapmıştır. Bu kazılarda M.Ö. 7000-6000 yıllarına ait 14 adet duvar resmi bulunmuştur. Bu duvarların üzerinde kilim görünümünde desenler mevcuttur. Anadolu topraklarında bulunan bu duvar resimleri, Anadolu Türk düz dokuma yaygılarının gelişimi açısından büyük önem arz etmektedir (**Fotoğraf 2.1**)⁵³.

Fotoğraf 2.1. M.Ö. 6000-7000 Yıllarına Ait Duvar Resmi

Kilim tekniğiyle dokunmuş en eski parça, Mısır firavunlar VIII. dönemine ait olan IV. Tuthmosis'in (M.Ö. 1425-1408) mezarında bulunmuştur⁵⁴.

M.Ö. 3000-2000 yıllarına tarihlenen Alacahöyük'te bulunan gümüş kirmanlar ile 1957 yılında Tokat'ın Erbaa ilçesinde bulunan tunç kirmanlar, Anadolu'nun kuvvetli bir dokuma kültürü geçişinin olduğunu kanıtlar niteliktedir⁵⁵. Anadolu'da bulunan ve M.Ö. 2300 yıllarına tarihlenen en erken tarihli düz dokuma yaygı örneği "kraliçenin örtüsü" 'dür. Bugün bu kilimin nerede olduğu bilinmemektedir⁵⁶. Bunların dışında, M.Ö. 7. yy.'da Frigyalılar döneminden kalma ve o dönemde dokunduğu düşünülen yün, keçi kılı ve keten gibi parçalar, günümüz düz dokuma yaygılarına benzer teknikte dokunmuş sumak, cicim ve kilim parçaları Gordion (Yassihöyük) kazılarında bulunmuştur. Aynı şekilde Gordion'da yapılan kazılarda, M.Ö. 690 yılına tarihlenen megaronun (ev) zeminli dokuma parçası kalıntıları ortaya çıkarılmıştır. Fakat bu eser hakkındaki bilgileri, eser düzgün bir şekilde korunmadığı için sadece kaynaklardan alabilmekteyiz⁵⁷.

⁵³ A. Aslıhan Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2009, 13.

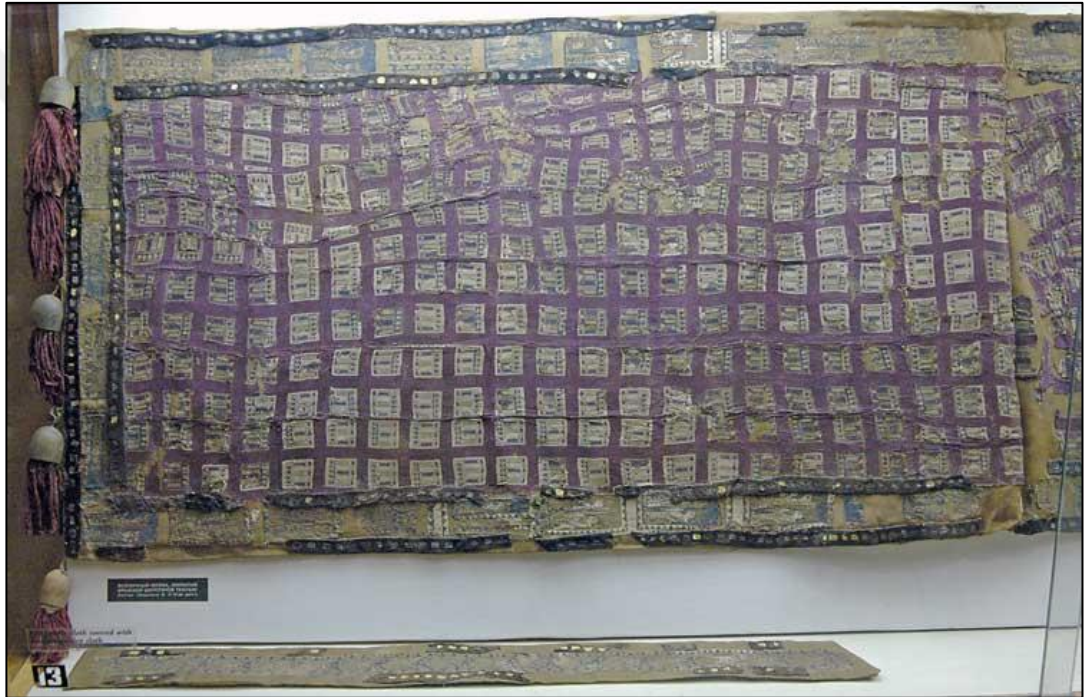
⁵⁴ Nebi Bozkurt, "Kilim", *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık, Ankara 2002, 26,4.

⁵⁵ Aytaç, 37.

⁵⁶ Deniz, *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*, 49.

⁵⁷ Deniz, *Ayvacak (Çanakkale) Yöresi Düz Dokuma Yaygıları*, 9

M.Ö. 5-1. yy.'a ait Sovyetler birliği kaynaklı, Altay Dağlarında 1947 yılı Pazırık kazılarında (1929-1949) iki no'lu kurgandan ortaya çıkarılan düz dokuma kilimler önemli yer tutmaktadır. Çağdaş İran dokumalarına ilginç benzerliği olan bu kilimler, yünden ve ilikli dokuma tekniği ile dokunmuştur. Kompozisyon olarak altı farklı yan yana dizilmiş çengel motiflerinin sıralanışı, arka arkaya dizilmiş renklerde ve çengel motifi de yükselen zikzak görünümlü renk kompozisyonuna sahiptir⁵⁸. Aynı bölgede Başadar kurganında (**Fotoğraf 2.2**) bulunan Noin-Ula'da ki atkı yüzlü dokuma parçaları ve diğer eserler üzerindeki süslemelerin günümüzde de görülmesi bunun Türk dünyası ve Anadolu'da yaşatıldığını ortaya çıkarmaktadır⁵⁹.

Fotoğraf 2.2. Başadar Kurganında ve Kuzey Moğolistan'daki Noin-Ula'da Bulunan dokuma (Ermitaj Müzesi'nden)

Düz dokuma yaygı ve halı geleneği, Orta Asya'da Türklerin yaşadığı bölgelerde ortaya çıkmış ve gelişimini bu bölgede sürdürmüştür. Daha sonrasında Selçuklularla beraber Anadolu'ya gelmiş ve burada gelişmeye devam etmiştir⁶⁰. Türklerin Anadolu'ya ayak basmasıyla çok uzun ve gelişmiş bir geçmişi olan dokumacılık

⁵⁸ Nazan Ölçer, *Türk ve İslam Eserleri Müzesi Kilimler*, Eren Yayıncılık, İstanbul 1988, 10.

⁵⁹ Recai Karahan, *Dünden Bugüne Hakkâri Kilimleri*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2007, 35.

⁶⁰ Tahsin Parlak, A. Aslıhan Ergüder, *Bardız Kilimleri*, Zafer Ofset Matbaacılık, Erzurum 2010, 39.

sanatıyla karşılaşmaktadır⁶¹. Yazılı kaynaklara göre; Selçuklu döneminde Anadolu’da kurulan Bacıyan-ı Rum teşkilatında çalışan kişilerin dokumacılıkla uğraştığı ve kilim sanatını köylere ulaştırmaya çaba gösterdikleri belirtilmektedir⁶². Çok sayıda seyahatname bilgilerinden Konya, Kayseri, Sivas, Aksaray gibi Anadolu’nun yerleşim yerlerinin dokumacılık merkezleri olduğu günümüze ulaşmış kaynaklardan anlaşılmaktadır. Fakat dokumaların çoğunluğu halı tekniktir. Bazı yabancı kaynaklar, Osmanlı ve Selçuklu devri kilimlerinin benzerlik taşıdığı konusunda hemfikirdirler⁶³.

M.S. 10. ve 20. yy.lar arasında Kuzey Amerika’da ki Navaho Kızılderililerin dokuma teknikleri ve sade desenleri ile Türk kilimlerine çok benzeyen atkı yüzü dokuma battaniyeleri vardır⁶⁴.

Bugün Washington Textile Museum’da bulunan ve atkılı sumak tekniğinde dokunan Türk düz dokuma yaygısının bordürü, ortadaki sekizgen madalyonlar ile kuşatılmıştır. XV.-XVI. yy. Avrupalı ressamalarının tablolarında görülen örneğin kenarlarında ufak sekizgen mevcuttur ve bunlar Holbein halıları diye isimlendirilen Erken dönem Osmanlı halılarının kompozisyonuyla benzerlik gösterdiğinden dolayı tarihlendirilmesi XV-XVI. yy.’a yapılmaktadır⁶⁵. Kompozisyonları bakımından Sivas-Divriği Ulu Camiindeki beş kilim parçası da XVI. yy. çini, kumaş ve saray halılarıyla benzer niteliktedir⁶⁶. Başka bir örnek ise Konya Mevlana Müzesi’nde sergilenen, 16.yy.’ın sonuna 17.yy.’ın başına tarihlendirilen kilimdir⁶⁷.

XVI. yy. ya da XVII. yüzyıllarından kalma bir başka kilim ise Kütahya’da Hisarbeyoğlu Mustafa Bey camisinde bulunmaktadır. Saray kilimi olma özelliğini taşıyan bu kilimde enine şeritler içerisinde karanfil motifleri mevcuttur. Başka eskimiş bir kilim ise İstanbul’da Hekim Ali Paşa camiindedir. Bu kilim XV. yy. Anadolu hayvan figürlü halılarıyla benzer özelliklere sahiptir. Konya Mevlana Müzesi’nde bulunan ve 16. ve 17. yüzyıla tarihlendirilen kilim, Riefstahl tarafından Beyşehir Eşrefoğlu Camiinde bulunmuştur. Kilimin bordürlerinde Osmanlı Devri nakkâşhâne

⁶¹ Ayşe Gamze Öngen, “Çağdaş Türk Kirkitli Dokuma Sanatçıları”, *Akdeniz Sanat Dergisi*, 9(17), 2016, 59-69, 61.

⁶² Karahan, *Dünden Bugüne Hakkâri Kilimleri*, 34.

⁶³ Deniz, *Ayvacık (Çanakkale) Yöresi Düz Dokuma Yaygıları*, 10

⁶⁴ Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, 13

⁶⁵ Deniz, *Ayvacık (Çanakkale) Yöresi Düz Dokuma Yaygıları*, 10.

⁶⁶ Aytaç, 38.

⁶⁷ Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, 15.

klasik örneklerini anımsatan süslemeler mevcuttur⁶⁸. Selçuklu dönemi geleneğini motif ve şema bakımından izleyen Osmanlı döneminin düz dokuma yaygıları, **(Fotoğraf 2.3)**Selçuklu ve Beylikler döneminin halılarında kullanılan motiflerle aynı karaktere sahiptir. Bu motiflerin bir bölümü Orta-Asya Türk gelenekleri ve mitolojisinden ortaya çıkan motiflerle süslenmiştir. Büyük çoğunluğunu ise Klâsik Osmanlı Dönemi bezemeleri oluşturmaktadır⁶⁹.

Fotoğraf 2.3. 13. yy. Selçuklu Dönemi Kilimi / Konya Müzesi

Osmanlı'da kilim kelimesi, halı-kaliçe gibi dokumalarla beraber dönemin saray tutanaklarında, mahkeme sicillerinde, terekelerde, eşya listelerinde bahsedilmektedir. Başka kaynaklara göre ise Topkapı Sarayı Müzesi Revan Kitaplığına kayıtlı Asar-ı Resmiye, Kavanin-i Osman Defterleri, 1640 tarihli Narh ve Ehli Hiref defterlerinde kilim hakkında bilgiler bulunmaktadır⁷⁰. Osmanlı döneminde halının üretildiği her yerde kilim de üretilmekteydi. 16.ve 17. yüzyılda kilim dokumacılığı çok yoğundu bu sebeple çok sayıda ustaya dokuma yaptırılmaktaydı⁷¹.

⁶⁸ Deniz, *Ayvacık (Çanakkale) Yöresi Düz Dokuma Yaygıları*, 10.

⁶⁹ Deniz, *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*, 50.

⁷⁰ Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, 16.

⁷¹ Ayla Ersoy, "Osmanlı Saray Kilimleri", *İlgi Dergisi*, (61), 1990, 2-7.

Osmanlı dönemine tarihlendirilmiş ve günümüze gelebilmiş düz dokuma yaygılarının bir kısmı İstanbul Türk-İslam Eserleri Müzesi ve İstanbul Vakıflar Halı müzesindedir. Bunun dışında aynı dönemden kalma kilim örnekleri Kahire Milli Müzesi ve Macaristan İpar Müvezeti Museum'da bulunmaktadır⁷².

Osmanlı döneminde XV-XVI. yy.'da sarayın ustalarına desen çizdirilmiş ve dokumalar sipariş yoluyla dokutturulmuştur. Fakat saray ve halk dokumaları arasında teknik ve motif bakımından farklılıklar olmuştur. Halk geleneksel ilikli kilim tekniğini kullanırken, Saray dokumaları ise genellikle iliksiz kilim tekniği ile dokunmuştur. Motif açısından da halkın dokuduğu kilimler farklılık göstermektedir. Halkın kullandığı geometrik süslemeler, üsluplaştırılmış bitkisel motifler, insan ve hayvan motifleri yerine, dönemin saray sanatı üslubuyla yapılan saray dokumaları, saray ustaları tarafından büyük ustalıkla çizilmiştir ve son derece eksiksizdir. Buna ilaveten, teknik açıdan, ilikli kilim yerine tekniği zor olan ilikleri kenetleme ile iliklerin yok edildiği farklı bir yönetime gidilmiştir⁷³. Osmanlı dönemine ait iliklerin tek veya çift kenetlenmesi yöntemiyle kapatılan bitkisel kompozisyonlu kilimlere "Osmanlı Saray Kilimleri" adı verilmektedir (**Fotoğraf 2.4**)⁷⁴.

İlk olarak 1961 yılında bu türdeki bir kilim parçası ve akabinde diğer dört kilim parçasını, Merhum Prof. Dr. Şerare Yetkin tarafından Divriği (Sivas) Ulu Cami'nde bulunmuştur⁷⁵. XVII. yy.'a tarihlendirilen, Saray Kilim üslubunda dokunan başka bir örnek Hannover, Kestner Museum'da bulunmaktadır. Osmanlı'nın düz dokuma yaygılarının en iyi bilindiği dönem XVIII-XIX. yy. tarihleri arasındadır. Bu yüzyıllar arasına tarihlenen örnekler, günümüz Anadolu köy camilerinde mevcuttur. Bu kilimler saray kilimlerinin aksine, teknik olarak ilikli kilim ya da cicim, zili, sumak şeklinde dokunmuştur ve bölgenin özelliklerini göstermektedir⁷⁶. Günümüz Anadolu düz dokumalarının öncüleri olan bu kilimler, Osmanlı döneminde neredeyse tüm merkezlerde dokunmaktaydı⁷⁷.

⁷² Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, 16-17.

⁷³ Deniz, *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*, 52.

⁷⁴ Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, 17.

⁷⁵ Deniz, *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*, 53.

⁷⁶ Deniz, *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*, 56.

⁷⁷ Deniz, *Ayvacak (Çanakkale) Yöresi Düz Dokuma Yaygıları*, 11.

Fotoğraf 2.4. Osmanlı Saray Kilimi, 17. yy. Vakıflar Halı Müzesi / İstanbul

Günümüze kadar kilim, cicim, zili ve sumak gibi dokumalar, Türkiye'nin neredeyse her yerinde dağınık bir şekilde halen dokumakta ve dokunmaya devam etmektedir. Türkiye hem coğrafi şartları hem de değişik kültür ve etnik gruplara yerleşke olması nedeniyle dokumalarında teknik ve desen farklılık göstermektedir. Bu dokumalar bölgesel özellikler göstermekte, ama geleneksel yapıda olduklarından özellikle desen açısından az değişiklik göstermektedirler. Dokumaların tarihlendirilememesi bu sebeptendir. Sentetik boyaların ülkemize giriş tarihiyle birlikte dokumaların renklerini 1880-1890 öncesi ve sonrası olarak tarihlendirilse de bu yol her zaman doğru olmamaktadır⁷⁸.

2.3. TÜRK DÜZ DOKUMA YAYGILARININ TEKNİK ÖZELLİKLERİ

Düz dokumalar (zili, cicim, kilim, sumak) ve halının dokunmasında çözümlerin arasından geçen desen ipliğini ve düğümleri sıkıştırmaya yarayan hayvan kemiğinden veya demirden yapılan ele benzer çatal dişli görünümdeki alete kirkit denmektedir. Bu aletle dokunmuş düz dokumalara da "kirkitli dokumalar" adı verilmektedir⁷⁹.

⁷⁸ Aytaç, 40.

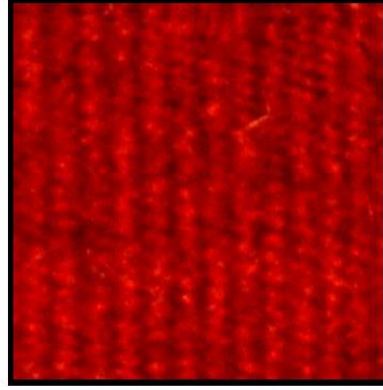
⁷⁹ Aytaç, 35.

Dokunuş tekniklerine göre düz dokumalar, 1- Zili (veya Sili), 2- Cicim (veya Cecim), 3- Kilim, 4- Sumak, olmak üzere 4 e ayrılmaktadır. Bu dokumaların hepsine kilim demek yanlıştır⁸⁰.

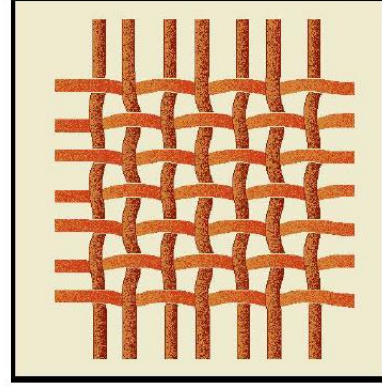
Teknik ve kompozisyon bakımından aralarında çeşitlilik gösteren düz dokumalar şu şekilde sınıflandırma yapılmaktadır⁸¹.

2.3.1. Bezayağı Dokuma

Atkı ve çözgülerin eşit sayıda birbirlerinin alt ve üstünden geçmesiyle meydana gelen dokumalara denilmektedir. Bu teknikteki dokuma örnekleri düz renkli sofra örtüleri, torba ve çadırlarda görülmektedir (**Fotoğraf 2.5, Çizim 2.1**)⁸².

Fotoğraf 2.5. Bezayağı Dokuma (A. Aslıhan Ergüder'den)

Çizim 2.1. Bezayağı Dokuma (A. Aslıhan Ergüder'den)

2.3.2. Düz Atkı Yüzlü Dokuma

Desen (atkı) ipliklerinin çözgü ipliklerini tamamen kapattığı dokuma çeşitleridir. Bu dokumada desen iplikleri çözgü ipliklerinin arasından gergin olmadan geçirilmektedir ve kirkit yardımıyla çözgü ipliklerinin tamamıyla kapanması sağlanmaktadır. Bu dokuma türüne örnek olarak çuval, heybe, düz renkli dokumalar ve enine şeritli dokumalar gösterilebilmektedir (**Fotoğraf 2.6, Çizim 2.2**)⁸³.

⁸⁰ Aytaç, 42.

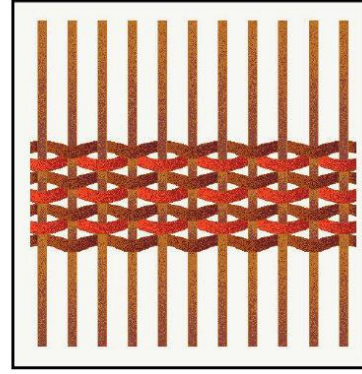
⁸¹ Hacer Kalay Arslan, *Eskişehir Arkeoloji Müzesinde Bulunan Düz Dokumalar (Kilimler)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2015, 58

⁸² Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, 24.

⁸³ Kalay Arslan, 58-59.

Fotoğraf 2.6. Düz Atkı Yüzlü Dokuma (A. Aslıhan Ergüder'den)

Çizim 2.2. Düz Atkı Yüzlü Dokuma (A. Aslıhan Ergüder'den)

2.3.3. Kilim

Lydiea Rasonyi tarafından yapılan çalışmada kilimin Türkçe'den gelen bir kelime olduğu ifade edilmektedir⁸⁴. Türkçe bir kelime olan kilim (gelim, kelim, khilim) neredeyse tüm dünyada benimsenmiştir⁸⁵. 13. yy'dan beri Türkçe de konuşulmakta olan kilim kelimesi, Farsçada "gilim-gelim", Ukraynacada "kylym", Polonya'da "kilim", Bulgarcada ve Sırpçada "kilim", Rumence de "chilim" olarak bilinmektedir⁸⁶. Ahmet Vefik Paşa'dan alınan bilgilere göre kilim, "*ince ve tüysüz bir kalı, uzun ve kullusazilu denir*" görüşünde olduğundan bahsetmektedir. İran sözlüklerinde ise kilimin "elbise ve derviş cübbesi" anlamının ağır bastığı belirtilmektedir⁸⁷.

Arkası ve önü aynı olan, çözgü ipliklerinin desen iplikleriyle kapatıldığı düz dokumalara "kilim" adı verilmektedir. Kilimler ilikli ya da iliksiz halde dokunmaktadır⁸⁸. Aynı zamanda yere yayılan yaygıların tümüne de kilim adı verilir. Bu terim Orta Asya ve Balkanlarda da aynı şekilde anılmaktadır⁸⁹.

⁸⁴ Aysen Aldoğan, "Doğu Yöresi Kilimleri", *Sanat Dünyamız*, (35), 2012, 1986, 31-25, 29.

⁸⁵ Aysen Soysaldı, *Düz Dokuma Teknikleri ve Teknik Desen Çizimleri (Kilim Cicim, Zili-Sili, Sumak vb.)*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2009, 27.

⁸⁶ Suzan Bayraktaroğlu, "Eskişehir ve Çevresi Halı-Kilim ve Düz Dokuma Yaygıları", *Vakıflar Dergisi*, (21), 1990, 299-324, 302.

⁸⁷ Bahaeddin Ögel, *Türk Kültür Tarihine Giriş III*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1978, 167.

⁸⁸ Neriman Görgünay Kırzioğlu, *Altaylar'dan Tunaboyu'na Türk Dünyası'nda Ortak Motifler*, Türksoy Yayınları, Ankara 1995, 16.

⁸⁹ Aysen Soysaldı, "Türk Kilimlerinde Dokuma Teknikleri ve Boyama Özellikleri", *Erdem*, 10(30), 1999, 599-613, 599.

Kilimleri, cicim, sumak ve zili gibi diğer dokumalardan ayıran önemli özellik tersleri ile düzlerinin aynı olmasıdır⁹⁰. Kilim dokuma bakımından halıya göre daha zordur. Bilhassa iki parçalı (şak kilim) kilimlerde, desenler simetrik olmak zorundadır⁹¹.

Yün ve kalın kıl ipliğinden dokunan kilimler, dikey ve yatay yer tezgâhlarında dokunmaktadır. Dokuyucu, elinde örnek olmadan başka bir kilime bakarak ya da hayalindeki deseni dokumaktadır⁹².

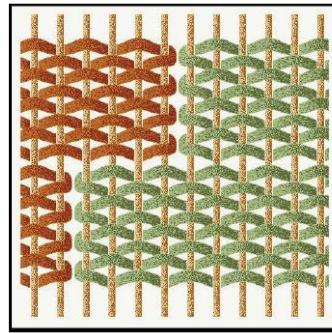
2.3.3.1. İlikli Kilimler

Çözümlerin üzerini tamamen kaplayan farklı renklerdeki desen ipliklerinin kendi motif sınırlarından geri dönmesiyle iki motif arasında oluşan dikey boşluklar, motifler arasında “ilik” meydana getirir. Bu tür dokumalar “ilikli kilim” adı verilir⁹³.

Anadolu’da bu çeşit yarıkların açık bırakıldığı kilimler oldukça yaygındır. İliklerin meydana getirdiği yarıklardan mümkün oldukça kaçınılması gerekmektedir. Fakat dikey çizgide meydana gelen ve 1cm.’i geçmeyen küçük yarıklar göz ardı edilmektedir (Fotoğraf 2.7, Çizim 2.3)⁹⁴.

Fotoğraf 2.7. İlikli Kilim (A. Aslıhan Ergüder'den)

Çizim 2.3. İlikli Kilim (A. Aslıhan Ergüder'den)

İlikli kilim, Anadolu’da dokumacılığın yapıldığı hemen hemen her yerde dokunmaktadır⁹⁵. İlikli kilim tekniğinde dokunan kilimler desen bakımından oldukça zengindir. İki şaklı kilim dokumalarda desenleri denk getirmek kolay değildir. Motif

⁹⁰ “Kilim”, *AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi*, Ana Yayıncılık, 2000, 13, 315.

⁹¹ Deniz, *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*, 79.

⁹² Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, 21.

⁹³ Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, 25.

⁹⁴ Aytaç, 64.

⁹⁵ Kalay Arslan, 60.

sayısının fazla olduğu desenleri simetrik yapmak daha da zorlaşmaktadır. Bu yüzden kilimi dokumak maharet gerektirmektedir⁹⁶. Genellikle ilikli kilim tekniğiyle dokunan kilimlerin desenleri geometrik, kesik ve çapraz desenlerden oluşmaktadır.

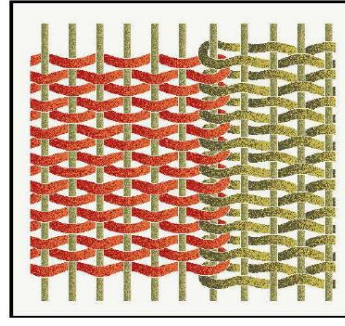
Seccade, çuvallar, minderler, heybeler, yastıklar ve büyük yaygılar ilikli kilim tekniğiyle kolay bir şekilde dokunmaktadır⁹⁷.

2.3.3.2. İliksiz Kilimler

Dokuyucunun arada bir atlama yapmadan bir desenden başka bir desene geçtiği ve iki deseni atlama yapmadan birbirine bağlayabildiği dokuma tekniğine iliksiz kilim denmektedir (Fotoğraf 2.8, Çizim 2.4)⁹⁸.

Fotoğraf 2.8. İliksiz Kilim (A. Aslıhan Ergüder'den)

Çizim 2.4. İliksiz Kilim (A. Aslıhan Ergüder'den)

Bu teknikle beraber istenilen dikey çizgili desenler arada yarık meydana gelmeden dokunmaktadır. Bu teknik ilikli kilim tekniğine göre daha fazla zaman almaktadır⁹⁹. Doğu Anadolu ve Osmanlı saray kilimlerinde özellikle kullanılan bu teknik, batı ülkelerindeki **Tapestry**¹⁰⁰ denilen atkı yüzü dokumalarda da yaygın şekilde görülmektedir¹⁰¹.

⁹⁶ Deniz, *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*, 80.

⁹⁷ Kalay Arslan, 60-61.

⁹⁸ Deniz, *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*, 79.

⁹⁹ Aytaç, 64.

¹⁰⁰ “Belirli kurallar doğrultusunda dokuma tekniğiyle resim oluşturma eylemine dayana ‘figürlü dokuma’ ya da Avrupa’daki adıyla tapestry.”

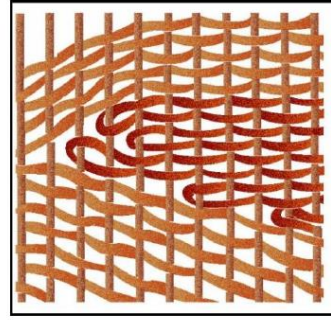
¹⁰¹ Soysaldı, *Düz Dokuma Teknikleri ve Teknik Desen Çizimleri*, 43.

2.3.3.3. Eğri Atkılı Kilimler

Desen iplikleri çözümler arasında normalde enine düz atılırken, bu teknikte desene göre kirkitle bazı yerlere az bazı yerlere fazla vurulmaktadır. Sonuç olarak desen iplikleri desene uygun bir şekilde çözümler ipliklerin arasından geçmektedir. Bu yöntemle birlikte atkı iplikleri bazı yerlerde gevşek, bazı yerlerde sıkı durmakta ve böylece eğri ve yuvarlak çizgiler meydana gelmektedir. (Fotoğraf 2.9, Çizim 2.5) Bundan dolayı eğri atkılı kilim olarak anılmaktadır¹⁰². Bu teknik, dokuma esnasında motif içinde ve kenarlarında motifin biçimini iyi bir şekilde verebilmek için kullanılmaktadır. Eğri hatlı motif kullanmaları sebebiyle, Osmanlı Saray ve Şarköy kilimlerinde bu teknik kullanılmıştır¹⁰³.

Fotoğraf 2.9. Eğri Atkılı Kilim
(A. Aslıhan Ergüder'den)

Çizim 2.5. Eğri Atkılı Kilim (A.
Aslıhan Ergüder'den)

2.3.3.4. Eğri Atkılı Konturlu Kilimler

Desenler arasında geniş boşlukların bırakıldığı ve bu boşlukların ayrı renkteki bir kontur ipliğiyle çözümler arasından desenlere paralel şekilde altlı üstlü geçecek biçimde doldurulduğu yöntemdir¹⁰⁴. Bu şekilde normal olarak enine doğru atılan atkı ipliklerin arası, dikey, çapraz eğri şeritler halindeki kilim dokumasıyla doldurulmaktadır¹⁰⁵. Bu sınır atkıları hem dayanaklılığı hem de motif renk efekti ile

¹⁰² Kalay Arslan, 61.

¹⁰³ Soysaldı, *Düz Dokuma Teknikleri ve Teknik Desen Çizimleri*, 38.

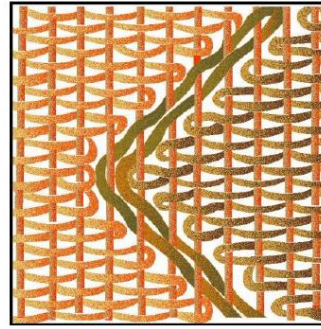
¹⁰⁴ Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, 30.

¹⁰⁵ Karahan, *Dünden Bugüne Hakkâri Kilimleri*, 37.

motifleri belirginleştirerek kilime estetik kazandırmaktadır (Fotoğraf 2.10, Çizim 2.6)¹⁰⁶.

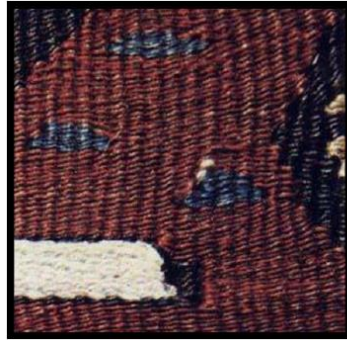
Fotoğraf 2.10. Eğri Atkılı Konturlu Kilim (A. Aslıhan Ergüder'den)

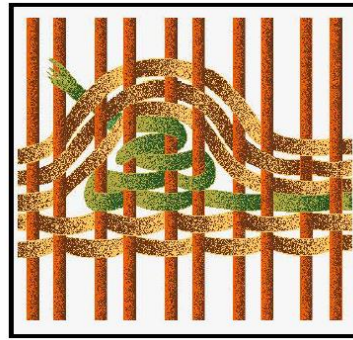
Çizim 2.6. Eğri Atkılı Konturlu Kilim (A. Aslıhan Ergüder'den)

2.3.3.5. Normal Atkılar Üzerine Ek Atkılar Atılması İle Yapılan Kilimler

Desenleri meydana getirebilmek için, normal şekilde atılan atkılarının üzerine ek atkılar atılmakta ve bu yöntemle bombeli bir desenin oluşması sağlanmaktadır (Fotoğraf 2.11, Çizim 2.7)¹⁰⁷.

Fotoğraf 2.11. Normal Atkılar Üzerine Ek Atkılar Atılması İle Yapılan Kilimler (A. Aslıhan Ergüder'den)

Çizim 2.7. Normal Atkılar Üzerine Ek Atkılar Atılması İle Yapılan Kilimler (A. Aslıhan Ergüder'den)

2.3.3.6. Kilimlerin Kompozisyon Özellikleri

Kompozisyon bakımından kilimler dört grupta incelenmekte ve bunlarda kendi aralarında farklı gruplara ayrılmaktadır.

¹⁰⁶ Soysaldı, *Düz Dokuma Teknikleri ve Teknik Desen Çizimleri*, 41.

¹⁰⁷ Karahan, *Dünden Bugüne Hakkâri Kilimleri*, 36.

- Motifleri Yatay Eksende Gelişen Kompozisyonlu Kilimler,
- Motifleri Dikey Eksende Gelişen Kompozisyonlu Kilimler,
- Mihraplı Kompozisyonlu Kilimler,
- Merkezi Kompozisyonlu Kilimler,
- Diyagonal Kompozisyonlu Kilimler¹⁰⁸, dir.

2.3.4. Cicim Dokuma

Kaynaklara göre Cicim kelimesinin Farsça'da "Cacim" kelimesinden geldiği düşünülmektedir. Fakat Farsça 'da ya da Farsça'nın da içinde bulunduğu Hind-Avrupa dillerinde bu kelimeyle bağlantılı bir kelime ailesi bulunmamaktadır¹⁰⁹. Düz kirkitli dokumalar grubunda yer alan cicim, Türkçe bir kelimedir ve halk arasında "cicim, cecim, cacım, çalma ve çelme" gibi isimlerle anılmaktadır¹¹⁰. Cicim kelimesinin, cici, sevimli şey kelimesinden türediği düşünülmektedir¹¹¹.

Bezayağının üzerine farklı desen iplikleriyle yapılan, bazen de uzun ve dar dokunan kilim parçalarının kesilerek yan yana eklenmesiyle oluşan, sergi, perde, örtü, vb. amacıyla kullanılan havsız, tüysüz dokunmuş yaygılara cicim adı verilmektedir¹¹². Kilim ve bezayağı dokumalarındaki atkı ve çözümlü sisteminin yanı sıra renkli desen ipliklerinin de kullanıldığı dokuma tekniğidir¹¹³.

Cicim, Türklerin geçmişten beri bildiği dokumalardır. Anadolu'daki halı-kilim dokuma merkezlerin de cicim türü dokumalar yapılmıştır¹¹⁴. Seyrek türde ki cicim dokumalar Türkiye'de en çok tanınanlarıdır. Bu tür dokumalarda genellikle çapraz ve dikey çizgiler kullanılmakta, enine olan çizgilerden uzak durulmaktadır¹¹⁵.

Cicim türündeki dokumaların malzemesi pamuk, yün, tiftik (keçi kılı)'tir. Halı ve kilim gibi cicim dokumaların da iplikleri yerde hazırlanmaktadır. Dokuması ise halı

¹⁰⁸ Recai Karahan, *Konya Müzelerinde Bulunan Kilimler*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1992, 384-385; Kalay Arslan, 63-64.

¹⁰⁹ Bekir Deniz, "Anadolu-Türk Dokuma Sanatında Cicim", *Sanat Tarihi Dergisi*, 7(7), 2016, 59-73, 59.

¹¹⁰ Mustafa Yıldırım, "Konya Alaeddin Camii'nde Bulunan Karapınar Yöresi Cicim Örnekleri", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (29), 2011, 519-549, 520

¹¹¹ Belkıs Balpınar Acar, *Kilim, Cicim, Zili, Sumak- Türk Düz Dokuma Yaygıları*, Eren Yayınları, İstanbul 1982, 65.

¹¹² Deniz, Anadolu-Türk Sanatında Cicim, 59.

¹¹³ Balpınar Acar, *Kilim, Cicim, Zili, Sumak- Türk Düz Dokuma Yaygıları*, 55.

¹¹⁴ Mustafa Yıldırım, "Konya Alaeddin Camii'nde Bulunan Cicim Örnekleri", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (30), 2011, 457-482, 458.

¹¹⁵ Suzan Bayraktaroğlu, Çağlayancerit Kezban Hatun Camii'ndeki Cicim, Zili ve Sumak Dokumaları, *Vakıflar Dergisi*, (42), 2014, 99-122, 102.

dokumakta kullanılan kirkit ve halkın “sümük” ile adlandırdığı üç dişli kirkitlerle, ya da “didik” ismi verilen iki dişli kirkitlerle yapılmaktadır¹¹⁶. Cicim dokumalar tezgâhın arka kısmından dokunmaktadır. Yani tezgâhın düz kısmı dokumanın tersidir. Tezgâhın arkasında bir tane yardımcı bulundurulmakta ve desen ipliğinin öne uzatılmasında yardımcı olmaktadır¹¹⁷. Bu duruma halk arasında “çalma ve çelme” denmektedir¹¹⁸. Öndeki dokuyucu motiflerin düzgünlüğünü kontrol etmektedir ve her desen sırasından sonra iki atkı ipi atarak kirkitle sıkıştırılmaktadır¹¹⁹. Halı ve kilimler gibi cicim desenleri de yörelere göre değişiklik göstermektedir.

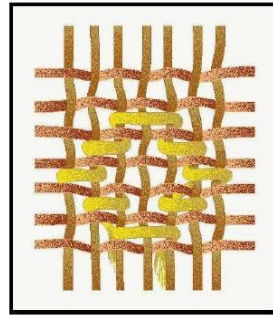
Cicimler, desenlerin uygulanışı açısından üç farklı teknik özellikte incelenmektedir¹²⁰.

2.3.4.1. Seyrek Motifli Cicim

Deseni oluşturan ipliklerin, aynı renkte zemini oluşturan atkı ve çözgü ipliklerinden daha kalın olduğu, bundan dolayı desenin kabarık bir görünüme sahip olduğu dokumalardır¹²¹. Bu dokuma genellikle ince bez dokuması zeminler üzerine serpilen motiflerden oluşmaktadır. Bu teknikten dolayı desenler ince çizgiler halinde görülmektedir. Bazen motifler arasında kalan boşluklar sumak ve zili gibi yöntemlerle doldurulabilmektedir (Fotoğraf 2.12, Çizim 2.8)¹²².

Fotoğraf 2.12. Seyrek Motifli Cicim (A. Aslıhan Ergüder'den)

Çizim 2.8. Seyrek Motifli Cicim (A. Aslıhan Ergüder'den)

¹¹⁶ Deniz, Anadolu-Türk Sanatında Cicim, 60.

¹¹⁷ Bayraktaroğlu, Çağlayancerit Kezban Hatun Camiindeki Cicim, Zili ve Sumak Dokumaları, 102.

¹¹⁸ Deniz, Anadolu-Türk Sanatında Cicim, 60.

¹¹⁹ Deniz, *Ayvacık (Çanakkale) Yöresi Düz Dokuma Yaygıları (Kilim-Cicim-Zili)*, 17.

¹²⁰ Deniz, Anadolu-Türk Sanatında Cicim, 61.

¹²¹ Yıldırım, 459.

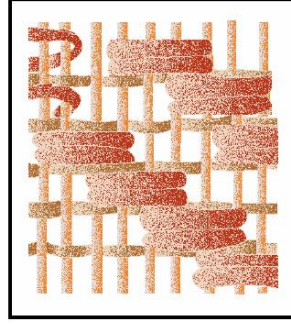
¹²² Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, 36.

2.3.4.2. Sık Motifli Cicim

Bezayağı zemin arasına üç tek çözümlü sarılarak yapılan dokuma çeşididir. Dokumanın sağlam olması için motifler sık şekilde dokunmalıdır¹²³. Yer yaygıları, heybe, çuval, hurç ve minder gibi eşyaların dokuma tekniği bu teknikte yapılmaktadır (Fotoğraf 2.13, Çizim 2.9)¹²⁴.

Fotoğraf 2.13. Sık Motifli Cicim (A. Aslıhan Ergüder'den)

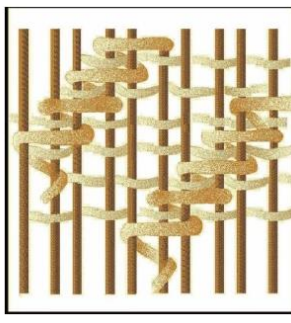
Çizim 2.9. Sık Motifli Cicim (A. Aslıhan Ergüder'den)

3.3.4.3. Atkı Yüzlü Sık Motifli Cicim

Daha kalın bir yaygı oluşturmak amacıyla, sık motiflerin kullanıldığı düz bez zemin üzerine üç atkı sarılarak yapılan dokumalardır. Genelde çuval, minder yüzü ve yastık yüzü gibi eşyaların yapımında bu teknik kullanılmaktadır (Fotoğraf 2.14, Çizim 2.10)¹²⁵.

Fotoğraf 2.14. Atkı Yüzlü Cicim (A. Aslıhan Ergüder'den)

Çizim 2.10. Atkı Yüzlü Cicim (A. Aslıhan Ergüder'den)

¹²³ Yıldırım, 460.

¹²⁴ Bayraktaroğlu, "Çağlayancerit Kezban Hatun Camiindeki Cicim, Zili ve Sumak Dokumaları, 102.

¹²⁵ Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, 38.

2.3.5. Sumak Dokuma

Çeşitli buluntulardan kilim ve cicim gibi sumağın da Anadolu'da Türklerden önce dokunduğu anlaşılmaktadır. Gordion'da bulunan Frigyalılara ait yün, keçi kılı ve ketenden oluşan dokuma parçalarının yanında M.Ö. 7. yüzyıla tarihli eşyalar arasında sumak dokumaları da mevcuttur¹²⁶.

“Sumak” kelimesinin kökenine gelindiğinde ise bu kelimenin başlarda “sü” ve “mek” hecelerinin birleşiminden “sümek”, zamanla da “sumak” olduğu düşünülmektedir. Sümek kelimesinin Azerbaycan'da ve Anadolu'da yünün eğrilmesi anlamına geldiği de bilinmektedir¹²⁷.

Sumağın ilk çıkış yeri olduğu kabul edilen, Azerbaycan'ın Şirvan bölgesindeki Şamahı¹²⁸,da havsız bir yaygı türü olan sumak dokuması, aynı zamanda Küba bölgesinde de dokunmaktadır¹²⁹.

Renkli atkı ipliklerinin çözgü iplikleri üzerine farklı şekillerde sıralanmasıyla meydana gelen yaygı türüne “sumak” adı verilmektedir¹³⁰. Sumak dokuması desen ipliğiyle her çözgü çiftine tek tek sarıldığından zor bir dokuma şeklidir. Bundan dolayı kilim, cicim ve zili dokumalar kadar yaygın değildir¹³¹.

Sumak Dokumaları, Anadolu'da dokumacılık yapan her bölgede az da olsa görülmektedir. Güneyde Toroslarda, Mersin, Silifke, Mut çevresinde, Batı Anadolu'da; Afyon, Eskişehir, Seyitgazi ve Sivrihisar çevresinde sumak dokumalarına rastlanmaktadır. Doğu Anadolu'da ise kilim ve cicim ile birlikte büyük yer yaygılarıyla dokunmuştur.

Sumak dokumalar yün veya ipek, ya da iki malzemenin beraber kullanılmasıyla yapılmaktadır. Yün kullanılarak yapılan sumağın çözgü ipleri pamuk, atkı ve nakış

¹²⁶ Suzan Bayraktaroğlu, “Maddi Kültürümüzün Zengin Örneklerinden Sumak Dokumaları”, *Kültür ve Sanat Dergisi*, (11), 1991, 40-43, 40.

¹²⁷ SarnesarKatayoun, *İran'ın Azerbaycan Bölgesinde Sumak Dokumaları ve Anadolu'daki Uzantıları*, (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi), Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2008, 20.

¹²⁸ Taş, 66.

¹²⁹ Soysaldı,Sarnesar, 38. İcanas, Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi 10-15 Eylül, *İran-Şahseven Dokumaları İle Türkiye Yörüklerinin Alaçuvallı ve Heybe Dokumaları Arasındaki Teknik ve Desen Benzerlikleri* (ss.1253-1276), Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara 2008, 1256.

¹³⁰ Deniz, *Ayyacık (Çanakkale) Yöresi Düz Dokuma Yaygıları (Cicim-Zili-Sumak)*, 19.

¹³¹ Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, 46.

ipleri yünden, ipek iplikle yapılan sumakların çözümleri pamuk, atkı ve nakış ipleri ipekten dokunmaktadır. Her ikisinin kullanıldığı dokumalarda ise çözgü ipe pamuk, nakış ipe ipektendir. Boş kalan bölümler yün ipeyle dokunmaktadır¹³².

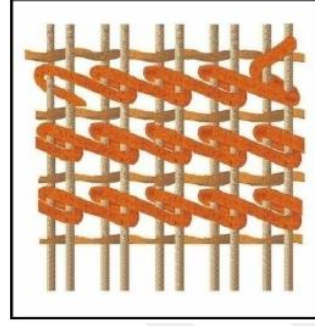
Bu dokumalardan oluşan desenler tamamen geometriktir. Ala çuvallar bu teknikte dokunan en yaygın eşyalar arasındadır¹³³.

2.3.5.1. Düz Sumak Dokuması

Atkı ipliklerinin aynı yönde olacak şekilde çözümlere sarılmasıyla meydana gelen dokumalardır. Her sırada desen iplikleri, aynı şekilde alttan üstte ve üstten alta doğru biçimde çözümlere sarılarak dokunmaktadır (**Fotoğraf 2.15, Çizim 2.11**)¹³⁴.

Fotoğraf 2.15. Düz Sumak Dokuması (A. Aslıhan Ergüder'den)

Çizim 2.11. Düz Sumak Dokuması (A. Aslıhan Ergüder'den)

2.3.5.2. Atkısız Düz Sumak Dokuması

Araya atkı iplerinin atılmadığı dokumalara atkısız düz sumak dokuması denilmektedir. Malatya, Gaziantep, Diyarbakır ve Elazığ gibi yörelerde “çopar dokuması” ismi de verilmektedir. Genellikle çuvalların yüzü bu dokuma türüyle dokunmaktadır. Atkı atılmadan sadece desen ipliklerinin çözümlere çifter sarılmasından oluşmaktadır. Desen ipliklerinin bazıları arkadan atlama yaparak motifin başına geçmektedir. Bundan dolayı dokumanın yüzeyinde kabarıklık oluşmaktadır (**Fotoğraf 2.16, Çizim 2.12**)¹³⁵.

¹³² Kalay Arslan, 67.

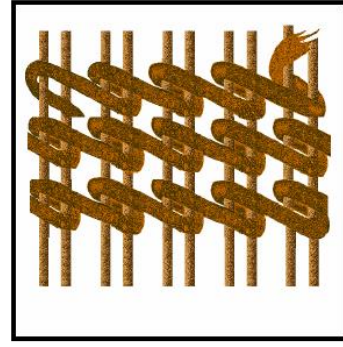
¹³³ Bayraktaroğlu, “Maddi Kültürümüzün Zengin Örneklerinden Sumak Dokumaları”, 41.

¹³⁴ Aytaç, 81.

¹³⁵ Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, 48-49.

Fotoğraf 2.16. Atkısız Düz Sumak Dokuması (A. Aslıhan Ergüder'den)

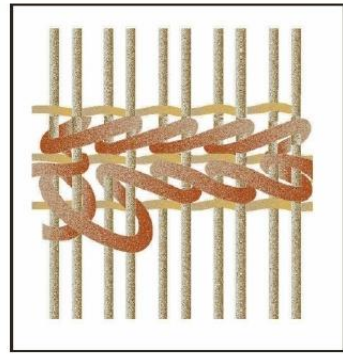
Çizim 2.12. Atkısız Düz Sumak Dokuması (A. Aslıhan Ergüder'den)

2.3.5.3. Balıksırtı Sumak Dokuması

Atkı ipliklerinin çözümlere ters yönlerde sarılmasıyla oluşan dokumalardır. Bu dokumalar balıksırtı görünümünde ki dokumalardır¹³⁶. Balıksırtı görünümü verilen dokumada, desen iplikleri bir sırada sağa ve sola eğimli olarak, diğer sırada tersine sarılan, araya atkının atıldığı dokuma türüdür¹³⁷. Balıksırtı dokumasıyla dokuma sanki çorap örgüsü hissini vermektedir (**Fotoğraf 2.17, Çizim 2.13**)¹³⁸.

Fotoğraf 2.17. Balıksırtı Sumak Dokuması (A. Aslıhan Ergüder'den)

Çizim 2.13. Balıksırtı Sumak Dokuması (A. Aslıhan Ergüder'den)

¹³⁶ Aytaç, 82.

¹³⁷ Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, 49.

¹³⁸ Aytaç, 82.

2.3.6. Zili Dokuma

Farsçada “zilü”den gelen zili sözcüğü, yer kaplaması ve oda keçesi anlamında kullanılmaktadır. Küçük boyutlusuna “zilüçe” ya da “zilice” adı verilmektedir¹³⁹. Zili ve sili adlarına Türkçe sözcüklerde rastlanmazken, Lydia Rasonyi kaynaklı bilgiye göre; Türkçe bir kelimedir. “Zilu” kelimesi 13. yy.’dan beri kelime ve deyimlerin kullanıldığı tarama sözlüğünde satrançlı palas ve kilimin karşılığı olduğu belirtilmektedir¹⁴⁰.

Zili dokuma, farklı şekillerde birbiri arasından, altından ve üstünden geçen iki ve ikiden fazla iplik grubunun meydana getirdiği dokuma şeklidir¹⁴¹. Bu dokuma şekli sarma motifli cicimle teknik açıdan farklılık gösterse de, ortak noktaları tek yüzlü olmalarıdır. Bunun dışında ters tarafında sarmadan arta kalan iplik uçları düzensiz saçaklar meydana getirmiştir¹⁴².

Zili dokuma üç iplik sistemine dayanmaktadır. Deseni oluşturacak olan ipler çözümlere 3-1, 5-1 şeklinde atlamalar yapacak şekilde sarılıp motiflerin içinin dolması sağlanmaktadır¹⁴³.

Zili dokumalar “ıstar” ismi verilen tezgâhlarda dokunmaktadır. Üç iplik sistemiyle dokunan bu dokumalarda, sağ tarafta oturan kişi zeminin dokumasını desen ipliğini çözümler ipliğinin altından ve üstünden geçirerek yapmaktadır. Soldaki dokuyucu da düz dokuma sıralarının arasına desen ipliklerini sardıktan sonra sıkıştırır¹⁴⁴.

Anadolu’da yaygın bir şekilde dokunan zili dokumaların, doğuda dokunmuş olanlarının batıda dokunmuş olanlarına göre iplerinin daha düzgün ve parlak, motiflerinin de daha düzenli olduğu görülmektedir¹⁴⁵. Bu dokumalar, Yörükler ve Türkmenlerin yerleştiği köylerde dokunmaktadır. Zili desenleri ile Türkistan halılarının desenleri benzerlik göstermektedir¹⁴⁶. Farklı desenlerin dokuma tekniğinin zorluğundan

¹³⁹ Sema Etikan, Filiz Nurhan Ölmez, “Fethiye İlçesi Zili Dokumalarından Sarı Namazlağı”, *Art-e Sanat Dergisi*, 1(1), 2014, 118-128, 120.

¹⁴⁰ Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, 22.

¹⁴¹ Mustafa Yıldırım, Zühal Baylan, “Kelkit Yöresi Zililerinden Çuval, Heybe, Palaz ve Çanta Örnekleri”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (28), 2010, 415-446, 417.

¹⁴² GörgünayKırzioğlu, 14.

¹⁴³ Ela Taş, “Tarsus Yöresine Ait Zili Teknikli Yörük Seccadelerinden Örnekler”, *Akdeniz Sanat Dergisi*, 3(6), 2014, 153-165, 155.

¹⁴⁴ Mustafa Yıldırım, “Konya Alaeddin Camii’nde Bulunan Zili Dokumalardan Örnekler”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (31), 2012, 297-321, 299.

¹⁴⁵ Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, 43.

¹⁴⁶ Aytaç, 50.

dokunmaya elverişli olmamasından, dokuma türü çok az değişikliğe uğramıştır. Böylelikle Orta Asya özelliklerini korumuştur. Süslemelerin neredeyse hepsi geometriktir¹⁴⁷.

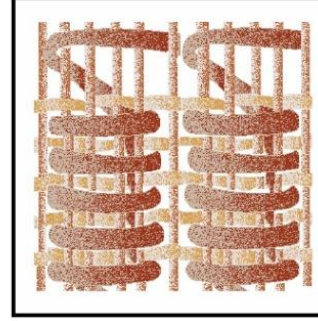
Teknik bakımından zili dokumalar, “düz zili”, çapraz zili, seyrek zili, damalı zili, konturlu zili (verneh)” olmak üzere beş’e ayrılmaktadır¹⁴⁸.

2.3.6.1. Düz Zili

Desenlerin içerisi, 2-1 3-1 ve 5-1 atlamalarla doldurulmaktadır. Böylelikle başta kalan çözümler ve atlamalarla dokuma yüzeyi dikey çizgili-fitilli bir görünüme sahip olmaktadır (Fotoğraf 2.18, Çizim 2.14)¹⁴⁹.

Fotoğraf 2.18. Düz Zili (A. Aslıhan Ergüder'den)

Çizim 2.14. Düz Zili (A. Aslıhan Ergüder'den)

2.3.6.2. Çapraz Zili

Bu dokuma çeşidinde dokumanın her sırasında birer çözümler boşta bırakılır, ön tarafına geçirilen desen ipliği bir üst sıraya geçildiğinde birer çözümler yan tarafa kaydırılır. Böylelikle boş kalan çözümler ve üste çıkan desen iplikleri çapraz çizgiler meydana getirir (Fotoğraf 2.19, Çizim 2.15)¹⁵⁰.

¹⁴⁷ Yıldırım, “Kelkit Yöresi Zililerinden Çuval, Heybe, Palaz ve Çanta Örnekleri”, 417.

¹⁴⁸ Deniz, *Ayyacık (Çanakkale) Yöresi Düz Dokuma Yaygıları (Kilim-Cicim-Zili)*, 18.

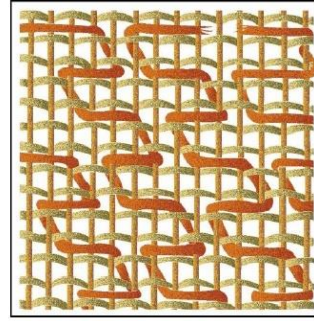
¹⁴⁹ Yıldırım, “Kelkit Yöresi Zililerinden Çuval, Heybe, Palaz ve Çanta Örnekleri”, 418.

¹⁵⁰ Yıldırım, “Konya Alaeddin Camii’nde Bulunan Zili Dokumalardan Örnekler”, 300.

Fotoğraf 2.19. Çapraz Zili (A. Aslıhan Ergüder'den)

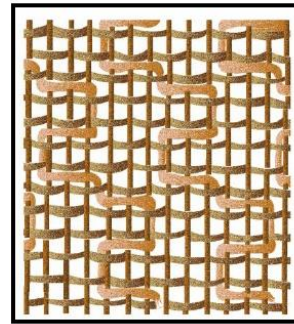
Çizim 2.15. Çapraz Zili (A. Aslıhan Ergüder'den)

2.3.6.3. Seyrek Zili

Düz bez zemin dokuması üzerine yapılan bu teknikte, birbiriyle bağlantısı olmadan serpilmiş haldeki 3-1, 5-1 atlamalı düz zili tekniğinde ki küçük motiflerden oluşmaktadır (**Fotoğraf 2.20, Çizim 2.16**)¹⁵¹.

Fotoğraf 2.20. Seyrek Zili (A. Aslıhan Ergüder'den)

Çizim 2.16. Seyrek Zili (A. Aslıhan Ergüder'den)

2.3.6.4. Damalı Zili

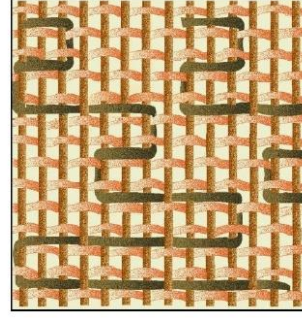
Damalı zili dokumalarında 2-1, 3-1 atlamalarla tüm motiflerin içi doldurulmaktadır. Dama taşına benzeyen teknik, genellikle diğer tekniklerle beraber kullanılmaktadır (**Fotoğraf 2.21, Çizim 2.17**)¹⁵².

¹⁵¹ Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, 45.

¹⁵² Yıldırım, "Konya Alaeddin Camii'nde Bulunan Zili Dokumalardan Örnekler, 301.

Fotoğraf 2.21. Damalı Zili (A. Aslıhan Ergüder'den)

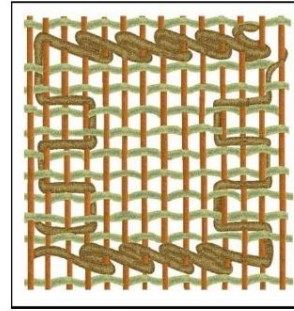
Çizim 2.17. Damalı Zili (A. Aslıhan Ergüder'den)

2.3.6.5. Konturlu Zili

İkili ve üçlü atlamalarla desenlerin kontur halinde oluşturulduğu zili dokumasıdır. Bu dokuma türü atkı yüzü ve bez dokuma zemin üzerlerinde cicim kontur desenlerinden oluşmaktadır. Bu konturlar halindeki desenlerin oluşabilmesi için her sırada normal atkılar atıldıktan sonra renkli desen ipliklerinin arkadan öne 2-3 çözgü geçirilmesiyle bir üst sıradan geriye dönerek öne geçirilir. Sonra geriye doğru 2-3 çözgü atlatılır. Bu esnada üst sıraya geçen desen ipliği tutularak, dönüşte dikey olarak yine üst sıradan geriye dönülmektedir (Fotoğraf 2.22, Çizim 2.18)¹⁵³.

Fotoğraf 2.22. Konturlu Zili (A. Aslıhan Ergüder'den)

Çizim 2.18. Konturlu Zili (A. Aslıhan Ergüder'den)

¹⁵³ Yıldırım, "Kelkit Yöresi Zililerinden Çuval, Heybe, Palaz ve Çanta Çeşitleri", 419-420.

2.4. TÜRK DÜZ DOKUMA YAYGILARINDA KULLANILAN MATERYALLER

2.4.1. Tezgâh

Üzerinde dokumaların dokunduğu araçlara genel olarak “tezgâh” adı verilmektedir¹⁵⁴. Geleneksel olarak halı ve düz dokumaların üretiminde, sarma tip, germe tip ve yer tezgâhları kullanılmaktadır¹⁵⁵.

2.4.1.1. Sarma Tezgâh

Adını halı ve kilimlerin sarılarak dokunmasından alan sarma tezgâhın parçaları fazla ve çeşitli haldedir (**Fotoğraf 2.23**)¹⁵⁶.

Fotoğraf 2.23. Sarma Tezgâh (İSMEK'den)

Yan tahtası: Leventlerin birbirine tutulmasını sağlayan yan tahtası tezgâhta iki adettir (**Fotoğraf 2.24**)¹⁵⁷.

¹⁵⁴ Aytaç, 42.

¹⁵⁵ İsmail Öztürk, *Dokumaya Giriş, Halı, Düz Dokumalar ve Dokuma Kumaşların Üretim Teknikleri*, Mor Fil Yayınları, Ankara 2007, 43.

¹⁵⁶ Tahsin Parlak, *Oltu ve Köylerinde Bardız Kilimciliği*, Ekip Grafik Yayınevi, Erzurum 2002, 36.

¹⁵⁷ Aytaç, 126.

Fotoğraf 2.24. Yan Tahtası (İSMEK'den)

Levent (Merdane): Çubuk demirlerine takılan ve çözgünün alt ve üstlerini tutmaya yarayan alettir. Amacı çözgünün gerilmesini ve sarılmasını sağlamaktır. Alt ve üstte olmak üzere iki adettir (Fotoğraf 2.25)¹⁵⁸.

Fotoğraf 2.25. Levent (Merdane) (İSMEK'den)

Varangelen: İplerdeki çaprazı açıp kapama görevi üstlenir (Fotoğraf 2.26)¹⁵⁹.

Fotoğraf 2.26. Varangelen (İSMEK'den)

Gücü Ağacı: Kilimlerin kaliteye göre çözgü ayarını düzenlemekte ve çapraz geçim tellerinin bağlanmasını sağlamaktadır (Fotoğraf 2.27)¹⁶⁰.

¹⁵⁸ Parlak, *Oltu ve Köylerinde Bardız Kilimciliği*, 36.

¹⁵⁹ Aytaç, 126.

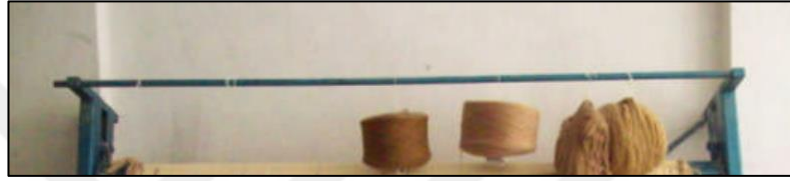
¹⁶⁰ Parlak, *Oltu ve Köylerinde Bardız Kilimciliği*, 36.

Fotoğraf 2.27. Gücü Ağacı (İSMEK'den)

Tezgâh Yatağı: Üzerinde tezgâhın kurulduğu parçadır¹⁶¹.

Payanda: Destek görevinde ki bu parça, yan ağaçların dik durmasını sağlamaktadır (**Fotoğraf 2.28**)¹⁶².

Fotoğraf 2.28. Payanda (İSMEK'den)

Çapraz: Tezgâhı sabitleştirerek, sallanmayı engeller¹⁶³.

Takoz: Levent demirini durdurmayı sağlar. Parça, kol demirine destek görevindedir¹⁶⁴.

Gerdirme Makinası, Eğri Demir, Doğru Demir, Kol Demiri ve Köstek: Bu araçlar birbirleriyle grup halinde halının gerdirilme işlemini sağlamaktadırlar¹⁶⁵.

Çubuk Demiri: Çözgünün uçlarına takılan bu alet, kilimin alt ve üstünü tutma görevindedir¹⁶⁶.

2.4.2. Kirkit

Düğümünün kaliteye göre yerlerini almasını ve atkılarının yerleşmesini sağlayan araca denilmektedir (**Fotoğraf 2.29**)¹⁶⁷.

¹⁶¹ Aytaç, 37.

¹⁶² Parlak, *Oltu ve Köylerinde Bardız Kilimciliği*, 36.

¹⁶³ Aytaç, 127.

¹⁶⁴ Parlak, *Oltu ve Köylerinde Bardız Kilimciliği*, 36.

¹⁶⁵ Aytaç, 127.

¹⁶⁶ Parlak, *Oltu ve Köylerinde Bardız Kilimciliği*, 36.

¹⁶⁷ Figen Yandımata, "Halı Teknolojisi", İsmail Öztürk (Ed.), *1. Uluslararası El Sanatları Sempozyumu Bildirileri 18-21 Kasım* (ss.422.440), Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, İzmir 1984, 428.

Fotoğraf 2.29. Kirkit

2.4.3. Bıçak

Atkı ya da desen ipliklerinin kesilmesini sağlayan araçtır¹⁶⁸.

2.4.4. İplik

Yün ipi, ilme atkı ve çözgü ipi olarak kullanılmaktadır. Bu ipler öncelikle koyunlar olmak üzere develerden de üretilmektedir (**Fotoğraf 2.30**)¹⁶⁹.

Fotoğraf 2.30. Yün İplik

2.4.5. İğne

Dokumada kopan iplerin tekrardan yerine eklenmesinde kullanılmaktadır¹⁷⁰.

2.4.6. Gülcan

Yumak yapmaya yarayan alete denmektedir (**Fotoğraf 2.31**)¹⁷¹.

¹⁶⁸ Parlak, *Oltu ve Köylerinde Bardız Kilimciliği*, 37.

¹⁶⁹ Yandımata, 422.

¹⁷⁰ Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, 459.

¹⁷¹ Yandımata, 428.

Fotoğraf 2.31. Gülcan (İSMEK'den)

2.4.7. Mekik

Kullanılacak iplerin sarılmasına yarayan alete denir. Bu alet yeteri kadar sarılarak çözümlerin arasından geçmesi sağlanmaktadır. Başka yörelerde bu alet “verep” adıyla da anılmaktadır (**Fotoğraf 2.32**)¹⁷².

Fotoğraf 2.32. Mekik

2.4.8. Çıkrık

Ahşap ve demirden yapılmış, kol ve ayak yardımıyla döndürülen bir kasnaktan ve bu kasnağa bağlı dönen, mil üzerine ipliğin sarılmasını yarayan ip eğirme aletine çıkrık adı verilmektedir (**Fotoğraf 2.33**)¹⁷³.

Fotoğraf 2.33. Çıkrık (Ankara Etnografya Müzesi'nden)

¹⁷² Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, 459.

¹⁷³ Öztürk, *Dokumaya Giriş, Halı, Düz Dokumalar ve Dokuma Kumaşların Üretim Teknikleri*, 35.

2.4.9. Kirman

İp eğirmek için kullanılan bu alet, “tengerek, öreke, teşi” isimleriyle de anılmaktadır (Fotoğraf 2.34)¹⁷⁴.

Fotoğraf 2.34. Kirman

2.5. TÜRK DÜZ DOKUMA YAYGILARINDA YÜN BOYAMA

2.5.1. Dokumalarda Kullanılan Boyaların Tarihsel Gelişimi

Doğal boyamacılığın tarihi neredeyse dokumanın tarihi kadar eskiye dayanmaktadır¹⁷⁵. İnsanoğlu çok eski zamanlarda mağara duvarlarını hayvan resimleriyle süslemiş, bu renklerle kullandıkları eşyaları ve giydikleri tekstil ürünlerini boyamışlardır. Neticesinde boyacılık sanatı meydana gelmiştir¹⁷⁶.

İlk olarak M.Ö. 13.500'e tarihlendirilen İspanyada ki Altamira mağarasının duvarında ki bizon şeklindeki renkle karşılaşmaktadır¹⁷⁷.

Moenjodaro bölgesinin İndus Vadisi'nde ki 1947 tarihli arkeolojik kazılardan birinde, az miktarda mavi boya ortaya çıkmıştır. M.Ö. 3500 yıllarına tarihlendirilen bu buluntuda bulunan indigo boyarmaddesi günümüzde Pakistan sınırları içerisinde. Bu boyar madde günümüze ulaşan en önemli veri olma özelliğini taşımaktadır. Fakat o dönemde bölgenin Hindistan'a ait olduğu düşünülürse, indigonun çıkış yerinin Hindistan olduğu düşünülebilir¹⁷⁸.

¹⁷⁴ Taş, *Malatya Müzesinde Bulunan Düz Dokumalar*, 52.

¹⁷⁵ Recep Karadağ, *Doğal Boyamacılık*, Geleneksel El Sanatları ve Mağazalar İşletme Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2007, 8.

¹⁷⁶ Zahide İmer, “Türklerin Dokuma Sanatında Boyamacılık”, *Erdem*, 10(29), 1999, 331-353, 331.

¹⁷⁷ Mustafa Genç, “Başbakanlık Osmanlı Arşiv Belgelerinde Kökboya ve Cehri İle İlgili Bazı Kayıtlar”, *Art-e Sanat Dergisi*, (13), 2014, 174-212, 176.

¹⁷⁸ Karadağ, *Doğal Boyamacılık*, 8

Başka bir yönden, M.Ö. 4000 yıllarında Mısır ve Mezopotamya'da ağartma ve eğirme işleri harikulade gelişmiştir. Bilhassa Susa kentinde yünden, pamuktan ve ketenden dokumalar yapılmıştır. İplik ve kumaşların boyanması tabii boyalardan olmuştur¹⁷⁹.

M.Ö. 3000 yıllarına ait bir Çin kaynağında boyamacılıktan bahsedilmektedir. Bu kaynaktaki bilgilerden, boyacılıkla ilgili metotların, Orta Asya'da eskiden beri kullanıldığı ve zamanla da geliştiği kabul edilmektedir. Orta Asya'da ki kaya resimleri de bu bilgiyi doğrulamaktadır¹⁸⁰.

Orta Krallık dönemindeki Mısır'da ise sadece boyaların elde edilmesi değil, dokuma liflerinin üzerinde boyanın tutmasını sağlayan kimyasallar yani mordantların nasıl kullanılacağı bilinmekteydi¹⁸¹.

M.Ö. 3000 yıllarında Mezopotamya'da kırmızı renk boyamalarda kermes böceğinden yararlanıldığı, kil tabletlerde ortaya çıkmıştır¹⁸².

Avrupa'da ilk boya kullanımı ise muhtemelen M.Ö. 2000'lerde Zürih Gölü çevresinde yaşayan insanlar tarafından yayılmıştır¹⁸³. M.Ö. 15. yy.'da kurulan Fenike Boya Endüstrisi, boyacılık konusunda deniz kabuklarından elde ettiği eflatun rengiyle ün salmaktaydı. Bu endüstrinin varlığı, M.S. 638'de ki istilacı ordular tarafından ortadan kaldırılmasına kadar devam etti¹⁸⁴. M.Ö. 1. yüzyılda Orta Doğu'nun hakimi Asurlu uygarlığında deniz kabuklarından elde edilen mor renk önemli bir boyarmadde özelliği taşımaktadır¹⁸⁵.

Orta Asya'daki Türklerin boyacılık sanatıyla ilgili bilgileri, günümüzde kurgandan çıkarılan örneklerden anlaşılmaktadır. M.Ö. 3. – M.S. 2. yy.'lara ait dokunmuş kumaş parçalarından, motiflerin kırmızı, koyu kırmızı, yeşil, sarı, mavi ve mor gibi renklerinden oluştuğu ve applike edildiği görülmektedir¹⁸⁶.

¹⁷⁹ İmer, 331.

¹⁸⁰ Tahsin Parlak, *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli*, Kariyer Matbaası, Ankara 2007, 37.

¹⁸¹ Üner Eyüboğlu, İtir Okaygün, Fusun Yaraş, *Doğal Boyalarla Yün Boyama-Uygulamalı ve Geleneksel Yöntemler*, Özkur Basımevi, İstanbul 1983, 12.

¹⁸² Karadağ, *Doğal Boyamacılık*, 8.

¹⁸³ Parlak, *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli*, 37.

¹⁸⁴ Eyüboğlu, Okaygün, Yaraş, 12.

¹⁸⁵ Karadağ, *Doğal Boyamacılık*, 9.

¹⁸⁶ İmer, 332.

Uygurların tekstil ürünlerinde, önceden Hun Türklerinin 'de kullandığı mor renk haricinde açık pembe, açık sarı, açık kahve, bej gibi renklerde kullanılmıştır.

Orta Asya'dan göçler halinde Anadolu'ya taşınan boyacılık sanatının en yoğun, en parlak ve en zengin dönemi Osmanlılar döneminde olmuştur¹⁸⁷. Osmanlılar döneminde halı ve kilim gibi el sanatlarının uğraşıldığı bölgelerde boya bitkileri yetiştirilerek boyacılıkla uğraşılmıştır¹⁸⁸. Bursa, Edirne, İstanbul, Tokat, Konya, Kayseri hatta ege kıyılarıyla sınıırı olan bölgedeki Teselya gibi yöreler boyacılık sanatının gelişimine katkı sağlayan önemli merkezler olmuşlardır¹⁸⁹. Dünya kök boya ihtiyacının üçte ikisi 1700'lü yıllarda Anadolu üretiminden sağlanmışır. 1875 yılına kadar İzmir limanından dışarıya ihraç olan kökboyanın toplamı 5.000.000 altın olmuştur. Kökboyacılık tarihi Türk kırmızısı, Edirne Kırmızısı ve Alizarin isimleriyle ün yapmışır¹⁹⁰.

Türklerin en meşhur boyası olan kırmızı, kökten elde edilmiştir. Türk kırmızısı Bursa'da çok gelişmiş ve Türkler kırmızıyı 1519 yılında Edirne'ye, buradan da Teselya'ya taşımışlardır. 1715 yılında, Avrupa'da ilk kez kök boya ile boyama yöntemini uygulayanlar ise Fransızlar olmuştur. Fesquet isimli bir Fransız şirketi (1747) Türkiye'den getirdiği boyacılarla Rouen civarında ilk boyahaneyi kurmuşlardır¹⁹¹.

1856 yılına kadar William Henry Perkin tarafından ilk sentetik boyanın bulunmasına kadar doğal boyamacılık değişmeden sürmüştür¹⁹². İplik boyamada doğal boyamacılığın yanında, 19. yüzyılın ortalarında sentetik olarak elde edilen, "anilin ve alizarin" boyaların keşfedilmesiyle sabit renkli, maliyeti düşük ve doğal boyalar kadar kaliteli olmayan boyalar, halı, kilim ve diğer dokumalarda kullanılmaya başlanmışır¹⁹³. Türkiye'de sentetik boyaların ülkeye girmesiyle paralel şekilde el dokumacılığı da gerilemişır¹⁹⁴.

¹⁸⁷ İmer, 333.

¹⁸⁸ M. Genç, 177.

¹⁸⁹ İmer, 333.

¹⁹⁰ M. Genç, 177.

¹⁹¹ İmer, 333.

¹⁹² Nevin Erez, *Doğal Boyamacılık- Anadolu'da Yün Boyamacılığında Kullanılmış Olan Bitkiler ve Doğal Boyalarla Yün Boyamacılığı*, Fatih Yayınevi Matbaası, İstanbul 1987, 1.

¹⁹³ Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, 499

¹⁹⁴ M. Genç, 177.

Doğal boyamacılık 20. yy.'ın ilk çeyreği ve sonrasında neredeyse hiç kullanılmamıştır. Fakat sentetik boyaların toksik, kanserojen ve çevre kirliliğine olumsuz etkisinin farkına varılmasıyla doğal boyamacılık tekrar gündeme getirilmiştir¹⁹⁵.

Günümüzde sentetik boyalar, haslık derecelerinin yüksekliğinden dolayı fabrikasyon boyamalarında kullanılmaktadır. Yine de mahalli üreticiler kooperatif kurarak ve **DOBAG**¹⁹⁶ gibi üniversitelerle işbirliği içerisinde olarak doğal boya kullanmaya devam etmeye çalışmaktadırlar¹⁹⁷.

2.5.2. Dokuma İpliklerinin Boyanması

Eşya veya cisimleri renklendirmek için kullanılan sıvı ya da karışıma “boya” adı verilmektedir¹⁹⁸. Boyama işlemi esnasında boyanan ipliklerin ton farkı ve iplerde oluşabilecek gölgeler bütün dokumanın harap olmasına neden olmakta ve bu işlem hayati önem taşımaktadır¹⁹⁹.

2.5.2.1. Bitkilerin Toplanması

Türkiye’de yün boyama için, bazı bitkilerin tamamı toplanır. Bazı bitkilerin ise çiçek, yaprak, kök, kabuk vb. gibi bazı kısımları toplanmaktadır. Bitkilerin toplanma zamanları kalite açısından önem arz etmekte ve bitkiler toplanırken çiçek, yaprak, tohum, kabuk gibi bölümlerin ayrı ayrı toplanması gerekmektedir²⁰⁰. Çiçeklerin açtığı, yapraklarının tam büyüklüğüne eriştiği ve tohumların olgunlaşmasının dışında, bitkinin bulunduğu yerin önemi de saptanmıştır. Yani duruma göre, bitki için iklim ortamı nerde uygunsa oradan toplanmalıdır²⁰¹.

¹⁹⁵ Karadağ, *Doğal Boyamacılık*, 9.

¹⁹⁶ DOBAG; Doğal Boya Araştırma ve Geliştirme.

¹⁹⁷ Soysaldı, “Türk Kilimlerinde Dokuma Teknikleri ve Desen Özellikleri”, 612.

¹⁹⁸ Aytaç, 11.

¹⁹⁹ Taş, *Malatya Müzesi’nde Bulunan Düz Dokumalar*, 56.

²⁰⁰ Nuran Kayabaşı, “Bitkisel Boyamacılık Uygulamaları ve Elde Edilen Renkler”, Mehmet Ali Eroğlu (Ed.) *4. Yöresel Ürünler Sempozyumu ve Uluslararası Kültür Sanat Etkinlikleri 3-4-5 Kasım*, (ss.51-57), TRC Baskı, Antalya 2017, 51.

²⁰¹ Parlak, *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli*, 60.

2.5.2.2. Bitkilerin Boyamaya Hazırlanması

Bitkilerin kurutulması aşamasında havadar ve gölge bir ortamın seçilmesi ve hava almalarını sağlayan düz bir yere koyulması gereklidir. Bitkiler kuru bir şekilde uzun süre saklanmaktadır. Fakat bu süre içerisinde yaprak parlaklığını kaybedebilmektedir. Bu durumda bitkinin bez torbalarda saklanması uygun olmaktadır²⁰².

2.5.2.3. Mordanlama Yöntemi

Yün ipliğini doğal boya ile boyamak için ön işlemlerden geçmesi gerekmektedir. Mordan, bu işlem esnasında kullanılan maddelerdir²⁰³. Bu maddeler farklı köklerdeki liflere karşı ilgisi olmasa da üçüncü bir kimyasal yardımıyla lif üzerinde sabitleşerek boyarmadde olma özelliği taşımaktadır²⁰⁴. Mordan maddesi, yün ipliği ile boya arasında bağlama görevini üstlenmektedir. Asit özellikteki boyarmaddeler için bazik mordanlama, bazik özellikteki boyarmaddeler içinde asidik mordanlama gerekmektedir²⁰⁵. Yün ipek ve bitkisel liflerin boyanmasında mordan maddeleri rengin haslığını sağlamak ve aynı boya maddesinde rengin farklı tonlarını elde etmek için kullanılır²⁰⁶.

Mordan maddeler, doğal ve kimyasal olmak üzere iki grupta incelenmektedir. Meşe palamadu “pelit”, koruk suyu, sirke, turunc suyu, sütleğen sütü, meşe ağacının kökü, sığır idrarı, taş yosunları, kil, kireç, ekmek hamuru mayası, ceviz ağacının kök filizleri vs. doğal mordan maddeler, şap, göztaş, saçıkıbrıs, potasyum bikromat, kremtartar ve sodyumsülfat ise kimyasal mordan maddeleridir²⁰⁷.

Açık renkleri elde etmede; şap, daha koyu renkleri elde etmede; Potasyum bikromat-Sodyum bikromat, en koyu renkleri elde etmede ise Saçıkıbrıs-Demir sülfat kullanılmaktadır²⁰⁸.

²⁰² Gürbüz Uğur, *Türk Halılarında Doğal Renkler ve Boyalar*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1988, 11.

²⁰³ Recep Karadağ, *Doğal Boya Reçeteleri*, Geleneksel El Sanatları ve Mağazalar İşletme Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2008, 9.

²⁰⁴ Eyüboğlu, Okaygün, Yaraş, 32.

²⁰⁵ Erez, 4.

²⁰⁶ Eyüboğlu, Okaygün, Yaraş, 32.

²⁰⁷ Uğur, 11-12.

²⁰⁸ Parlak, *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli*, 51.

Şap; Şapın kimyaca farklı birkaç bileşiği değişik saflık oranlarında doğada bulunmaktadır. İlk kullanıldığı tarihi bilinmeyen şapın, formülü $Kal(SO_4)_2 \cdot 12H_2O$ 'dur²⁰⁹. Geleneksel yün boyamacılığında şap, Anadolu'da en yaygın kullanılan mordan olma özelliğini taşımaktadır. Bu madde yabancı madde içermez, sodaya benzer ve renkli kristaller halinde satılmaktadır²¹⁰. Mordanlamada yünün kilosu başına düşen şap miktarı 150 ile 250 gram arasındadır. İnce yumuşak yünler için az miktar, kalın ve sert yünler için ise çok miktarda şap tercih edilmektedir. Orta derecede yünler için 200 gr şap tercih edilir²¹¹. Çok sayıda ve sabunlu kalmış yünlere uygulanırsa, yünde sertleşmeler ve lif üzerinde yapışkan bir kalıntı meydana gelebilir²¹².

Dikromatlar; Yazmacılar tarafından çok kullanılan mordan maddesinin formülü $(K_2CR_2O_7)$ 'dir. Mordanın kimyasal adı potasyum dikromattır. Yünlerin boyanması esnasında şapa oranla daha koyu renkler elde edilmektedir. Sarı boyarmaddelerden kromla birlikte boyandığında hardal renkleri, bazen de koyu yeşiller elde edilmektedir. Krom, ikinci mordan olarak kullanıldığı zaman ise ilk rengin daha koyu tonlarını ortaya çıkarmaktadır²¹³. Mordanlamada kullanılacak miktar ise yünün ağırlığının %3'ü kadar gerekmektedir. Işıktan etkilenen bir madde olduğundan bu mordan maddesinin koyu renkli şişelerde saklanması uygun görülmektedir. Bunun yanında mordanlanmış lifin hemen boyamaya alınması gereklidir. Krom tuzlarının başka özelliği ise yıkamaya karşı haslık sağlamalarıdır²¹⁴.

Göztaşı; Formülü $Cu_2SO_4 \cdot 5H_2O$ olan mordan maddesinin kimyasal adı bakır (II) sülfat-5su'dur. Tarımda bitkilerin ilaçlanmasında kullanılır. Bu yüzden kolaylıkla her yerde bulunmaktadır²¹⁵. Bu mordan çok sayıda boyarmadde ile kahverengi yeşil, bazı boyarmaddelerle ise sıradan koyu renkler elde edilmektedir. İkinci mordan olarak kullanıldığında yeşil renkler elde edilir. Mordanlamada yün miktarının %3'ü kullanılması gerekmektedir. Bakır tuzları ışığa karşı haslık sağlamaktadır²¹⁶.

²⁰⁹ Eyüboğlu, Okaygün, Yaraş, 34-35.

²¹⁰ Parlak, *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli*, 53.

²¹¹ Eyüboğlu, Okaygün, Yaraş, 35.

²¹² Parlak, *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli*, 53.

²¹³ Eyüboğlu, Okaygün, Yaraş, 35.

²¹⁴ Parlak, *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli*, 53.

²¹⁵ Eyüboğlu, Okaygün, Yaraş, 37.

²¹⁶ Parlak, *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli*, 53.

Saçıkıbrıs: Kimyasal adı demir (II) sülfat-7 su olan mordanın formülü $FeSO_4 \cdot 7H_2O$ 'dur. Arapça bir tamamlamanın bozulmuş hali olan "Saçıkıbrıs" adı, "zaçı", "zaçıkıbrıs", "zâç-ı kıbrısı" isimleriyle de kullanılır. Bu boya Anadolu'da "kara boya" ismiyle de anılmaktadır²¹⁷. Diğer mordan maddeleri göztaşı ve dikromatlarda ki gibi saçıkıbrısta da yünün mordanlamasında kullanılacak miktar yünün %3'ü kadardır. Saçıkıbrıs ile mordanlanan her malzemedden, kullanılan tüm boyar maddelerle en koyu renkler ve siyaha yakın renklerin elde edilmesi sağlanmaktadır. Bu maddenin ışık haslığı da son derece yüksektir²¹⁸.

Diğer yardımcı mordan maddeler ise Krem Tartar, Sodyum Sülfat, Okzalik Asit, Tartarik Asit ve Asetik Asit'tir²¹⁹.

Mordanlamanın Uygulanışı;

Boyama işleminden önce, boyama esnasında, boyama işleminden sonra olmak üzere üç şekilde uygulanmaktadır. Anadolu'nun çoğu yerinde birlikte mordanlama metodu kullanılsa da, bazı mordan maddelerle bu metod uygulanmamaktadır. İyi bir sonuç alma açısından, önce mordanlayıp, sonra boyama işlemini gerçekleştirmek tercih edilmektedir. Mordanlama ve boyama birlikte gerçekleştiği için, yün liflerin her iki maddeye karşı reaksiyonu aynı olmamaktadır²²⁰.

Yünün kilo başına düşen mordan miktarları genellikle şu şekildedir. "Şap", 200-250 gr, "Kremtartar", 100-125 gr, "Saçıkıbrıs", 200-300 gr, "Potasyumbikromat", 30 gr, "Göztaşı" ise; 200-400 gr. olarak kullanılmalıdır. Fakat önemli bir nokta vardır ki; yünler yöreden yöreye değişiklik gösterdiğinden incelik ve kalınlıkları da hesaba katılmalıdır. Bu miktarların azaltılıp çoğaltılması mümkündür²²¹.

Meyan Kökünden Boyama İşlemi;

Meyan kökleri çok ince doğranarak, açık havaya bırakılır ve gölge yerde kurutulur. 1 kg. meyan kökünü 1.kg yün 40 lt su içine bırakılır. 1 saat kaynatılır. İpler sık sık karıştırılarak boyanın emilmesi sağlanır. Kaynama noktasına ulaştığı zaman

²¹⁷ Eyüboğlu, Okaygün, Yaraş, 36.

²¹⁸ Parlak, *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli*, 53.

²¹⁹ Parlak, *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli*, 54-55.

²²⁰ Parlak, *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli*, 55.

²²¹ Uğur, 12.

tabloya göre mordan miktarları katılarak devam edilirse tabloda belirtilen renkler ortaya çıkmaktadır (**Tablo 2.1**)²²².

2.5.2.4. Yün Boyamada Kullanılan Araç ve Gereçler

Boyama Kazanı:40-50 litre suyu ve 1 kg yün ipi rahatlıkla karıştırılabilecek şekilde bakır yada çelik kazana ihtiyaç vardır. Kullanımının giderek yaygınlaşmasından dolayı çelik kaplar doğal boyalar için idealdir. Bu kaplarda hem boyama hem de mordanlanma yapılmaktadır²²³.

Terazi: Ağırlıkların ölçülmesi amacıyla kullanılır. Bu terazi gram'a kadar ölçer nitelikte olmalıdır. Fakat cezve büyüklüğünde kaplar için gramın kesirlerini ölçebilen bir terazi olması gereklidir²²⁴.

Termometre: Isı derecesini ölçmede 125⁰ C bölmeli araçlar kullanılmaktadır²²⁵.

Tahta karıştırıcı veya Cam Çubuk: Büyük kaplar içerisinde tahta bir çubuk, daha küçük kaplarda da cam çubuk kullanılmaktadır²²⁶.

Bunların dışında, 1000 ml. bölmeli cam mezür, kuru bitkilerin öğütülmesi için havan ya da değirmen, iplerin işaretlenmesinde gerekli sudan etkilenmeyen plastik etiket, çözelti ve küçük çapta örnekleri boyama amacıyla (1000 cc, 500 cc. 250 cc., 100 cc. Ve 50 cc.)'lik beherglas kullanılmaktadır²²⁷. Son olarak yünleri yıkamada plastik leğen ve lastik eldiven gibi araç ve gereçlere ihtiyaç duyulmaktadır²²⁸.

2.5.3. Dokumacılıkta Kullanılan Boyalar

Elde edilişlerine göre boyalar iki gruba ayrılmaktadır.

²²² Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, 99.

²²³ Parlak, *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli*, 45.

²²⁴ Eyüboğlu, Okaygün, Yaraş, 43.

²²⁵ Parlak, *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli*, 45.

²²⁶ Eyüboğlu, Okaygün, Yaraş, 43.

²²⁷ Parlak, *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli*, 45.

²²⁸ Eyüboğlu, Okaygün, Yaraş, 43.

2.5.3.1. Organik Boyalar

Bu boyalarda aralarında “Doğal Organik Boyalar” ve “Sunı Organik Boyalar” olmak üzere iki bölüme ayrılmaktadır²²⁹.

2.5.3.1.1. Doğal Organik Boyalar

Dokumalarda yaygın bir şekilde kullanılan, çeşitli mineraller ve hayvansal ya da bitkisel (organik) kökenli pigmentlerden meydana gelen bu boyalara doğal boyalar adı verilmektedir²³⁰.

2.5.3.1.2. Sunı Organik Boyalar

Bu boyalar genellikle katranın damıtılması sonucunda elde edilen boyalardır. 18. yy.’dan günümüze kadar kullanılmaktadır²³¹. Esmer renkli bir sıvı olan anilin sıvısı, başka maddelerle birleşerek farklı renkler meydana getirmektedir. Boyacılıkta çok kullanılan bu sıvı, bulunması kolay ve ucuz maliyetlidir. Fakat renginin çabuk solması ve uzun süre parlaklığını koruyamaması gibi özellikleriyle, el dokumalarında ki kaliteyi düşürdüğü için fazla kullanılmamaktadır²³².

Boyacılık bakımından Sunı boyalar “Asit boyalar”, “Bazik boyalar”, “Substantif (Doğru Çeken) boyalar”, “Kükürt boyalar”, “Küp boyalar”, “İnkışaf Boyaları”, “Mordan Boyaları” ve “Asetat ipeği ve Sentetik Liflerin Boyaları” olmak üzere sekiz’e ayrılmaktadır²³³.

---

²²⁹ Aytaç, 11.

²³⁰ Kalay Arslan, 78.

²³¹ Nüzhet İslimyeli, “Anilin Boyaları”, *Sanat Terimleri Ansiklopedisi*, Ankara Sanat Yayınları, Ankara 1973, I, 34.

²³² Kalay Arslan, 81.

²³³ Aytaç, 16.

Tablo 2.1. Kemal Akyol'un Meyan Kökünden Elde Ettiği Renkler Ve Boyama Türleri (A. Aslıhan Ergüder'den)

KULLANILAN BOYA MALZEMELE Rİ	KULLANILAN MORDAN MALZEMELERİ	RENK NO	ELDE EDİLEN RENK
Meyan Kökü	Tuz+Şap+Tuzruhu	1	
Meyan Kökü	Tuz+Şap+Tuz+Krom	2	
Meyan Kökü	Tuz+Şap+Tuz+Krom	3	
Meyan Kökü	Tuz+Şap	4	
Meyan Kökü	Tuz+Şap+Asitikasit+Krom	5	
Meyan Kökü	Tuz+Şap+Asitikasit+BakırSülfat+krom	6	
Meyan Kökü	Tuz+Şap+Asitik asit	7	
Meyan Kökü	Kırmızı toprak+ Tuz+Şap+Asitik asit	8	
Meyan Kökü	Tuz+Şap+BakırSülfat+Asitik asit	9	
Meyan Kökü	Tuz+Şap+Krom	10	
Meyan Kökü	Tuz+Krom	11	
Meyan Kökü	Tuz+Şap	12	
Meyan Kökü	Tuz+Şap+BakırSülfat+Asitik asit	13	

2.5.4. Dokumacılıkta Kullanılan Bitkiler ve Bunlardan Elde Edilen Renkler

Tabiattaki çoğu bitkinin yapısında boyarmadde bulunmaktadır. Ama bu bitki ve canlı grupları arasında hem çekici renkleri hem de ışığa ve yıkanmaya karşı yüksek haslık derecesi sağlayanları daha kıymetlidir²³⁴.

Halkımızın kök boya diye tanımladığı bu boyalar 19. y.y.'ın sonlarına kadar dokumacılık sanatında kullanılmıştır. Bu boyalar pamuk ve yüne kolaylıkla işlemekte, renk tutma özelliğiyle de tercih edilmektedir. Bitkisel boyalarla boyanmış bir dokuma yıllar sonra bile renk uyumu ve parlaklığını kaybetmemektedir²³⁵.

Doğal boyacılıkta kullanılan bitkiler o yörenin yetişen bitkileridir. Bitkiler toplanıp daha sonra boyama için kullanılmaktadır²³⁶.

Dokuma yapımında gerekli olan iplerin boyanmasında kullanılan bazı bitkiler şunlardır²³⁷.

Adaçayı: Yeşil olarak veya gövde ve yapraklarıyla birlikte kurutulularak boyacılıkta kullanılan bu bitki, yünlerle birlikte suya konup kaynatılır. Şap mordanlı yünle sarı, krom mordanlı yünle açık kahve ve saçıkıbrıs mordanlı yünle yeşil-gri renk elde edilmektedir²³⁸.

Asma Yaprağı: Yünlerin boyanmasında çeşitli mordan maddeleriyle bitkinin yaprağı kullanılarak sarı ve yeşil renkler elde edilmektedir²³⁹.

Akasya: Yün ipliklerinin boyanmasıyla elde edilen renkler açık sarı, koyu kahverengi ve kirli sarıdır²⁴⁰.

Aspir: Bu bitki 20. yy.'ın ilk yarısına kadar boyamacılıkta kullanılmıştır. Birçok ülkede de kırmızı ve sarı renklerin ana kaynağıdır²⁴¹.

²³⁴ Parlak, *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli*, 40.

²³⁵ Milli Eğitim Bakanlığı, *MEGEP-El Sanatları Teknolojisi*, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara 2007, 34.

²³⁶ Karadağ, *Doğal Boyamacılık*, 11.

²³⁷ Taş, *Malatya Müzesinde Bulunan Düz Dokumalar*, 57.

²³⁸ Parlak, *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli*, 63.

²³⁹ İsmail Öztürk, "Bitki Boyaları Üzerine Birkaç Not ve Yenikent Köyünden Boyama Örnekleri", *Türk Etnografya Dergisi*, (17), 1982, 49-59, 54.

²⁴⁰ Parlak, *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli*, 65.

²⁴¹ Recep Karadağ, "Türk Halı, Kilim ve Kumaşlarında Kullanılan Doğal Boyarmaddeler", *Arış Dergisi*, (2), 1997, 38-50, 40.

Ayva: Bu bitkinin yaprakları ve dalları yün boyamada kullanılmaktadır. Çeşitli mordanlarla bu bitkiden ayva çürüğünün açık ve koyu renkleri elde edilmektedir²⁴².

Badem: Yaprakları kullanılarak boyama yapılan bitkiden limon sarısı ve yeşil renkler elde edilmektedir²⁴³.

Boyacı katırtırnağı: Mordan maddeleri ile boyama yöntemiyle, bitkinin kurutulup öğütülen çiçekleri, yaprak ve saplarından sarı renk elde edilmektedir²⁴⁴.

Böğürtlen: Bitkinin kurutulmuş ve öğütülmüş dallarından, siyaha yakın gri, yeşil ve kahverengi gibi renkler elde edilmektedir²⁴⁵.

Cehri: Sararmaya başlayan tohumlarının kullanıldığı bitki, önceden şapla mordanlanmış yünle limon sarısı, kromla mordanlı yünle, hardal ve önceden saçıkıbrısla mordanlanmış yünle zeytin yeşili elde edilmektedir²⁴⁶.

Ceviz: Bitkinin meyve kabuğu ve yapraklarından kahverenginin tonları elde edilmektedir²⁴⁷.

Dut: Yün, bitkinin dal ve yapraklarıyla boyanarak sarı rengi almaktadır²⁴⁸.

Erguvan: Boyarmaddesi kabuklarında olan ağacın, yün ipliklerde şap mordanla açık kahverengi, krom mordanla ise koyu kahverengi renk elde edilmektedir²⁴⁹.

Havaciva: Bu bitki mordanlı ve mordansız şekilde boyanmaktadır. Mor ve kahverengi renkleri elde edilmektedir²⁵⁰.

Hayıt: Akdeniz ikliminde yetişen bitkinin filiz ve yapraklarından sarı boya elde edilmektedir²⁵¹.

²⁴² Eyüboğlu, Okaygün, Yaraş, 54.

²⁴³ Parlak, *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli*, 77.

²⁴⁴ Öztürk, "Bitki Boyaları Üzerine Birkaç Not ve Yenikent Köyünden Boyama Örnekleri", 54.

²⁴⁵ Parlak, *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli*, 81.

²⁴⁶ Eyüboğlu, Okaygün, Yaraş, 55-56.

²⁴⁷ Hakan Güngörmez, "Doğal Boyalar ve Tuz", *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 2015, 57-63, 60.

²⁴⁸ Parlak, *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli*, 87.

²⁴⁹ Eyüboğlu, Okaygün, Yaraş, 57.

²⁵⁰ Parlak, *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli*, 83.

²⁵¹ Tevfik Eşberk, *Türkiye'de Köylü El Sanatlarının Mahiyeti ve Ehemmiyeti*, Recep Ulusoglu Basımevi, Ankara 1939, 70.

Isırgan: Mordanlı ve direk boyama yöntemiyle boyama yapılan bitkinin, kurutulmuş öğütülmüş yaprakları kullanılmaktadır. Çin’de bu bitki siyah renk elde etme amacıyla kullanılmıştır²⁵².

İndigo: Hindistan ve Asya’nın birkaç bölgesinde yetişen, oval yapraklı otsu bitkiden mavi renk elde edilmektedir²⁵³.

Katırtırnağı: Bitkinin kurutulmuş çiçeklerinden mordanlanma yapılarak kahverengi, yeşil gri ve sarı renkler elde edilmektedir²⁵⁴.

Kekik: Şap mordanla sarı, krom mordanla kahverengi ve saçıkıbrıs mordanla yeşil-gri renkler elde edilmektedir²⁵⁵.

Kök Boya: Kök boya bitkisinin kökleri, sarı ve kırmızı renkleri elde etmek için kullanılmaktadır²⁵⁶.

Muhabbet Çiçeği: Farklı boyama ve mordanlama tekniğiyle sarı rengin değişik tonları elde edilmektedir²⁵⁷.

Muşmula: Ağacın yaprakları kullanılarak şap mordanlı yünle açık tarçın, krom mordanlı yünle ise koyu tarçın rengi elde edilmektedir²⁵⁸.

Nane: Mordanla boyama işlemi bitkinin kurumuş yaprakları ile yapılmaktadır. Haki, siyahi yeşil ve bej renkleri için bu bitki kullanılmaktadır²⁵⁹.

Nar: Boyamada, meyve ve kabuklarından yararlanılmaktadır. Meyve kabuklarından genellikle sarı ve siyah, şapla mordanlanan yünden kızıl sarı renkleri elde edilmektedir. Kızıl sarı renklere saçıkıbrıs eklenmesiyle siyah renkte elde edilmektedir²⁶⁰.

²⁵² Karadağ, *Doğal Boyamacılık*, 58.

²⁵³ Taş, *Malatya Müzesinde Bulunan Düz Dokumalar*, 61.

²⁵⁴ Karadağ, *Doğal Boyamacılık*, 62.

²⁵⁵ Parlak, *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli*, 105.

²⁵⁶ Ahmet Gönüz, Aslı Aksoy, Ersin Karabacak, “Çanakkale ve Çevresinde Doğal Yayılış Gösteren Bazı Potansiyel Boya Bitkileri”, *Anadolu*, 16(1), 2006, 54-71, 65.

²⁵⁷ Süleyman Kızıl, Nuran Kayabaşı, “Muhabbet Çiçeğinin (*Resedalutea L.*) Boyama Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Çalışma, *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 18(2), 2005, 195-200, 199-200.

²⁵⁸ Parlak, *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli*, 121.

²⁵⁹ Karadağ, *Doğal Boyamacılık*, 85.

²⁶⁰ Parlak, *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli*, 127.

Soğan: Bitkinin kabukları kullanılarak krem renginden kahverengiye kadar renk tonları elde edilmektedir²⁶¹.

Sütleğen: Bu bitkiyle boya yaparken yünler şap ile önceden veya boyama esnasında mordanlanarak açık parlak sarı rengini almaktadır. Boyama yapılırken bitkinin çiçekleriyle beraber, bitkinin tamamı da kullanılabilir²⁶².

Yabani Kökboya: Geçmişte mor ve kırmızı renk boyamalarda kullanılmıştır. Yün boyama bitkinin kurutularak öğütülmüş köklerinden mordanlı boyama tekniği ile yapılmaktadır²⁶³.

Yarpuz: Boyama etkisi çok az olan bu bitki siyahımtırak gri, күкүрт sarısı, haki, siyahî yeşil ve bej renklerini vermektedir²⁶⁴.

Zeytin: Ağacın yaprakları ve dalları yün boyamada kullanılırken, şapla mordanlanmış yün ile sarı, kromla mordanlanmış yünle kahverengi, saçıkbrısla mordanlanmış yün ile ise yeşille gri arasındaki bir renk elde edilmektedir²⁶⁵.

2.6. TÜRK DÜZ DOKUMALARDA KULLANILAN MOTİFLER

Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğüne göre “motif”; süsleme ve bezemelerde bütünü meydana getiren parçaların her birine verilen adlardır²⁶⁶. Başka bir tanıma göre; el sanatlarında motif, kompozisyon şemasını oluşturan öge anlamına gelmektedir. Motiflerin her birinin el sanatlarında anlamları ve dilleri bulunmaktadır²⁶⁷.

İletişim aracı olarak sembollerden türemiş olan motifler, amaçları karşılıklı olarak anlaşma üzerinedir. İçeriğinde gizemli mitler barındırırlar ve büyüler âleminin ürünleridirler. Bunlar sadece salt süsleme amaçlı ürünler değil aynı zamanda esrarengiz güçlerinden dolayı, estetiklerinin yanı sıra daha çok psikolojik anlam barındırırlar²⁶⁸.

²⁶¹ Öztürk, “Bitki Boyaları Üzerine Birkaç Not ve Yenikent Köyünden Boyama Örnekleri”, 55.

²⁶² Parlak, *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli*, 139.

²⁶³ Karadağ, *Doğal Boyamacılık*, 104.

²⁶⁴ Parlak, *Çoruh Vadisinden Bitkisel Boya Potansiyeli*, 145.

²⁶⁵ Eyüboğlu, Okaygün, Yaraş, 100.

²⁶⁶ Metin Sözen, Uğur Tanyeli, “Motif”, “*Sanat Kavram ve Terimler Sözlüğü*”, Remzi Kitabevi, İstanbul 2005, 166.

²⁶⁷ A. Aslıhan Ergüder, *Çoruh Vadisinde Düz Dokumalar*, Kariyer Matbaacılık, Ankara 2007, 69.

²⁶⁸ Güran Erbek, *Anadolu Motifler Sergisi*, İzmir Konak Resim ve Heykel Müzesi, (18 Haziran-5 Temmuz 1986), 4.

El sanatlarında işlenen her motif bir anlama ve bir dile sahiptir. Tarihsel süreç içerisinde motiflerin anlamları belirginleşmekte ve anlamları vurgulanmaktadır²⁶⁹.

Geleneksel Türk el sanatları içinde geniş yer tutan el dokumaları ve bu eserlerin üzerinde çok sayıda ve farklılık gösteren motiflerle karşılaşmaktadır²⁷⁰.

Dokumalarda yer alan motifler, tıpkı yazılı metinler gibi, aralarında birleşip bir bütün olarak ortaya farklı hikâyeler çıkarmaktadırlar. Motiflerin temelini anlaşılması, sadece dokumaların tanınması açısından değil, bunun yanında dokuyan grupların kültürü, yaşam biçimleri ve tarihine bakma açısından da önemlidir²⁷¹.

Dokumalarda kullanılan motifler sosyal, dini ve kültürel kökenlere göre değişiklik gösterse de, Fas, Afganistan, Balkanlar ve İran gibi birbirine uzak ülkelerde ortak motiflere rastlanılmaktadır²⁷². Bundan dolayı dokumalarda kullanılan motiflerin ne zaman, nerede ve nasıl ortaya çıktığını net bir şekilde bilinmemektedir²⁷³.

Dünyada dokumalarda görülen bazı motifler, bölgelere göre değişiklik göstermektedir. Örnek olarak, hayat ağacı motifi bazen “yeryüzü ve cenneti birbirine bağlaması” anlamında dini bir anlam taşıyan motifi simgelerken, bazen de “sürekli gelişen ve değişen dünyayı” dünyevi bir anlamda ki motifi tasvir etmektedir. Bu durum geometrik, bitkisel ve hayvansal motifler içinde aynıdır²⁷⁴. Bu motiflerin isimlerini benzetildikleri eşyadan veya gerçek objelerden mi aldıkları hala tartışma konusu olmuştur. Motiflerin anlamları, farklı bölgedeki dokuyucular arasında ya da batıdaki bireysel satıcılar ve tarihçiler arasında kullanılan dilden ötürü farklı şekilde yansıtılabilmektedir. Örnek olarak, Türkiye’de “haç” motifi, batıda “cross”, Türkmenistan’da “Chark-palak”, İran’da “salib” olarak isimlendirilmektedir²⁷⁵.

Dokumanın hangi yöreye ait olduğunu belirleme konusunda iki basamaktan faydalanılmaktadır. Bu iki basamaktan ilk olanı, motiflerin hangi yöreler tarafından

²⁶⁹ Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, 101.

²⁷⁰ Nuray Yılmaz, “El Dokumalarındaki Motiflere İkonografik Yaklaşım”, *2000’li Yıllarda Türkiye’de Geleneksel El Sanatlarının Sanatsal, Tasarımsal ve Ekonomik Boyutu Sempozyum Bildirileri*, Ankara 1999, Kültür Bakanlığı Yayınları, 329-332, 329.

²⁷¹ Kalay Arslan, 82.

²⁷² Taş, *Malatya Müzesi’nde Bulunan Düz Dokumalar*, 70.

²⁷³ Kalay Arslan, 82.

²⁷⁴ Kalay Arslan, 83.

²⁷⁵ Taş, *Malatya Müzesi’nde Bulunan Düz Dokumalar*, 71.

tercih edilmediğinin belirlenmesi, diğer basamak ise olasılıkların, dokuma ve renk özelliklerinin ortaya konularak indirgenmesidir²⁷⁶.

Dokuyucular, bazen aynı motifi farklı renk ve dokuma yöntemleriyle dokumaya yansıtmakta, böylelikle dokumanın yöresini bulmak daha da kolaylaşmaktadır. Örnek olarak Fas Morakkan'da yaşayan Zemmour kabilesine ait dokumalarla, Türkiye'de Malatya yöresindeki dokumalar çizgili motiflerden oluşmaktadır. Fakat Zemmour kabilesi dokumalarında bezayağı, düz dokuma ve cicim gibi teknikleri kullanarak, kırmızı tonları renkleri kullanmışlardır. Malatya yöresinde ise ilikli kilim tekniğini kullanıp, kahverengi, kırmızı, mavi, yeşil ve siyah renklerini kullanmışlardır. Bu ayırma yöntemi kesin bilgiye ulaşmak için kâfi olmasa da, motif ve dokumanın muhtemel yerinin belirlenmesi açısından önem taşımaktadır²⁷⁷.

Anadolu'ya ait düz dokumalar, zarafetleri, sağlamlıkları ve boyalarının uzun süre kalmasının yanı sıra, motif ve kompozisyon özellikleriyle de beğeni görmektedir²⁷⁸. Bu dokumalar arasında en güzel örnekler Yörük, Türkmen ve Avşarlara ait halı ve kilimlerdir²⁷⁹. Bu halı ve kilimlerde ki plan ve motifler geleneksel bir şekilde devam ettirilmektedir. Bu süreçte dokuyucuların, geleneksel içinde yenilikçiliği aramalarına da rastlanılmaktadır. Bu arayış içerisinde dokumanın yapıldığı aşiretin özel işaretleri, uğurlu ve uğursuz motiflerin doğru yerlerde kullanılmasına özen gösterilmektedir. Motiflerin dile getirildiği Yörük, Türkmen ve Avşarlar kilimlerinde, kullanılan insan, bitki, hayvan ve geometrik motiflerle beraber bu yöredeki kilimlere manevi bir değer verilmiştir²⁸⁰.

Kadınların kültürel birikimlerinin ve dile getiremedikleri duygularının bir tezahürü olan dokumalardaki motifler, dokuma desenlerinin belirli bir ritim dâhilinde kullanımıyla iyi-kötü, kadın-erkek dengesindeki gösterge olmuştur. Bunun dışında motif ve kompozisyonların sürpriz etkisi yaratmaması, o topraklarda yaşayan atalarının dilinin devamı manasına geldiğini göstermektedir²⁸¹.

²⁷⁶ Kalay Arslan, 83.

²⁷⁷ Taş, *Malatya Müzesi'nde Bulunan Düz Dokumalar*, 71.

²⁷⁸ Kalay Arslan, 84.

²⁷⁹ Taş, *Malatya Müzesi'nde Bulunan Düz Dokumalar*, 72.

²⁸⁰ Kalay Arslan, 84.

²⁸¹ Taş, *Malatya Müzesi'nde Bulunan Düz Dokumalar*, 72.

2.6.1. Bitki Motifleri

Hatai ya da gerçekçi üsluplu çiçekler, yapraklar ve ağaçlar, dokumalarda en çok görülen motiflerdir. Bitkisel süslemeler üsluplaştırılmış çiçek ya da ağaç motiflerinden meydana gelmekteydi. Anadolu Selçuklu ve Beylikler döneminde palmetli, lotuslu, rumili ve geometrik motifli yaygın olan desenlerin yanında, stilize çiçek motifleri de görülmektedir. Bilhassa hayat ağacı motifi bazı yapı süslemelerinde veya da çinilerde kullanılmaktaydı. Bitkisel motifler aynı zamanda seccadelerinde vazgeçilmezi olarak yer almaktaydı²⁸².

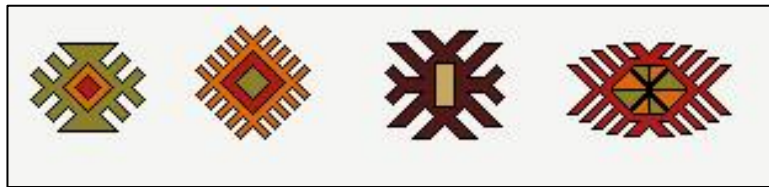
16. yy. ortalarından itibaren önceleri stilize işlenen motiflerin yerini daha doğacı üslupla yapılmış motifler almıştır. Bu çiçekler arasında gül, lale, sümbül ve karanfil yer almaktadır²⁸³.

Osmanlı dönemi de bitkisel süslemelerin çok yoğun olduğu bir dönemdir²⁸⁴.

16 ve 17. yy.'larda stilize edilmiş bitkisel motifler yer alırken, 19. yy. 'da motifler stilize edilmeden, tabiattaki halleriyle dokunmuştur²⁸⁵.

Düz dokumalarda kullanılan bazı bitkisel motifler şunlardır;

Pıtrak: İnsanların eline ve hayvanların tüylerine yapışan bu bitki, tarlalarda bulunur. Bu motif Anadolu el sanatlarında kullanılan bir bitkinin stilize edilmiş halidir. Bu motif aynı zamanda üzerindeki dikenlerin kötü gözü uzaklaştırdığına inanılmasından ötürü nazarlık motifi olarak da kullanılmıştır. Neolitik dönemden kalma bazı buluntuların üzerinde bu motife rastlanmıştır. Bu motifin ismi Mersin Yörük cicim ve zili tekniği ile dokunmuş yaygılarda “bıtrak, pıtrak ve pıtrak” gibi isimlerle de anılmıştır.(Çizim 2.19)

Çizim 2.19. Pıtrak Motifi (A. Aslıhan Ergüder'den)

²⁸² Fatima Gülşah Gül, *Gaziantep İli Kilim Dokumalarının Özellikleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2015, 25.

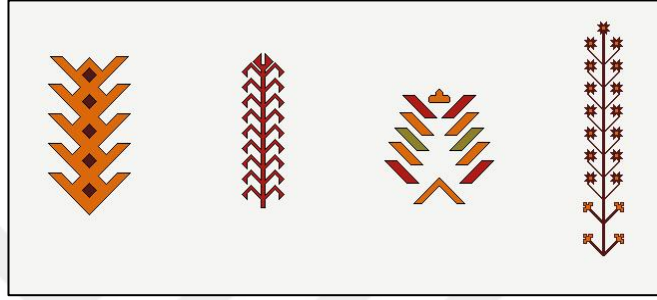
²⁸³ Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, 110.

²⁸⁴ Gül, 25.

²⁸⁵ Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, 110.

Hayat Ağacı: Şaman inançlarına göre dünyanın eksenini oluşturan bu motif²⁸⁶, Şaman öldükten sonra gökyüzü ve yer altı seyahatinde yardımcı ruh olduğuna inanılmaktadır²⁸⁷. Tek tanrılı dinlerde insanın yaratılışını anlatan bölümlerin ortak noktası ağaçtır. Ağacı, yılının beklediği bazı motifler görülmektedir. Çoğu yörenin dokumalarında hayat ağaçlarının üzerinde kuşlara rastlanmaktadır. Bu kuşlar zamanı gelince uçacak olan kuşları simgelemektedir. Bu motifler Anadolu mezar taşları üzerindeki bezemelerde de sıkça kullanılmaktadır(Çizim 2.20)²⁸⁸.

Çizim 2.20. Hayat Ağacı Motifi (A. Aslıhan Ergüder'den)

2.6.2. Hayvan Motifleri

1947 yılında S.İ. Rudenko tarafından Orta Asya'da Altaylarda ikinci Pazırık kurganında yapılan kazıda, 50-60 yaşlarında tahnit edilmiş bir erkekle 40 yaşında bir kadın cesedi bulunmaktaydı. Kadının elbiseleri arasında olan sincap kürkü üzerinde koç kafası figürlü altın levhacıklarla süslenmiş bezemelere rastlanmaktaydı²⁸⁹.

Koyun-koç motifleri özellikle halı, kilim ve buna benzer eşyalar da yaygın olup, günümüze dek gelebilmiştir. Türkistan'da çeşitli kurganlardan özellikle bey ve hatun mezarlarından çıkarılan halı ve kilimlerden, dağ tekesi ve koçboynuzu gibi motiflere rastlanmaktaydı. Bu motifler M.Ö. 1000' yılından bu yana görülmektedir²⁹⁰.

Kilimlerde rastlanan hayvan motifleri yapıları itibariyle ayrı bir özellik taşımaktadır. Stilize olmuş hayvan figürleri dokumaların çoğunda sembol olarak

²⁸⁶ Gönül Öney, "Artuklu Devrinden Bir Hayat Ağacı Kabartması" *Vakıflar Dergisi*, (7), 1968, 117-120, 119

²⁸⁷ Mehmet İbrahimgil, "Makedonya'da Türk Mimarisinde Görülen Sembolik Motifler", Hakkı Acun, Halit Çal, Gül Tunçel, Mehmet İbrahimgil (Haz.), *Prof. Dr. Haluk Karamağaralı Armağanı*(ss. 137-152), Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaa İşletmesi, Ankara 2002, 138.

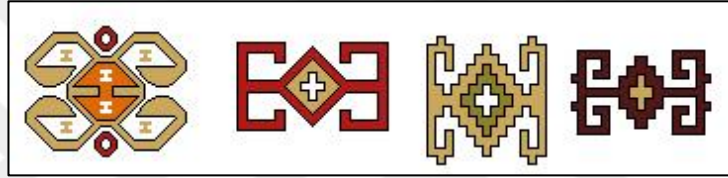
²⁸⁸ G.Erbek, *Anadolu Motifler Sergisi*, 36.

²⁸⁹ Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, 124.

²⁹⁰ Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, 125.

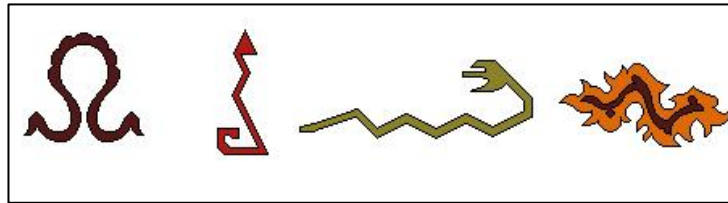
kullanılmaktadır. Yer yer kahramanlık, kuvvet, bereket ara sırada istiza anlamını taşımaktadırlar²⁹¹.

Koçboynuzu Motifi: Bu motif bereketin, kahramanlığın, güç ve erkeğin sembolüdür. Koçboynuzu, Anadolu kültüründe ana tanrıçadan sonra veya onunla beraber kullanılan bir motif olma özelliği taşır. Boynuz sembolü, insanlık tarihinde sürekli güç kuvvet emsali olan erkekle özdeşleştirilmiştir. Başlangıçta erkeklerin biyolojik üreme özelliği anlaşılmadığından, kadınlara tanrıça özelliği verilmiştir. Halı, kilim ve diğer dokumalarda koçboynuzu motifinin tarihi hemen hemen dokuma sanatıyla aynıdır. Dokumalarda boynuz formunun yer aldığı motiflere, dokumacı kadınlar “boynuzlu yanış, koçlu yanış, gözlü koç ve koçbaşı” gibi isimler vermiştir(Çizim 2.21)²⁹².

Çizim 2.21. Koçboynuzu Motifi (A. Aslıhan Ergüder'den)

Yılan Motifi: Hayatın güçlerinin efendisi olan yılan, eski tanrıçalardandır. Yılanın kutsal olduğu Anadolu'da, insanlar hem yilandan korkar hem de ona saygı duyarlar. Halk masallarında hazinelerin bekçi ve koruyucusu, Eski Türklerde ise yılan ya da kulaklı yılan olan ejderha (abırğa-acırğa) hayat ağacının bekçisi olarak görülmektedir. Yılan motifi düz dokumalarda yaygın bir şekilde görülmektedir(Çizim 2.22)²⁹³.

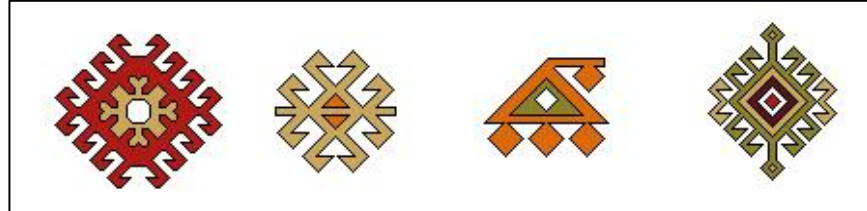
Çizim 2.22. Yılan Motifi (A. Aslıhan Ergüder'den)

²⁹¹ Yusuf Durul, “Anadolu Kilimlerinin Teşhisi ve İmler”, *1. Uluslararası Türk Folklor Seminer Bildirileri* (ss.278-287), Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara 1974, 279.

²⁹² Mine Erbek, *Çatalhöyük'ten Günümüze Anadolu Motifleri*, T.C Kültür Bakanlığı, Ankara 2002, 30.

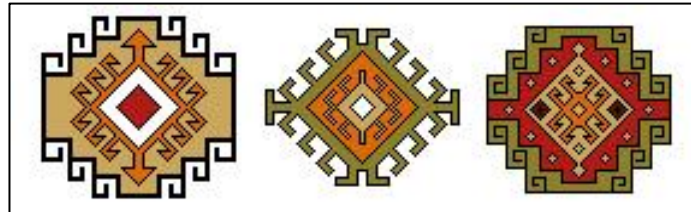
²⁹³ Filiz Nurhan Ölmez, “Dokumalarda Yılan Motifi”, *Art-e Sanat Dergisi*, (6), 2010, 1-21, 2-11.

Akrep Motifi: Akrebin zehrinden korkan insanlar, bu yüzden değişik madenlerden yapılmış akrep biçimindeki takıları ve akrep kuyruğunu üzerinde taşıyarak korunduklarına inanmaktadırlar. Dokumalar üzerindeki akrep motifleri de aynı amaçla yapılmıştır (Çizim 2.23)²⁹⁴.

Çizim 2.23. Akrep Motifi (A. Aslıhan Ergüder'den)

Ejder Motifi: Birçok kültür tarafından benimsenen bu motif, genellikle aslan pençeli, kuyruğu yılanı benzeyen kanatlı bir hayvana benzemektedir²⁹⁵. Başlarda Çinlilerde ki gibi bereket sembolü olan bu yaratık, İslamiyet'ten sonra (köklerinin Orta Asya'ya dayandırılan) kötülüğün sembolü olarak da görülmüştür. Ayrıca Türk kozmolojisinde bu yaratığın fil başlı ve sarı renkli ejder tasavvuru vardır. Anadolu Türk inançlarında ejderin bulutlar yoluyla yağmuru yağdıran bir sembol olduğu devam etmektedir. Orta Asya'da ejderin koruyucu bir sembol olduğu da düşünülmekteydi²⁹⁶. Ejder motifleri hayvanlı halılara benzer şekillerde ve tekniğe uyacak şekilde Anadolu kilimlerinde de stilize edilerek dokunmuştur(Çizim 2.24)²⁹⁷.

Çizim 2.24. Ejder Motifi (A. Aslıhan Ergüder'den)

Kuş Motifi: Kuş motifinin Anadolu'da çok sayıda anlamı mevcuttur. Baykuş ve karga tipi kuşlar uğursuz, güvercin, kumru, bülbül gibi kuşlar ise uğurlu sayılmaktadır. Mutluluk, sevinç ve sevgi örneği anlamının yanı sıra kuş, ölen kişinin ruhunu da

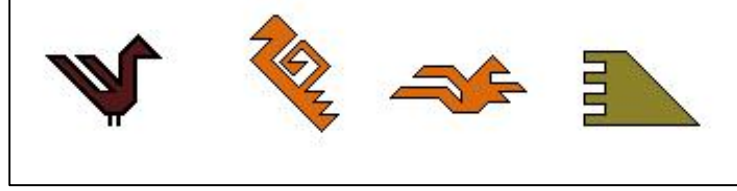
²⁹⁴ G.Erbek, *Anadolu Motifler Sergisi*, 33.

²⁹⁵ M.Erbek, 146.

²⁹⁶ Yaşar Çoruhlu, *Kozmolojik, Mitolojik, Astrolojik, Dini ve Edebi Tasavvurlara Göre Türk Sanatında Hayvan Sembolizmi*, Kömen Yayınları, Konya 2014, 30-50.

²⁹⁷ Özlem Salman, "Türk Sanatının Gerçek Dışı Varlık Motifleri", *İlgi Dergisi*, (92), 1998, 8-12, 12.

simgelemektedir. Kadın ile özleşen kuş, kutsaldır da, yönetimi gök tanrıların elindedir. Kuşlar özlem ve haber beklentisidir²⁹⁸. Kuşlu halı gibi, adının benzetme yoluyla verildiği kuş desenli kilimler de mevcuttur. Halılarda ki geometrik biçimdeki kuş desenleri kilimlerde de görülmektedir (Çizim 2.25)²⁹⁹.

Çizim 2.25. Kuş Motifi (A. Aslıhan Ergüder'den)

Kurtağzı (Kurt İzi, Canavar Ayağı) Motifleri: Motif, bukağı motifindeki gibi ayrılmamayı simgelemektedir. Fakat dokumalarda aynı anlam ve gaye de kullanılmamaktadır. Bu motif halı dışında Anadolu'da düz kirkitli dokumalarda göçerlik ve mevsimsel göçerlikler tarafından kullanılmaktadır. Bu insanlar hayvancılıkla geçindiğinden sorun olarak kurtlarla karşılaşmaktadırlar³⁰⁰. Anadolu'da bu motif koruma amaçlı kullanılmıştır³⁰¹. Kurtağzı ve kurt izi motiflerini kullanma nedenleri bu yüzdendir (Çizim 2.26)³⁰².

Çizim 2.26. Kurtağzı, Kurt İzi, Canavar Ayağı Motifleri (A. Aslıhan Ergüder'den)

2.6.3. Geometrik Motifler

Türklerin tarih öncesi dönemlerde süsleme alanında kullandıkları ilk bezemeler geometrik çizgiler ve bazı simgesel biçimlerdir. İlk Türk boyları sürekli yer değiştirdiğinden dolayı çadır hayatını benimsemişlerdir. Günlük eşyalarının üzerini

²⁹⁸ G.Erbek, *Anadolu Motifler Sergisi*, 42.

²⁹⁹ Ali Sürür, "Türk Tekstil Sanatlarında Kuş Motifi", IV. Milletlerarası *Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri V. Cilt* (ss.203-210), Maddi Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992, 208-209.

³⁰⁰ G.Erbek, *Anadolu Motifler Sergisi*, 34.

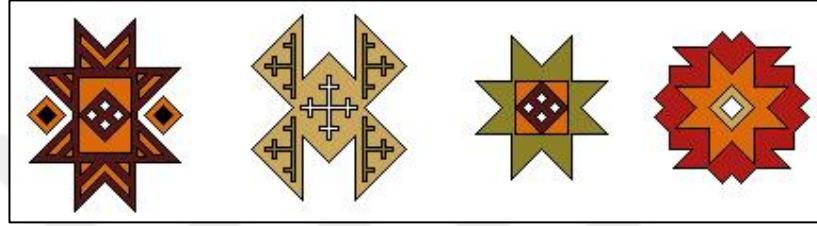
³⁰¹ M.Erbek, 158.

³⁰² G.Erbek, *Anadolu Motifler Sergisi*, 34.

bezemişler, kilim ve örtülerini renkli ipliklerle basit ve geometrik şekiller yaparak süslemişlerdir³⁰³.

Düz dokumalarda kullanılan bazı geometrik motifler şunlardır;

Yıldız Motifi: Yıldız motifi Anadolu dokumalarında genellikle mutluluk anlamında kullanılmıştır. Bu motif dokumalarda gökyüzünü simgelemektedir. Teknik olarak zorluğundan dolayı halı dışındaki dokumalarda beş köşeli yıldızlara rastlanması zordur. Sekiz veya daha çok köşeli yıldızlar daha yaygın görülmektedir (**Çizim 2.27**)³⁰⁴.

Çizim 2.27. Yıldız Motifi (A. Aslıhan Ergüder'den)

Su Yolu Motifi: İnsanlar için önemli olan maddelerden biri olan su, motif olarak dokumalarda sürekli kullanılmıştır. Kurak bölgelerdeki türbelerin çoğunun kubbesinde suyolu motifine rastlanılmaktadır. Suyolu motifine dokumalarda yuvarlak ve üçgen şeklinde karşılaşılmaktadır (**Çizim 2.28**)³⁰⁵.

Çizim 2.28. Su Yolu Motifi (A. Aslıhan Ergüder'den)

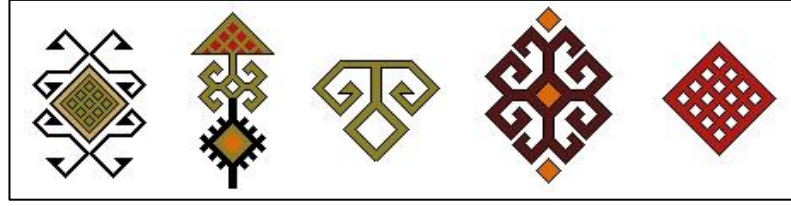
Bereket Motifi: Genel olarak kadın-erkek ilişkisini ve üremeyi simgeleyen motiftir. Buğday, arpa başağı, nar, haşhaş, karpuz, kavun, incir, üzüm, dut, vb. çok taneli, çok çekirdekli meyve ve tahıllar da bereket motifi olarak kullanılmaktadır (**Çizim 2.29**)³⁰⁶.

³⁰³ Hüseyin Kılıçkan, *Tarih Boyunca Bezeme Sanatı ve Örnekleri*, İnkılâp Kitabevi Yayın Sanayi, İstanbul 2004, 28.

³⁰⁴ G.Erbek, *Anadolu Motifler Sergisi*, 18.

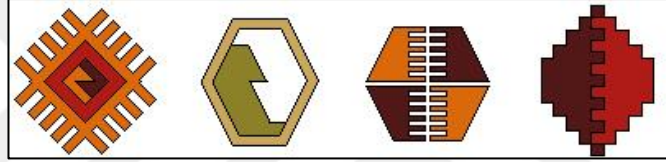
³⁰⁵ G.Erbek, *Anadolu Motifler Sergisi*, 20.

³⁰⁶ G.Erbek, *Anadolu Motifler Sergisi*, 10.

Çizim 2.29. Bereket Motifi (A. Aslıhan Ergüder'den)

Aşk ve Birleşim “Ying-Yang” Motifi: Kökeni Uzakdoğu olan bu motif düalizmi simgelemektedir. Anadolu insanının kendi has yorumuna göre bu motif “Aşk ve birleşim” ya da “gece ve gündüz olarak isimlendirilmiştir. Bu motif iki renk halinde kullanılmakta, fakat her renk üzerinde karşı renkteki bir renk noktasının taşınmasından meydana gelmektedir. Anadolu insanına göre hatasız hiçbir şeyin olmadığı anlamına gelmektedir (Çizim 2.30)³⁰⁷.

Çizim 2.30. Aşk ve Birleşim ‘Ying-Yang’ Motifi (A. Aslıhan Ergüder'den)

2.6.4 Sembolik Motifler

Semboller, kişinin doğayı tanımasıyla beraber başlattığı sanat çağı ve o çağ üzerinde yaşanmakta olan sosyo-kültürel elemanların göstergelerini yansıtmaktadır. Bu şekiller yüne dokunarak, taşa oyularak, çamurda şekillenerek yaşadıkları çağın gerçeklerini göstermektedirler.

Çadırlarda sembolün ilk dokuma örnekleri yer almakta ve bu yaygıların üzerinde doğurganlığı ve bereketi sembol eden kadın figürü görülmektedir. Kadın uzun ve karanlık dönemlerde doğurganlığın temsilcisidir. Bu sebeple her şeyin doğurganlığı, üretmesi gibi düşünceler onu doğal görüntüsüyle sembol edilmiştir³⁰⁸.

Düz dokumalarda kullanılan bazı sembolik motifler şunlardır;

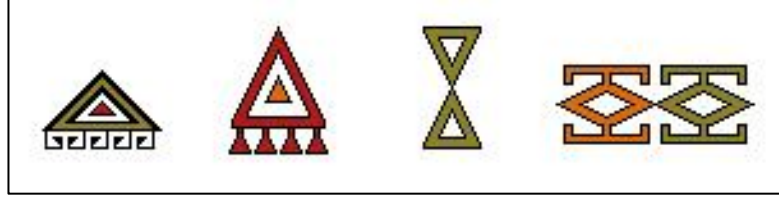
Nazarlık ve Muska Motifi: Belirli insanlarda var olduğuna inanılan bakışlardan fırlayan, çarpıcı, zarar verici ve öldürücü güce “nazar” adı verilmektedir³⁰⁹. Nazarlık ise

³⁰⁷ G.Erbek, *Anadolu Motifler Sergisi*, 17.

³⁰⁸ Ergüder, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, 107-108.

³⁰⁹ G.Erbek, *Anadolu Motifler Sergisi*, 22.

halk inancına göre üzerinde taşıdığı büyüye, hastalıklara, fenalıklardan kurtulmaya hizmet etmektedir³¹⁰. Muska, onu taşıyan kişiyi tehlikelerden koruyan, içerisinde büyüsel ve dinsel bir gücün barındığına inanılan yazılı nesnelere. Anadolu’da el sanatları ve dokumalarda nazar motifi çeşitlilik göstermektedir. Muska eşkenar üçgenle sembolize edilmektedir (**Çizim 2.31**)³¹¹.

Çizim 2.31. Nazarlık ve Muska Motifi (A. Aslıhan Ergüder’den)

İnsan: İnsan yaratıcı akılla beraber çalışmanın sembolüdür. İnsan motifi, düşünen ve üreten güçlü varlığı tasvir eder. Bu motif simgesel anlatım yoluyla günümüze kadar gelen bir semboldür³¹². Dokumalarda bu motif genellikle çocukla ilgilidir ve dokuyan kişilerin kız ve erkek çocuk beklentisini (veya sevgisini) yansıtmaktadır³¹³.

El, Parmak ve Tarak Motifleri: Kötü gözü önlemede temsili olarak bir elin beş parmağı kullanılmaktadır. El motifi stilize olarak zamanla beş nokta halini almıştır. Anadolu’da doğumu simgeleyen ana ile bereket motifi arasında bir ilişki vardır. Bu bağlantı Kybele’den Meryem Ana’ya kadar sürmüştür. İslamiyet sonrasında ise Fadime Ana geleneği halinde karşımıza çıkmaktadır. Dokumalarda “Fadime Ana Eli” motifi yaygın bir şekilde kullanılmıştır (**Çizim 2.32**)³¹⁴.

Kötü göz denilen şey, bazen deveyi bile yere yıkabilir. İşte el gözden çıkan bu kötü ışınları engelleyen bir organ olarak bilinmektedir³¹⁵.

Tarak motifi genellikle doğum ve evlilik gibi konularla alakalıdır. Evlenme isteği bu motifle anlatılmaktadır³¹⁶. Tarak motiflerin dokunma şekli geometrik ve üçlü, beşli, yedili ve katlarının kullanılması halindedir³¹⁷.

³¹⁰ Naile Rengin Oyman, “Geleneksel Anadolu Dokumalarında Muska-Nazarlık Motifinin Kullanımı”, *Akademik Sosyal Araştırmaları Dergisi*, (25), 2016, 48-58, 49.

³¹¹ M.Erbek, 124.

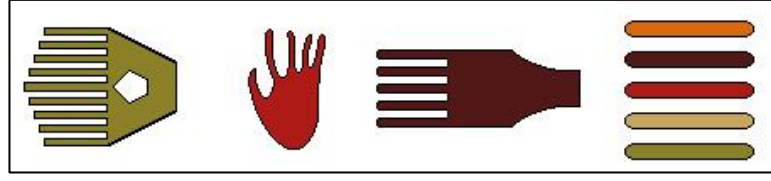
³¹² M.Erbek, 60.

³¹³ G.Erbek, *Anadolu Motifler Sergisi*, 10.

³¹⁴ G.Erbek, *Anadolu Motifler Sergisi*, 22.

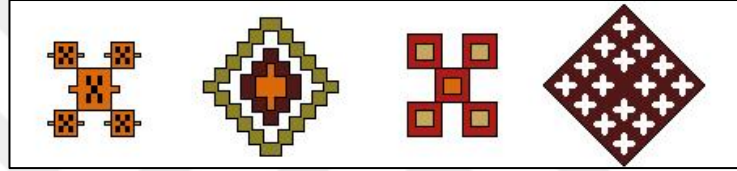
³¹⁵ M.Erbek, 114.

³¹⁶ G.Erbek, *Anadolu Motifler Sergisi*, 22.

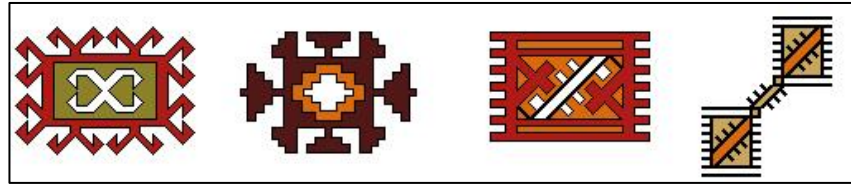
Çizim 2.32. El, Parmak ve Tarak Motifleri (A. Aslıhan Ergüder'den)

Göz Motifi: Kötü gözle bakışın kökeni insan gözüne dayanır. Gözün verdiği zarara yine gözün kendisinin çare olduğu düşünülmektedir. Göz motifi günümüz dokumalarında yaygın bir şekilde görülmektedir. Bu motiflerin sıklıkla rastlanan şekli eşkenar dörtgen görünümündedir. Üçgen şeklindeki göz motifi, stilize edilmiş haliyledir. Bunun dışında kare, eşkenar dörtgen ve dikdörtgen şeklindeki göz motifleri de görülmektedir (Çizim 2.33)³¹⁸.

Çizim 2.33. Göz Motifi (A. Aslıhan Ergüder'den)

Sandıklı Motifi: Her kıza alınması gereken çeyiz sandığını simgeleyen, sandıklı motiftir. Bir kız çocuğu belirli bir yaşa geldiğinde çeyizlerini bu sandıkta toplamaktadır. Sandıktaki malzemeleri, genç kız evlenince kocasının evinde kullanacağı için umutlarını, beklentilerini ördüğü, dokuduğu ve işlediği çeyiz eşyalarına yansıtmaktadır. Bu motif değişik dokuma tekniğiyle yapılmaktadır (Çizim 2.34)³¹⁹.

Çizim 2.34. Sandıklı Motifi (A. Aslıhan Ergüder'den)

Elibelinde: Analık ve doğurganlığın simgesi olan motif, Anadolu'nun farklı yörelerinde "gelin kız, aman kız, karadöşeme, seleser, kahrküllü kız, çengel, sarmal,

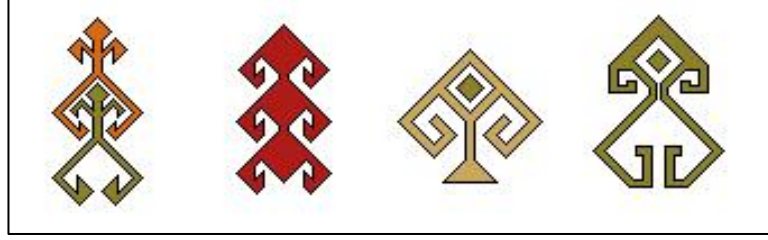
³¹⁷ M.Erbek, 114.

³¹⁸ G.Erbek, *Anadolu Motifler Sergisi*, 25.

³¹⁹ G.Erbek, *Anadolu Motifler Sergisi*, 16.

çakmaklı, eğer kaşı, turna katarı” vb. isimlerle de adlandırılmaktadır³²⁰. “Elibelinde motifi” Anadolu’da üretilen dokumalarda, günümüzde de yaygın şekilde kullanılmaya devam etmektedir (Çizim 2.35)³²¹.

Çizim 2.35. Elibelinde Motifi (A. Aslıhan Ergüder’den)

Saçbağı Motifi: Anadolu’da kadınlar birçok olayı, isteklerini veya durumlarını saçlarını biçimlendirme yoluyla simgesel olarak açıklayabilmektedir. Yeni evli genç kızların saçlarını örmeleri buna örnek verilebilir. Bu örgüye “belik” adı verilmektedir³²². Bu motif doğum ve çoğalma grubunda yer almaktadır (Çizim 2.36)³²³.

Çizim 2.36. Saçbağı Motifi (A. Aslıhan Ergüder’den)

Evlenme isteği manasında kullanılan motif, dokumalarda da kullanılmıştır. Dokuyucu kadın, dokumaya biraz da kendi saçını katarak ölümsüzlük isteğini de ifade etmektedir. Dokuyanın duygularını yansıtan bu motifler, yöreden yöreye değişiklik göstermektedir³²⁴.

³²⁰ G.Erbek, *Anadolu Motifler Sergisi*, 4.

³²¹ M.Erbek, 18.

³²² G.Erbek, *Anadolu Motifler Sergisi*, 12.

³²³ M.Erbek, 66.

³²⁴ G.Erbek, *Anadolu Motifler Sergisi*, 12.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KATALOG

3.1. GAZİANTEP MEVLEVİHANESİ VAKIF MÜZESİ'NDE BULUNAN KİLİMLERİN TAHLİLLERİ

Fotoğraf 3.1. Kilim Dokuma

Çizim 3.1. Kilim Dokuma

Motif Çizim 3.1.
Bereket Motifi

Motif Çizim 3.2.
Bereket Motifi

Motif Çizim 3.3.
Parmak Motifi

Motif Çizim 3.4.
Yıldız Motifi

Motif Çizim 3.5.
Bereket Motifi

Motif Çizim 3.6.
Canavar izi,
Ejderha Motifi

Motif Çizim 3.7.
Yıldız Motifi

Motif Çizim 3.8.
Testere Motifi

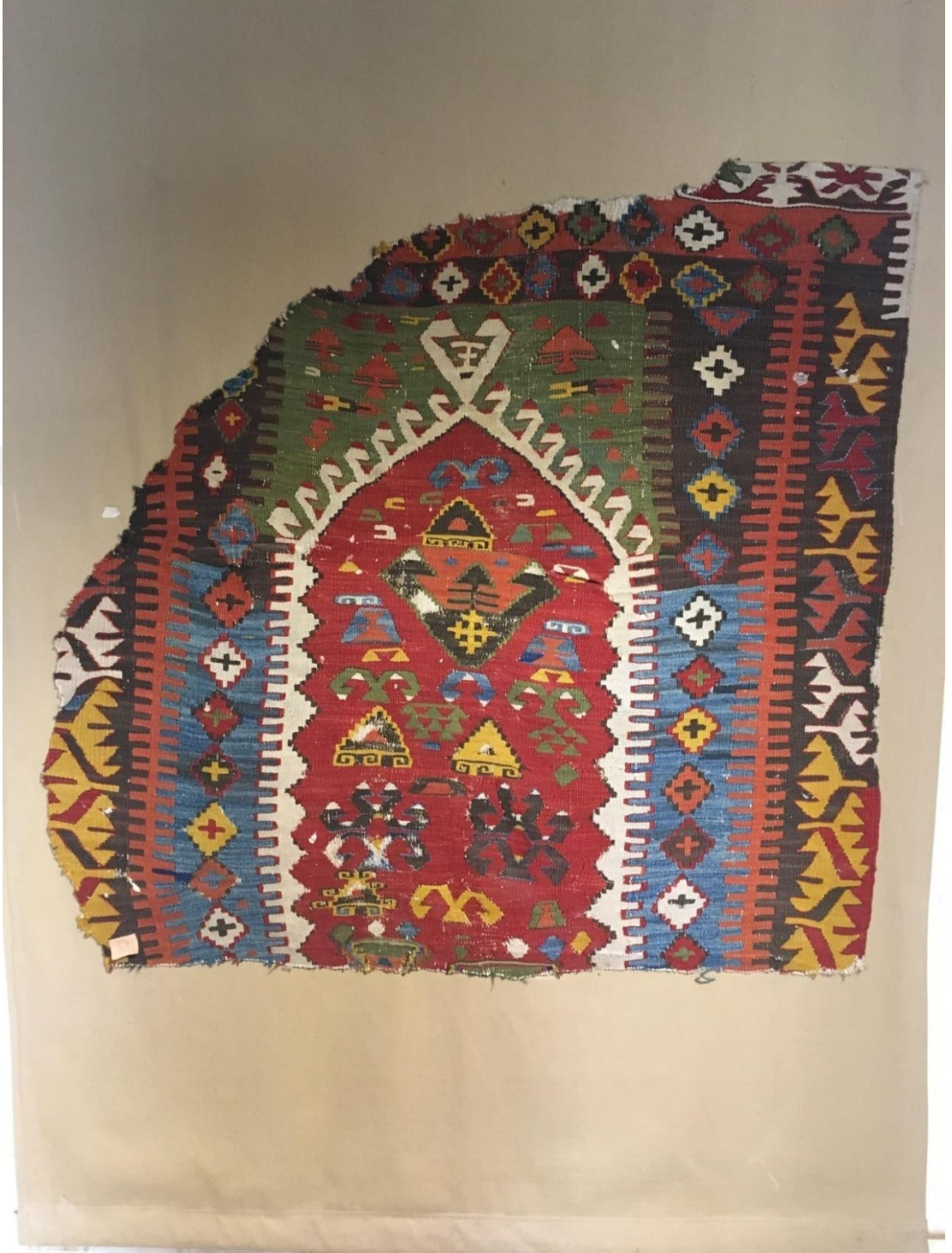

Motif Çizim 3.9.
Bukağı Motifi

Katalog No	: 01
Envanter No	: 34
Fotoğraf No	: 3.1.
Çizim No	: 3.1.
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müze Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzedeki Saklanış Biçimi	: Rafta Çuval İçerisinde
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yıpranmış Durumda
Müze Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 0.78 Cm
Boy	: 1.24 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Koyu Mavi, Turuncu, Beyaz, Açık Sarı, Siyah
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekile sahip olan kilim, kompozisyon itibariyle tek mihraplı kilim olma özelliği taşımaktadır. Dokuma bir ince bordür, bir kalın bordür ve zeminden oluşmaktadır. İnce bordürde koyu mavi zemin üzerine farklı renklerdeki bereket motifleri sıralanmaktadır. Kırmızı zeminli kalın bordürde ise aynı şekilde farklı renkteki bereket motiflerinin sıralanmasından oluşmaktadır. Zeminde mihrabın içinde kalan açık sarı zeminli bölümünde yatay ekseninde aşağı doğru bereket ve yıldız motifleri sıralanmaktadır. Mihrabın ucu bereket motifiyle sonlanmaktadır. Boşta kalan yerler ise bereket, bukağı, testere ve yıldız motifleriyle doldurulmuştur. Zeminin mihraptan kalan boş kısmı tarak motifleri içerisine dolgulanmış bereket motifiyle doldurulmuştur. Diğer boş kalan kısımlar ise bukağı ve tarak motiflerinden meydana gelmektedir.

Yıpranmış durumda olan kilimin çözgü ve atıkları yündendir. Yünlerin boyanmasında doğal boyalar kullanılmıştır. Kilimin her iki tarafta da saçakları mevcuttur.

Fotoğraf 3.2. Kilim Dokuma

Çizim 3.2. Kilim Dokuma

Motif Çizim 3.10.
Göz Motifi

Motif Çizim 3.11.
Kuş, Yaba Motifi

Motif Çizim 3.12.
Muska Motifi

Motif Çizim 3.13.
Koç Boynuzu
Motifi

Motif Çizim 3.14.
Akrep Motifi

Motif Çizim 3.15.
Koç Boynuzu
Motifi

Motif Çizim 3.16.
Küpe Motifi

Motif Çizim 3.17.
Yaprak Motifi

Motif Çizim 3.18.
Muska Motifi

Motif Çizim 3.19.
Muska, Nazar
Motifi

Motif Çizim 3.20.
Koç Boynuzu
Motifi

Katalog No	: 02
Envanter No	: 37
Fotoğraf No	: 3.2.
Çizim No	: 3.2.
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müze Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Teşhir Salonunda
Müzedeki Saklanış Biçimi	: Sergide
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yırtılmış
Müze Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Konya, 20. yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 0.98 Cm
Boy	: 0.90 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim, Sarma Kontur
Kullanılan Renkler	: Kahverengi, Açık mavi, Sarı, Yeşil, Turuncu, Beyaz, Kırmızı
Dokumanın Tanımı	:

Büyük bölümü yırtık olan kilim, müzenin teşhir salonunda sergilenmektedir. Kilim tek mihraplı kompozisyona sahiptir. Uzun ve kısa kenarlarda iki adet bordür mevcuttur. Uzun kenarlardaki bordürler birbirinden tarak motifleriyle ayrılmaktadır. Uzun kenarda dışta kalan siyah zeminli bordürde kuş motifleri sıralanmakta, içte kalan siyah zeminli bordürde ise göz motifleri yan yana sıralanmaktadır. Turuncu zeminli içte kalan bordürde göz motifleri yan yana sıralanmaktadır. Dışta kalan beyaz zeminli endeki dar bordürde ise kuş motiflerinin sıralandığı görülmektedir. Tarak ve suyolu motifleriyle bordürden ayrılan kırmızı zeminli mihrabın iç kısmı muska, akrep, koçboynuzu, saçbağı, küpe ve baklavalardan oluşmaktadır. Mihrabın dışta kalan yeşil zeminli kısmında ise yaba, muska ve çengel motifleri yer almaktadır.

Kilimin atkı ve çözümlü iplikleri yündendir. Yünlerin boyanmasında doğal boyalar kullanılmıştır.

Fotoğraf 3.3. Kilim Dokuma

Çizim 3.3. Kilim Dokuma

Motif Çizim 3.21.
Bereket Motifi

Motif Çizim 3.22.
Nazarlık, Göz
Motifi

Motif Çizim 3.23.
Küpe, Kandil Motifi

Motif Çizim 3.24.
Akrep Motifi

Motif Çizim 3.25.
Hayat Ağacı Motifi

Motif Çizim 3.26.
Elibeline Motifi

Motif Çizim 3.27.
Koçboynuzu Motifi

Motif Çizim 3.28.
Muska, Dağ Motifi

Katalog No	: 03
Envanter No	: 38
Fotoğraf No	: 3.3.
Çizim No	: 3.3.
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müze Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Teşhir Salonunda
Müzedeki Saklanış Biçimi	: Sergide
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Sağlam Durumda
Müze Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Kars, 20.yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 1.20 Cm
Boy	: 1.65 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Yeşil, Siyah, Sarı, Kırmızı, Beyaz
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekilli kilim, tek mihraplı kompozisyona sahiptir. Kilim, iki ince bir kalın bordür ve zeminden oluşmaktadır. Yeşil zeminli dış ince bordürde farklı renkteki bereket motifleri sıralanmaktadır. Bu bordürler ve zemin sınırları tarak motifleriyle ayrılmaktadır. Sarı zeminli kalın bordür küpe motiflerinin dokumayı çevrelemesiyle oluşur. Arada kalan boşluklar ise akrep motifleriyle doldurulmuştur. Mihrabın içte kalan yeşil zeminli kısmında kırmızı renkte hayat ağacı motifi görülmektedir. Çengel motifiyle sınırlandırılan mihrabın dışta kalan kısmı ise kırmızı zemin üzerine elibelinde, muska ve küpe motifleriyle doldurulmuştur.

Müzenin teşhir salonunda sergilenen kilim oldukça sağlam durumdadır. Atkı ve çözümlü iplikleri yündendir ve yünlerin boyanmasında doğal boyalar kullanılmıştır.

Fotoğraf 3.4. Kilim Dokuma

Çizim 3.4. Kilim Dokuma

Motif Çizim
3.29. Çengel
Motifi

Motif Çizim
3.30. Kurtağzı
Motifi

Motif Çizim
3.31. Kurtağzı
Motifi

Motif Çizim
3.32. Parmak
Motifi

Motif Çizim
3.33. Suyolu
Motifi

Motif Çizim
3.34. Nazarlık,
Göz Motifi

Katalog No	: 04
Envanter No	: 43
Fotoğraf No	: 3.4.
Çizim No	: 3.4.
İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müzeeye Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Teşhir Salonunda
Müzedede Saklanış Biçimi	: Sergide
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yıpranmış ve Yırtık Durumda
Müzeeye Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Sivrihisar, 20. yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 0.88 Cm
Boy	: 1.16 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim, Sarma Kontur
Kullanılan Renkler	: Beyaz, Yeşil, Sarı, Kırmızı, Siyah, Gri
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şeklindeki örnek, iç içe mihraptan oluşan kompozisyonuyla dikkat çekmektedir. Belirgin şekilde yapılmış tarak motifleri sınırı meydana getirmektedir. Krem renkli zemin üzerinde çengel, kurtağzı, muska ve kuş motifleri yer alır. Çengel motifinin sınırlandığı mihrap konturlerinin içi çakmak motifleriyle dolgulanmıştır. Dış mihrap içi bereket, kurtağzı, muska ve çengel motifleriyle dolguludur. İç mihrap dolgusunda kurtağzı, el-parmak motifleri yer alır. Dokumanın üst ve alt bölümünde suyolu motifi sıralanır. Alt kısımda parmak-tarak motifi iç bordürü meydana getirir.

Çözgü ve atkısı yünden olan kilimin iplikleri doğal boyalarla renklendirilmiştir.

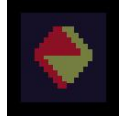
Fotoğraf 3.5. Kilim Dokuma

Çizim 3.5. Kilim Dokuma

Motif Çizim
3.35. Hayat
Ağacı Motifi

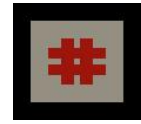
Motif Çizim
3.36. Aşk ve
Birleşim Motifi

Motif Çizim 3.37. Göz,
Kurtağzı Motifi

Motif Çizim
3.38. Göz,
Nazarlık Motifi

Motif Çizim
3.39. Göz Motifi

Katalog No	: 05
Envanter No	: 44
Fotoğraf No	: 3.5.
Çizim No	: 3.5.
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müze Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Teşhir Salonunda
Müzedeki Saklanış Biçimi	: Sergide
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Sağlam Durumda
Müze Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Konya-Obruk, 20. yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 1.23 Cm
Boy	: 1.53 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim, Sarma Kontur
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, Yeşil, Lacivert, Beyaz, Sarı, Turuncu
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şeklindeki tek mihraba sahip olan bu kilim sağlam durumdadır. Kilim müzenin teşhir salonunda muhafaza edilmektedir. Geometrik motiflerin kullanıldığı bu kilim iki bordür ve zeminden oluşmaktadır. Bordürler ve zemin tarak motifleriyle birbirinden ayrılmıştır. Dışta bulunan ince bordür aşk ve birleşim motifleriyle çevrelenmiştir. İç kısımda bulunan bordür ise göz, nazarlık olarak adlandırılan motifle doldurulmuştur. Mihrap çengel motiflerinin sıralanmasıyla oluşmuş ve mihrabın uç kısmı hayat ağacı motifiyle sonlandırılmıştır. Mihrabın uç kısmında olduğu gibi iki yanında da hayat ağacı motifi kullanılmıştır. Mihrabın iç kısmında ise kırmızı zemin üzerine dört adet küçük madalyon üst üste sıralanmış, içleri kurtağzı ve göz motifiyle dolgulanmıştır.

Dokumanın atkı ve çözgü iplikleri yündür. Yünlerin renklendirilmesi doğal ve suni boyalar kullanılarak yapılmıştır.

Fotoğraf 3.6. Kilim Dokuma

Motif Çizim 4.40.
Parmak Motifi

Motif Çizim 3.41.
Kurtağı Motifi

Motif Çizim 3.42.
Bereket Motifi

Motif Çizim 3.43.
Yıldız Motifi

Motif Çizim 3.44.
Bereket Motifi

Motif Çizim 3.45.
Tarak Motifi

Motif Çizim 3.46.
Bereket Motifi

Motif Çizim 3.47.
Küpe Motifi

Motif Çizim 3.48.
Yıldız Motifi

Çizim 3.6. Kilim Dokuma

Katalog No	: 06
Envanter No	: 54
Fotoğraf No	: 3.6.
Çizim No	: 3.6.
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müze Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzedeki Saklanış Biçimi	: Rafta Çuval İçerisinde
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yıpranmış ve Yırtık Durumda
Müze Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 1.06 Cm
Boy	: 1.47 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim, Sarma Kontur
Kullanılan Renkler	: Lacivert, Krem, Kırmızı, Turuncu, Kahverengi, Yeşil
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şeklinde yıpranmış halde olan kilim depoda saklanmaktadır. Bu kilim iki bordür ve zeminden oluşmaktadır. Dış bordür kurtağzı motifleriyle, iç bordür ise bereket motifleriyle çevrelenmiştir. İki bordür ve zemin tarak motifleriyle birbirinden ayrılmıştır. Mihraplı olan zemine üç madalyon yerleştirilmiştir. Madalyonların üst kısmı hayat ağacı motifiyle devam etmiş olup içerisinde bereket motifinin bulunduğu küçük bir baklavayla sonlandırılmıştır. Mihrapta bulunan madalyonların içerisi yıldız, bereket, kurtağzı ve göz motifleriyle dolgulanmıştır. Madalyonların dışta kalan kısımları yıldız motiflerinin serpilmesiyle doldurulmuştur. Mihrabın üst kısmında ise iki yandan sarkan bereket motifleri bulunmaktadır. Turuncu renkteki zeminin üzerinde bereket, muska, küpe motifleri bulunmaktadır.

Yıpranmaya uğramış olan bu kilimin çözgü ve atkıları yün ipliktendir. İplikler doğal boyalarla renklendirilmiştir.

Fotoğraf 3.7. Kilim Dokuma

Çizim 3.7. Kilim Dokuma

Motif Çizim
3.49. Koç
Boynuzu Motifi

Motif Çizim
3.50. Kurtağzı
Motifi

Motif Çizim
3.51. Kurtağzı
Motifi

Motif Çizim
3.52. Bereket
Motifi

Motif Çizim
3.53. Koç
Boynuzu Motifi

Motif Çizim
3.54. Haç Motifi

Katalog No	: 07
Envanter No	: 100
Fotoğraf No	: 3.7.
Çizim No	: 3.7.
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müze Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzedeki Saklanış Biçimi	: Rafta Çuval İçerisinde
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yıpranmış ve Yırtık Durumda
Müze Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor-20. yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 0.92 Cm
Boy	: 1.74 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Turuncu, Krem, Beyaz, Kırmızı, Lacivert, Açık Mavi, Yeşil, Kahverengi
Dokumanın Tanımı	:

Müzenin deposundan muhafaza edilen bu kilim dikdörtgen şekile sahip ve yıpranmış haldedir. Alt ve üst kısımda bordür yer almaktadır. İç içe geçmiş baklavalardan oluşan kompozisyon dikkat çekmektedir. Kilimin zemini iki yandan tarak motifleriyle sınırlanmıştır. Üst ve alt kısımlarda bulunan şeritlerin içerisine koçboynuzu motifi yerleştirilmiştir. Kilimin zemin kısmı ise ucu üçgen şeklinde iç içe baklavalardan oluşmaktadır. Zeminin en ortasında yer alan dörtgenin içerisinde kurtağzı motifleri yer almaktadır. Verev şeritler içerisinde haç motifi, göz, koçboynuzu motifi ve kurtağzı motifleri yer almaktadır.

Kilimin doğal boyalarla renklendirilmiş çözümlü ve atkı iplikleri yündendir.

Fotoğraf 3.8. Kilim Dokuma

Çizim 3.8. Kilim Dokuma

Motif Çizim 3.55.
Bereket Motifi

Motif Çizim 3.56.
Göz Motifi

Motif Çizim 3.57.
Kurtağzı Motifi

Motif Çizim 3.58.
Kurtağzı Motifi

Motif Çizim 3.59.
Canavar İzi,
Ejdarha Motifi

Motif Çizim 3.60.
Çiçek Motifi

Motif Çizim 3.61.
Testere Motifi

Katalog No	: 08
Envanter No	: 3
Fotoğraf No	: 3.8.
Çizim No	: 3.8.
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müzeeye Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Biçimi	: Rafta Çuval İçerisinde
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yıpranmış Durumda
Müzeeye Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor, 20. yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 1.11 Cm
Boy	: 1.85 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Açık Sarı, Beyaz, Pembe, Kahverengi, Açık Mavi, Lacivert
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şeklinde olan kilim, dikey ekseninde karşılıklı ve yan yana olmak üzere üç bordür ve zeminden oluşmaktadır. İçte kalan beyaz zeminli bordürde suyuolu şeklinde sıralanmış göz motifleri, diğer iki bordürde ise pembe ve kahverengi üzerine bereket motifleri yer almıştır. Bu bordürleri birbirinden ayırmada tarak motifi kullanılmıştır. Lacivert zemin dikey ekseninde sıralanmış baklavalar içerisine dolgulanmış ejderha motiflerinden meydana gelmektedir. Bu boşlukların arası farklı renklerde sıralı şekilde kurtağzı ve çiçek motifleriyle doldurulmaktadır. Aynı zamanda zeminde yılan ve testere motifleri de mevcuttur.

Saçığı olmayan kilim, iki şak halinde dokunmuştur. Ortadan birbirine dikilerek dokuma tamamlanmıştır. Kilimin atkı ve çözgü iplikleri yündendir. Yünleri boyamada doğal ve suni boyalar kullanılmıştır.

Fotoğraf 3.9. Kilim Dokuma

Çizim 3.9. Kilim Dokuma

Motif Çizim 3.62.
Küpe Motifi

Motif Çizim 3.63.
Çengel Motifi

Motif Çizim 3.64.
Saçbağı Motifi

Motif Çizim 3.65.
Göz Motifi

Motif Çizim 3.66.
Bukağı Motifi

Motif Çizim 3.67.
Göz Motifi

Motif Çizim 3.68.
Bereket Motifi

Motif Çizim 3.69.
Göz Motifi

Motif Çizim 3.70.
Su yolu Motifi

Katalog No	: 09
Envanter No	: 20
Fotoğraf No	: 3.9.
Çizim No	: 3.9.
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müzeeye Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Biçimi	: Rafta Çuval İçerisinde
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Sağlam Durumda
Müzeeye Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 2.96 Cm
Boy	: 1.42 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Koyu Pembe, Açık Pembe, Açık sarı, Beyaz, Lacivert, Açık Mavi, Yeşil
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şeklindeki kilim, 2.96x1.42 ebatlarındadır. Kilimin ikisi kalın biri ince olmak üzere üç adet bordürü bulunmaktadır. Sarı zeminli dış kalın bordürde bukağı motifleri sıralanmaktadır. Pembe zeminli iç kalın bordür ise suyolu motifinin sıralanmasından oluşmaktadır. Yeşil zeminli ince bordürde çengel motifleri yer almaktadır. Zemin koyu pembedir ve dikey şekilde alt alta sıralanmış madalyonlardan meydana gelir. Bu madalyonların zemini laciverttir. Madalyonların ortası hayatı ağacı şeklinde dizayn edilmiş olup çengel, göz, bukağı motifleriyle dolgulanmıştır. İki madalyonu birbirine bağlayan baklavanın içi göz motifiyle dolgulanmıştır. Zeminde kalan pembe boşluklar ise bereket, bukağı ve çengel motifleriyle doldurulmuştur. Zeminin üst ve altındaki boşlukta ise saçbağı, sandık motifi yatay eksende yanyana sıralanmıştır.

Sağlam durumdaki kilimin atkı ve çözgüleri yünden yapılmıştır. Yünlerin boyanmasında ise doğal ve suni boyalar kullanılmıştır.

Fotoğraf 3.10. Kilim Dokuma

Motif Çizim 3.71.
Bereket Motifi

Motif Çizim 3.72.
Kuş, Yaba Motifi

Motif Çizim 3.73.
Küpe Motifi

Motif Çizim 3.74.
Saçbağı, Küpe Muska
Motifi

Motif Çizim 3.75.
Akrep Motifi

Motif Çizim 3.76.
Deveboynu Motifi

Motif Çizim 3.77.
Kuş Motifi

Motif Çizim 3.78.
Bereket, Aşk ve
Birleşim Motifi

Motif Çizim 3.79.
Sandık Motifi

Çizim 3.10. Kilim Dokuma

Katalog No	: 10
Envanter No	: 42
Fotoğraf No	: 3.10.
Çizim No	: 3.10.
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müze Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Teşhir Salonunda
Müzede Saklanış Biçimi	: Sergide
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yıpranmış ve Yırtık Durumda
Müze Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Konya, 20. yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 1.08 Cm
Boy	: 1.60 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim, Sarma Kontur
Kullanılan Renkler	: Sarı, Turuncu, Yeşil, Lacivert, Krem, Kahverengi
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şeklindeki kilim, teşhir salonunda yıpranmış ve yırtık haldedir. Kilim bir bordür ve zeminden oluşmaktadır. Zeminle bordürün ayırımında tarak motifi kullanılmıştır. Siyah zeminli bordürün dikey bölümünde farklı renkteki kuş motifleri sıralanmaktadır. Üst kısa bordüründe bereket motifi sıralanmaktadır. Alt kısa bordüründe ise bereket motifleri sıralanmış, aralarındaki boşluklar kuş motifleriyle doldurulmuştur. Alt ve üst dar bordürlerde deveboynu motifi de kullanılmıştır. Zeminde ise içi akrep motifi dolgulu baklava yer almakta ve bu baklavalardan köşe ve ortasından çıkan çengel motifleri zeminin dört bir yanına dağılmaktadır. Zeminde yatay eksenle bordüre yakın bölümde farklı renklerdeki sandık motiflerinin sıralanması görülmektedir. Zeminde boşta kalan kısımlar ise bereket, küpe ve çengel motifleriyle doldurulmuştur.

Dokumanın atkı ve çözgü iplikleri yünden olup, yünlerin boyanmasında doğal boyalar kullanılmaktadır.

Fotoğraf 3.11. Kilim Dokuma

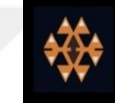
Motif Çizim 3.80.
Göz Motifi

Motif Çizim 3.81.
Bereket Motifi

Motif Çizim 3.82.
Bereket Motifi

Motif Çizim 3.83.
Kurtağzı Motifi

Motif Çizim 3.84.
Akrep Motifi

Motif Çizim 3.85.
Akrep Motifi

Motif Çizim 3.86.
Göz Motifi

Motif Çizim 3.87.
Bereket, Çiçek
Motifi

Motif Çizim 3.88.
Çengel Motifi

Motif Çizim 3.89.
Bukağı Motifi

Çizim 3.11. Kilim Dokuma

Katalog No	: 11
Envanter No	: 93
Fotoğraf No	: 3.11.
Çizim No	: 3.11.
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müze Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Biçimi	: Rafta Çuval İçerisinde
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yıpranmış ve Yırtık Durumda
Müze Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 1.68 Cm
Boy	: 3.47 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim, Sarma Kontur
Kullanılan Renkler	: Açık ve Koyu Yeşil, Siyah, Kırmızı, Mavi, Beyaz, Kahverengi, Turuncu
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şeklindeki kilim, iki şak halinde dokunmuştur. Üst üste üç göbek sıralanmış olup içerisinde akrep, bereket, kurtağzı ve göz motifleri yer almaktadır.

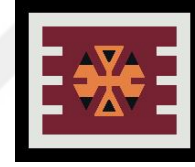
Müzenin depo bölümünde muhafaza edilen bu kilimin çözgü ve atkı iplikleri yündür. İplikler doğal boya kullanılarak renklendirilmiştir.

Fotoğraf 3.12. Kilim Dokuma

Motif Çizim 3.90.
Kurtağzı Motifi

Motif Çizim 3.91.
Kurtağzı Motifi

Motif Çizim 3.92.
Akrep Motifi

Motif Çizim 3.93.
Kurtağzı Motifi

Motif Çizim 3.94.
Akrep Motifi

Çizim 3.12. Kilim Dokuma

Katalog No	: 12
Envanter No	: 163
Fotoğraf No	: 3.12.
Çizim No	: 3.12.
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müzeeye Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Biçimi	: Rafta Çuval İçerisinde
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Sağlam Durumda
Müzeeye Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor-20. yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 1.42 Cm
Boy	: 4.51 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim, Sarma Kontur
Kullanılan Renkler	: Açık Kahve, Kırmızı, Turuncu, Beyaz, Siyah, Beyaz, Açık Yeşil
Dokumanın Tanımı	:

Bir bordür ve zeminden oluşan iki şak halinde dokunmuş kilim, müzenin deposunda muhafaza edilmektedir. Fazla yıpranmaya uğramamış olan bu kilimin bordür ve zemini birbirinden tarak motifleriyle ayrılmıştır. Kilimin bordürü sandık içerisinde kurtağzı motifleriyle çevrelenmiştir. Kilimin zemin kısmı ise sekiz adet sandık şeklinde bölmelere ayrılmış ve boşta kalan kısımlarında kurtağzı, küpe ve akrep motifleri kullanılmıştır. Üst üste sıralanmış altıgen bölmelerin dış kısımları çengel motifleriyle çevrelenmiştir. Bölmelerin iç kısmının ortalarına üst üste iki adet akrep motifi yerleştirilmiş, boşta kalan kısımları ise kurtağzı motifleriyle doldurulmuştur.

Kilimin doğal boyalarla renklendirilen çözü ve atkı iplikleri yündendir.

Fotoğraf 3.13. Kilim Dokuma

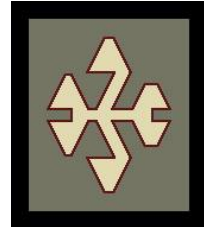
Motif Çizim 3.95.
Yıldız Motifi

Motif Çizim 3.96.
Kurtağzı Motifi

Motif Çizim 3.97.
Yıldız Motifi

Motif Çizim 3.98.
Kurtağzı Motifi

Motif Çizim 3.99.
Kazayağı Motifi

Çizim 3.13. Kilim Dokuma

Katalog No	: 13
Envanter No	: 119
Fotoğraf No	: 3.13.
Çizim No	: 3.13.
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müzeeye Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Biçimi	: Rafta
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Sağlam Durumda
Müzeeye Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 1.72 Cm
Boy	: 3.30 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim Tekniği, Sarma Kontur
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, Açık Yeşil, Açık Mavi, Siyah, Beyaz, Turuncu
Dokumanın Tanımı	:

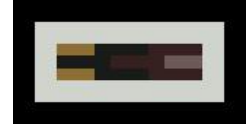
Dikdörtgen şekile sahip kilim, bir kalın bordür ve zeminden oluşmaktadır. Kalın bordürde yıldız motifi ve muska motifleri sıralanmaktadır. Zemin dikey ekseninde üç parçaya bölünmüştür ve bu parçaları birbirinden ayırmak için “Tarak” motifleri kullanılmıştır. Bu parçaların içerisinde baklavalar yatay ekseninde sıralanmıştır. Baklavaların içi yıldız motifleriyle dolgulanmıştır. Baklavaların arasındaki boşluklar kurtağzı ve kazayağı motifleriyle doldurulmuştur.

Müzenin deposunda sağlam durumda olan kilimin atkı ve çözgü iplikleri yündendir. Yünlerin boyanmasında doğal boya kullanılmıştır.

Fotoğraf 3.14. Kilim Dokuma

Motif Çizim 3.100.
Yaba Motifi

Motif Çizim 3.101.
Testere Motifi

Motif Çizim 3.102.
Küpe Motifi

Motif Çizim 3.103.
Yıldız Motifi

Motif Çizim 3.104.
Bereket, Akrep
Motifi

Çizim 3.14. Kilim Dokuma

Katalog No	: 14
Envanter No	: 30
Fotoğraf No	: 3.14.
Çizim No	: 3.14.
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müzeeye Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Biçimi	: Rafta Çuval İçerisinde
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Sağlam Durumda
Müzeeye Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor- 20. yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 3.74 Cm
Boy	: 1.53 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim, Sarma Kontür
Kullanılan Renkler	: Beyaz, Siyah, Açık Kahve, Koyu Kahve, Pembe, Sarı
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekile sahip kilim, müzenin deposunda sağlam şekilde durmaktadır. Dikey eksenli kompozisyonda geometrik motifler hakimdir. Uzun kenarlarda bir, kısa kenarlarda üç bordür bulunmaktadır. Uzun kenardaki siyah zeminli bordürde küpe motifi sıralanmaktadır. Tarak motifiyle ayrılan kısa kenarlarda en dış ve en iç dar bordürler yaba motiflerinin sıralanmasından meydana gelmektedir. Ortadaki kısa geniş bordür ise uzun bordürde olduğu gibi küpe motiflerinin yan yana sıralanmasından oluşur. Zemin farklı renkte üçer sıra halinde diyagonal altıgenler içerisine yerleştirilen bereket motifleriyle dolgulanmıştır. Arada kalan boşluklar ise yıldız motifleriyle doldurulmaktadır. Bordüre yakın zemin boşluklarında ise testere motifleri görülmektedir.

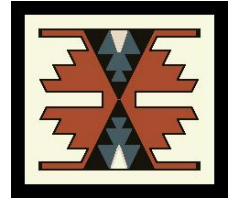
Sağlam durumda olan kilimin atkı ve çözgü ipleri yündendir. Yünlerin boyanmasında doğal ve suni boyalar kullanılmıştır.

Fotoğraf 3.15. Kilim Dokuma

Motif Çizim
3.105. Kurtağzı,
Kurt İzi Motifi

Motif Çizim 3.106.
Bereket Motifi

Motif Çizim 3.107.
Kurtağzı Motifi

Çizim 3.15. Kilim Dokuma

Katalog No	: 15
Envanter No	: 40
Fotoğraf No	: 3.15
Çizim No	: 3.15
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müze Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Teşhir Salonunda
Müzedeki Saklanış Biçimi	: Sergide
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yıpranmış
Müze Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Malatya, 20. yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 1.00 Cm
Boy	: 1.82 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Krem, Beyaz, Yeşil, Açık ve Koyu Pembe, Açık Mavi, Lacivert, Turuncu
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekile sahip olan kilimin bazı bölgeleri yıpranmış ve yırtılmıştır. Kilim biri kalın, üçü ince bordür ve zeminden oluşmaktadır. Kalın bordür en dışta bulunmaktadır ve krem zemin üzerine bereket motiflerinin sıralanmasından oluşmaktadır. Dikey ve yatay eksenlerdeki ince bordürlerde kurtağzı motifleri görülmektedir. Bordür sınırları tarak motifiyle ayrılmaktadır. Lacivert zeminde ise dikey eksende sıralanmış farklı renklerdeki kurtağzı motifleri yer almaktadır.

Saçakları bulunmayan kilimin atkı ve çözgü ipleri yündendir. Yünleri boyamada doğal ve suni boyalar kullanılmıştır.

Fotoğraf 3.16. Kilim Dokuma

Çizim 3.16. Kilim Dokuma

Motif Çizim 3.108.
Yıldız Motifi

Motif Çizim 3.109.
Yıldız Motifi

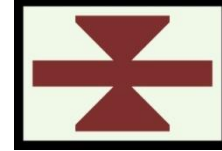
Motif Çizim 3.110.
Kurtağzı Motifi

Motif Çizim 3.111. Bereket Motifi

Motif Çizim 3.112. Su
Yolu Motifi

Motif Çizim 3.113.
Küpe Motifi

Motif Çizim 3.114.
Çengel Motifi

Katalog No	: 16
Envanter No	: 46
Fotoğraf No	: 3.16
Çizim No	: 3.16
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müze Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Teşhir Salonunda
Müzede Saklanış Biçimi	: Sergide
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yıpranmış, Yırtık Durumda
Müze Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Konya, 18. yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 0.60 Cm
Boy	: 4.35 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Turuncu, Kırmızı, Yeşil, Kahverengi, Mavi, Beyaz
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şeklinde dokunmuş ve geometrik motiflere sahip olan bu kilim teşhir salonunda sergilenmektedir. Sağlam durumda olan bu kilimin alt ve üst kısmında iki şerit bulunmaktadır. Dışta bulunan şerit suyolu motifinden, iç kısımda bulunan şerit ise yıldız motifinin sıralanmasından oluşmaktadır. Kilimin zemin kısmı suyolu motifiyle çevrelenmiştir. Kilimin zemininde bulunan beş adet büyük madalyon, içerisinde kurtağzı motifi ve küpe motifi bulunan bereket motifiyle birbirine bağlanmıştır. Büyük madalyonun içleri yıldız, bukağı, çengel ve küpe motifleriyle doldurulmuştur.

Çözü ve atkı iplikleri yünden olan bu kilimin iplikleri doğal boyalarla renklendirilmiştir.

Fotoğraf 3.17. Kilim Dokuma

Motif Çizim 3.115.
Canavar İzi,
Ejderha Motifi

Motif Çizim 3.116.
Bereket Motifi

Motif Çizim 3.117.
Sandık, Kurtağzı
Motifi

Motif Çizim 3.118.
Aşk ve Birleşim
Motifi

Motif Çizim 3.119.
Bereket Motifi

Motif Çizim 3.120.
Bereket Motifi

Çizim 3.17. Kilim Dokuma

Katalog No	: 17
Envanter No	: 92
Fotoğraf No	: 3.17
Çizim No	: 3.17
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müze Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Biçimi	: Rafta Çuval İçerisinde
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yıpranmış ve Yırtık Durumda
Müze Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 1.45 Cm
Boy	: 4.06 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Açık ve Koyu Yeşil, Turuncu, Pembe, Mavi, Beyaz, Siyah
Dokumanın Tanımı	:

Bir kalın bordür ve zeminden oluşan kilim dikdörtgen şekile sahiptir. Kilimin bordür kısmında sandık içerisinde kurtağzı motifleri sıralanmıştır. Bordür dikey ekseninde geniş tarak motifleriyle zeminden ayrılmıştır. İki şak(parça) halinde dokunan bu kilimin zemininde dikey ekseninde iki sıra halinde madalyonlar bulunmaktadır. Madalyonların araları canavar izi, ejderha motifleriyle doldurulurken diğer boş kalan kısımlar aşk ve birleşim, bereket motifleriyle doldurulmuştur. Madalyonların iç kısmı bereket, aşk ve birleşim motiflerinin farklı formlarıyla doldurulmuştur.

Yıpranmış halde bulunan bu kilimin çözgü ve atkı iplikleri yündendir. İplikler doğal ve suni boyalarla renklendirilmiştir.

Fotoğraf 3.18. Kilim Dokuma

Motif Çizim 3.121.
Kurtağzı Motifi

Motif Çizim 3.122.
Yıldız Motifi

Motif Çizim 3.123. Kurtağzı,
Canavar İzi Motifi

Motif Çizim 3.124.
Ejderha Motifi

Motif Çizim 3.125.
Kurtağzı Motifi

Motif Çizim 3.126.
Muska Motifi

Çizim 3.18. Kilim Dokuma

Katalog No	: 18
Envanter No	: 96
Fotoğraf No	: 3.18
Çizim No	: 3.18
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müze Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzedeki Saklanış Biçimi	: Rafta Çuval İçerisinde
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Sağlam Durumda
Müze Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 1.80 Cm
Boy	: 3.53 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim, Sarma Kontur
Kullanılan Renkler	: Kahverengi, Lacivert, Kırmızı, Sarı, Beyaz, Koyu ve Açık Yeşil, Mavi
Dokumanın Tanımı	:

Bir kalın bordür ve zeminden oluşan bu kilim dikdörtgen şekile sahiptir. Çok fazla yıpranmaya uğramamış olan bu kilim müzenin depo bölümünde muhafaza edilmektedir. Kilimin bordürü kurtağzı motifinin sıralanmasından meydana gelmektedir. Bordürün dikine uzanan kısmında kurtağzı motifleri arasına yıldız motifleri yerleştirilmiştir. Kilimin zemini dikey ekseninde üç parçaya (kartuşa) ayrılmıştır. Parçaların her biri rapor halinde, içerisinde ejderha motiflerinin bulunduğu dörtgenlerle dolgulanmıştır. Kartuşun etrafını çengelli baklavalı çevrelemektedir. Dörtgenlerin dışında kalan boşluklar yıldız motifleriyle doldurulmuştur. Kilimin bordür ve zemini birbirinden tarak motifleriyle ayrılmıştır.

Kilimin doğal ve suni boyalarla boyanmış olan çözgü ve atkı iplikleri yündendir.

Fotoğraf 3.19. Kilim Dokuma

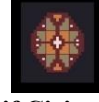

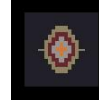
Çizim 3.19. Kilim Dokuma

Motif Çizim 3.127.
Bereket Motifi

Motif Çizim 3.128.
Nazarlık Motifi

Motif Çizim 3.129.
Göz Motifi

Motif Çizim 3.130.
Bereket Motifi

Motif Çizim 3.131.
Kurtağzı Motifi

Motif Çizim 3.132.
Bereket Motifi

Motif Çizim 3.133.
Canavar İzi, Ejderha
Motifi

Motif Çizim 3.134.
Su Yolu Motifi

Motif Çizim 3.135.
Bukağı Motifi

Motif Çizim 3.136.
Çengel Motifi

Katalog No	: 19
Envanter No	: 97
Fotoğraf No	: 3.19
Çizim No	: 3.19
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müzeeye Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Biçimi	: Rafta Çuval İçerisinde
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Sağlam Durumda
Müzeeye Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor-20. yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 0.84 Cm
Boy	: 4.25 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim, Sarma Kontur
Kullanılan Renkler	: Lacivert, Koyu Kahverengi, Açık Kahverengi, Yeşil, Gri, Koyu Sarı, Beyaz, Kırmızı
Dokumanın Tanımı	:

Müzenin depo kısmında muhafaza edilen ve iki şak halinde dokunmuş kilimin tek şakı müzede bulunmaktadır. Alt ve üst kısımlarda enine uzanan iki bordür, dikine kalın bordür ve göbeklerin üst üste sıralandığı zeminden oluşan bu kilim sağlam şekilde muhafaza edilmektedir. Alt ve üst bordürde bukağı motifinin yatay şekilde sıralanmasından oluşan kilimin iç şeridinde suyolu motifi bulunmaktadır. Zemini ve bordürü tarak motifiyle ayrılmış olan kilimin kalın bordüründe bereket motifi dikey eksende sıralanmaktadır. Üst üste sıralanan altıgen madalyonlardan oluşan bu şeritlerin orta kısımları canavar izi, ejderha motifleriyle doldurulmuştur. Madalyonların iç kısmında bereket, elibeline doğum motifleri görülmektedir. Madalyonların dış kısımları ise nazarlık, çengel ve göz motifleriyle doldurulmuştur.

Çözgü ve atkı iplikleri yünden olan bu kilimin iplikleri doğal boyalarla boyanmıştır.

Fotoğraf 3.20. Kilim Dokuma

Çizim 3.20. Kilim Dokuma

Motif Çizim 3.137.
Yıldız Motifi

Motif Çizim 3.138.
Bereket Motifi

Katalog No	: 20
Envanter No	: 120
Fotoğraf No	: 3.20
Çizim No	: 3.20
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müze Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzedeki Saklanış Biçimi	: Rafta
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Çok az yıpranmış
Müze Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 1.61 Cm
Boy	: 2.62 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, Siyah, Turuncu, Beyaz, Gri
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekile sahip kilim, dört şaktan meydana gelmektedir. Her bir şak içerisinde kırmızı zemin üzerine dikey eksende baklavalardan oluşmuş ve bu baklavalara içi bereket motifiyle doldurulmuştur. Köşelerinde ise beyaz renkte yıldız motifleri sıralanmaktadır.

Kilimin bazı bölgelerinde ki yırtıklar dışında kilim sağlam durumdadır. Atkı ve çözümlü iplikleri yündendir. Yünlerin boyanmasında ise doğal ve suni boya kullanılmıştır.

Fotoğraf 3.21. Kilim Dokuma

Motif Çizim 3.139.
Bereket Motifi

Motif Çizim 3.140.
Küpe Motifi

Motif Çizim 3.141.
Ejderha Motifi

Motif Çizim 3.142.
Çengel Motifi

Motif Çizim 3.143.
Kurtağzı Motifi

Motif Çizim 3.144.
Bereket Motifi

Motif Çizim 3.145.
Akrep Motifi

Çizim 3.21. Kilim Dokuma

Katalog No	: 21
Envanter No	: 90
Fotoğraf No	: 3.21
Çizim No	: 3.21
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müzeeye Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Biçimi	: Rafta Çuval İçerisinde
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Sağlam Durumda
Müzeeye Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 2.40 Cm
Boy	: 3.61 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim Tekniği
Kullanılan Renkler	: Açık Mavi, Siyah, Kırmızı, Sarı, Beyaz
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekile sahip olan kilim, müzenin deposunda bulunmaktadır. Dokuma kalın bordür, ince bordür ve zeminden oluşmaktadır. En dışta bulunan beyaz zeminli kalın bordürde bereket motifi sıralanmaktadır. İçte yer alan sarı zeminli ince bordürün yatay kısmında küpe motifi, dikey kısmında ise göz motifi sıralanmaktadır. Kalın ve ince bordür sınırını “Tarak” motifi belirlemektedir. Kırmızı zemin üzerine simetrik sıralanmış altıgenlerin içi akrep, çengel ve bereket motifleriyle doldurulmuştur. Bu baklavalara zemin renkleri sıralı haldedir. Zeminde bulunan baklavalara arasındaki boşlukları ejderha, akrep, bereket ve çengel motifleri meydana getirmektedir.

Oldukça sağlam durumda olan kilimin çözgü ve atkıları yündendir. Yünlerin boyanmasında ise doğal boya kullanılmıştır.

Fotoğraf 3.22. Kilim Dokuma

Çizim 3.22. Kilim Dokuma

Motif Çizim 3.146.
Yıldız Motifi

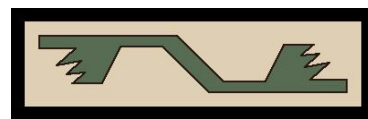
Motif Çizim 3.147.
Bereket Motifi

Motif Çizim 3.148.
Göz Motifi

Motif Çizim 3.149. Su Yolu
Motifi

Motif Çizim 3.150. Kuş, Yaprak
Motifi

Katalog No	: 22
Envanter No	: 39
Fotoğraf No	: 3.22
Çizim No	: 3.22
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müze Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Teşhir Salonunda
Müzedeki Saklanış Biçimi	: Sergide
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yırtık, Yıpranmış Durumda
Müze Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Konya, 19. yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 0.62 Cm
Boy	: 1.81 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Krem, Pembe, Kahverengi, Kırmızı, Beyaz, Siyah, Turuncu
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen forma sahip olan kilim, yıpranmış ve bazı yerleri eksik durumdadır. Kompozisyon olarak enine şerit ve parçaların dikey ekseninde sıralanmasından oluşmaktadır. Üst bordürün bulunmadığı kilimin alt kısma bordürünün de bir kısmı mevcut değildir. Enine şeritler içerisinde farklı renklerden oluşan suyolu motifinin sıralanması görülmektedir. Enine düzenlenmiş yatay boşluklar içerisinde yıldız motifleri sıralanmakta arada kalan boşluklar yine yıldız ve bereket motifleriyle doldurulmaktadır. Kilimin yırtılmış olan bej zeminli bordüründe yan yana sıralanmış yaprak motifleri bulunmaktadır.

Saçakları bulunmayan kilim teşhir salonunda yer almaktadır. Dokumanın atkı ve çözümlü iplikleri yünden yapılmıştır. Yünleri boyamada doğal ve suni boyalar kullanılmıştır.

Fotoğraf 3.23. Kilim Dokuma

Motif Çizim 3.151.
Kuş Motifi

Motif Çizim 3.152.
Koç Boynuzu
Motifi

Motif Çizim 3.153.
Göz, Nazarlık
Motifi

Çizim 3.23. Kilim Dokuma

Katalog No	: 23
Envanter No	: 45
Fotoğraf No	: 3.23
Çizim No	: 3.23
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müze Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Teşhir Salonunda
Müzede Saklanış Biçimi	: Sergide
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yıpranmış Durumda
Müze Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Konya, 20. yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 0.81 Cm
Boy	: 1.39 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim, Sarma Kontur
Kullanılan Renkler	: Turuncu, Yeşil, Siyah, Açık Mavi, Kahverengi, Lacivert, Beyaz
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekile sahip ve geometrik motiflerle bezenmiş olan bu kilim, enine kalın ve ince şeritlerden meydana gelmektedir. Teşhir salonunda sergilenen bu kilimin ince ve kalın şeritleri su yolu motifleriyle birbirinden ayrılmıştır. İnce şeritler göz, nazarlık motifinin yanyana sıralanmasından oluşmaktadır. Kalın şeritlerde ise birbirine bakan iki koçboynuzu motifini yer almaktadır. Arada kalan boşluklar birbirine bakan kuş motifleriyle doldurulmuştur.

Çözü ve atkı iplikleri yünden olan bu kilimin iplikleri doğal boyalarla renklendirilmiştir.

Fotoğraf 3.24. Kilim Dokuma

Çizim 3.24. Kilim Dokuma

Motif Çizim 3.154.
Göz Motifi

Motif Çizim 3.155.
Bereket Motifi

Motif Çizim 3.156.
Deveboynu Motifi

Motif Çizim 3.157.
Çengel Motifi

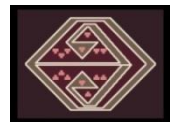
Motif Çizim 3.158.
Bereket Motifi

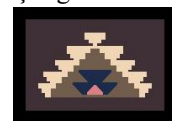
Motif Çizim 3.159.
Akrep Motifi

Motif Çizim 3.160.
Elibelinde Motifi

Motif Çizim 3.161.
Çengel Motifi

Motif Çizim 3.162.
Nazarlık Motifi

Katalog No	: 24
Envanter No	: 48
Fotoğraf No	: 3.24
Çizim No	: 3.24
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müzeeye Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Depo
Müzede Saklanış Biçimi	: Rafta Çuval İçerisinde
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Sağlam Durumda
Müzeeye Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 1.19 Cm
Boy	: 2.71 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim, Sarma Kontur
Kullanılan Renkler	: Koyu Pembe, Açık Pembe, Koyu Kahverengi, Açık Kahverengi, Mavi, Yeşil, Beyaz, Sarı
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekile sahip örnekte enine şeritler halinde düzenlenmiş kompozisyon dikkat çeker. Kalın şeritlerde bereket, nazarlık, elibeline ve akrep motifleri, ince şeritlerde ise deveboynu ve çengel motifleri yer alır. Zemin ve bordür birbirinden tarak motifleriyle ayrılır. Bordürü bereket motifi çevrelemektedir.

Dokumanın atkı ve çözgü iplikleri yünden olup doğal boyalarla renklendirilmiştir.

Fotoğraf 3.25. Kilim Dokuma

Çizim 3.25. Kilim Dokuma

Motif Çizim
3.163. Su Yolu
Motifi

Motif Çizim
3.164. Bukağı
Motifi

Motif Çizim
3.165. Muska
Motifi

Motif Çizim
3.166. Bereket
Motifi

Motif Çizim
3.167. Elibelinde
Motifi

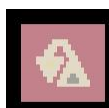
Motif Çizim
3.168. Tarak
Motifi

Motif Çizim
3.169. Koç
Boynuzu Motifi

Motif Çizim
3.170. Bereket
Motifi

Motif Çizim
3.171. Sereban
(Armudi) Motifi

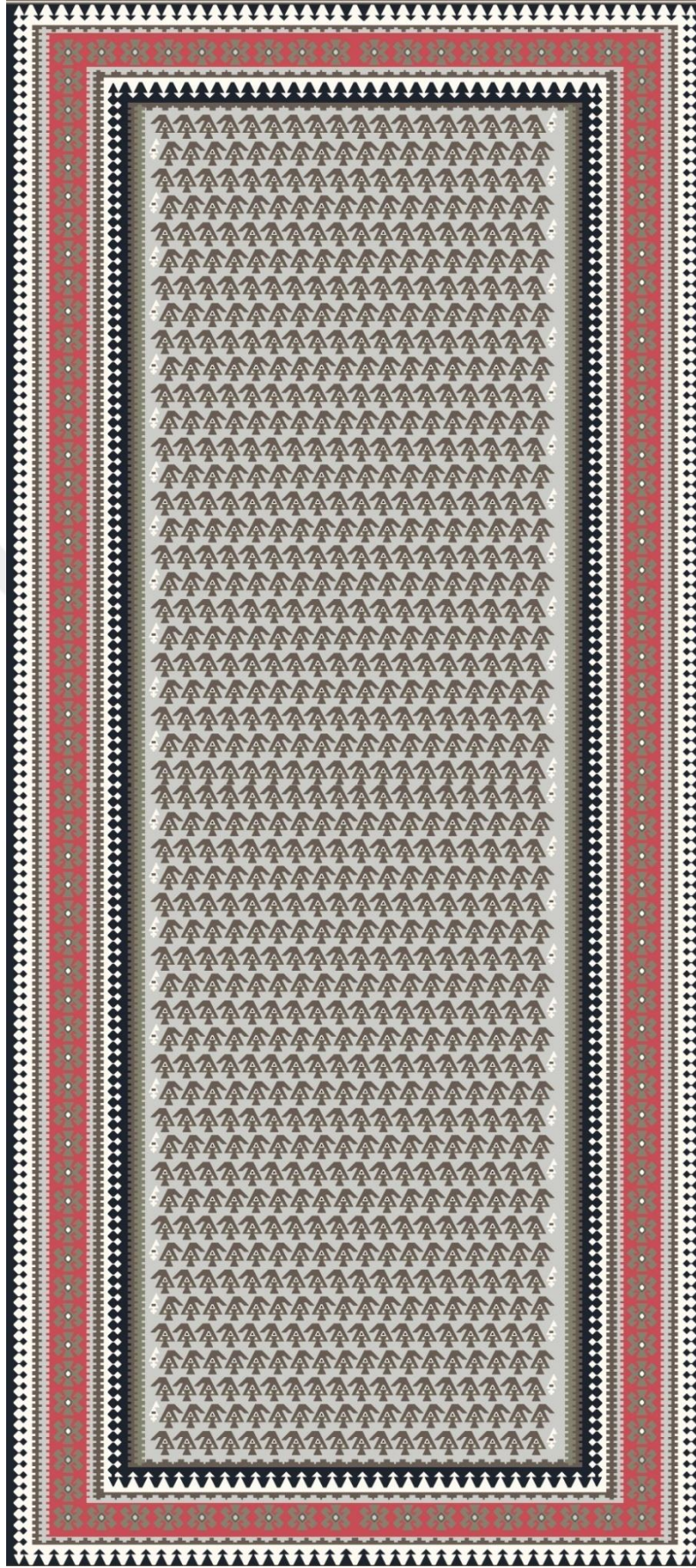
Katalog No	: 25
Envanter No	: 57
Fotoğraf No	: 3.25
Çizim No	: 3.25
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müze Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Biçimi	: Rafta Çuval İçerisinde
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Sağlam Durumda
Müze Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor-20.yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 1.58 Cm
Boy	: 4.41 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim, Sarma Kontur
Kullanılan Renkler	: Koyu Pembe, Açık Pembe, Yeşil, Siyah, Beyaz, Sarı
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekile sahip olan bu kilim, iki ince bir kalın bordür ve zeminden oluşmaktadır. Müzenin deposunda olup sağlam durumdaki bu kilimin ince bordürlerinde farklı renklerde sıralanan tarak motifleri kullanılmıştır. Kalın bordürü ise bereket motifleriyle çevrelenmiştir. İnce, kalın bordür ve zemin birbirinden dikine kısımlarda tarak, yatay kısımlarda ise suyolu motifleriyle ayrılmıştır. Kilimin zemin kısmında ki şeritler içerisine elibelinde motifleri yerleştirilmiştir. Elibelinde motiflerinin boşta kalan kısımları ise çengel motifleriyle çevrelenmiş aşk ve birleşim, muska ve bukağı motifleriyle doldurulmuştur. Kilimin zeminin çevresi koçboynuzu ve sereban(armudi) motifleriyle çevrelenmiştir.

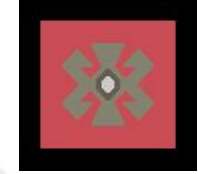
Dokumanın atkı ve çözgü iplikleri yünden olup, ipliklerin boyanmasından doğal ve suni boyalar kullanılmıştır.

Fotoğraf 3.26. Kilim Dokuma

Motif Çizim
3.172. Sereban
(Armudi) Motifi

Motif Çizim
3.173. Bereket
Motifi

Motif Çizim
3.174. Alem
Motifi

Motif Çizim
3.175. Sereban
(Armudi) Motifi

Çizim 3.26. Kilim Dokuma

Katalog No	: 26
Envanter No	: 172
Fotoğraf No	: 3.26
Çizim No	: 3.26
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müzeeye Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Biçimi	: Rafta Çuval İçerisinde
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yırtılmış iki parça halinde
Müzeeye Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor-20. yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 1.53 Cm
Boy	: 3.38 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Koyu ve Açık Yeşil, Beyaz, Pembe, Gri, Siyah
Dokumanın Tanımı	:

İki ince, bir kalın bordür ve zeminden oluşan kilim müzenin deposunda yıpranmış şekilde muhafaza edilmektedir. Kilimin zemin ve bordürleri birbirinden tarak motifleriyle ayrılmıştır. İnce bordürlerinde alem motifi kullanılan kilimin kalın bordürlerinde ise bereket motifleri sıralanmaktadır. Kilimin zemin kısmı bir sıra sağa bir sıra sola bakan sereban(armudi) motiflerinin yatay ekseninde uzanıp dikey ekseninde üst üste sıralanmasından oluşmaktadır. Zemin kısmı yine sereban(armudi) motifinin serpmeye yerleştirilmesiyle oluşturulmuştur.

Kilimin çözgü ve atkı iplikleri yündendir. İplikler doğal boyalarla renklendirilmiştir.

Fotoğraf 3.27. Kilim Dokuma

Çizim 3.27. Kilim Dokuma

Motif Çizim 3.176. Yol
Motifi

Katalog No	: 27
Envanter No	: 81
Fotoğraf No	: 3.27
Çizim No	: 3.27
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müze Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Biçimi	: Rafta Çuval İçerisinde
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yıpranmış ve Yırtık Durumda
Müze Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor-20. yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 1.53 Cm
Boy	: 2.20 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Koyu ve Açık Yeşil, Kırmızı, Beyaz, Sarı, Açık Mavi, Bordo
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekile sahip olan bu kilim oldukça yıpranmış halde müzenin deposundan muhafaza edilmektedir. Kilim, enine sıralanan geniş şeritlerin içerisine yol motifinin yerleştirilmesinden oluşmaktadır.

Kilimin atkı ve çözgü iplikleri yündendir. Bu iplikler doğal boyalarla boyanmıştır.

Fotoğraf 3.28. Kilim Dokuma

Motif Çizim 3.177. Tarak
Motifi

Çizim 3.28. Kilim Dokuma

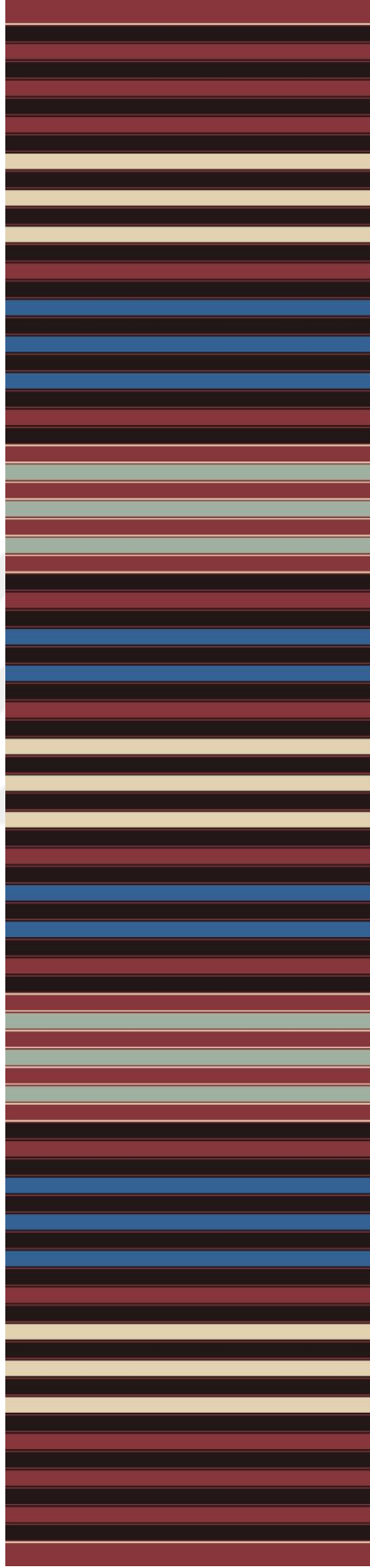
Katalog No	: 28
Envanter No	: 51
Fotoğraf No	: 3.28
Çizim No	: 3.28
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müze Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Biçimi	: Rafta Çuval İçerisinde
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yıpranmış Durumda
Müze Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor-20.yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 1.30 Cm
Boy	: 4.10 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Beyaz, Sarı, Kırmızı, Siyah
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekile sahip ve müzenin depo bölümünde muhafaza edilen kilim iki şak halinde dokunmuştur. Bu kilim farklı renklerde düzenlenmiş enine kalın ve ince şeritlerden oluşmaktadır. Dört adet kalın şeritlerin içerisinde kalın tarak motifleri bulunmaktadır.

Çözü ve atkı ipleri yünden olan bu kilimin iplikleri doğal boyalarla boyanmıştır.

Fotoğraf 3.29. Kilim Dokuma

Çizim 3.29. Kilim Dokuma

Katalog No	: 29
Envanter No	: 161
Fotoğraf No	: 3.29
Çizim No	: 3.29
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müzeeye Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Biçimi	: Rafta Çuval İçerisinde
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yıpranmış
Müzeeye Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 0.90 Cm
Boy	: 4.43 Cm
Uygulanan Teknik	: Kilim
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, Siyah, Açık Yeşil, Açık Mavi, Beyaz
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekilde dokunmuş bu kilim, farklı renklerdeki enine kuşaklardan meydana gelmektedir. Bazı bölgelerinde yırtıklar oluşan kilim genel itibariyle sağlam durumdadır.

Dokumanın atkı ve çözgü iplikleri yündendir. Yünün boyanmasında doğal boyalar kullanılmıştır.

Fotoğraf 3.30. Kilim Dokuma

Çizim 3.30. Kilim Dokuma

Katalog No	: 30
Envanter No	: 95
Fotoğraf No	: 3.30
Çizim No	: 3.30
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müzeeye Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Depoda
Müzede Saklanış Biçimi	: Rafta Çuval İçerisinde
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yıpranmış Durumda
Müzeeye Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bilinmiyor-20. yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 1.30 Cm
Boy	: 4.78 Cm
Uygulanan Teknik	: Kilim
Kullanılan Renkler	: Yeşil, Sarı, Kahverengi, Siyah, Kırmızı, Lacivert, Beyaz
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekilde olup iki şak halinde dokunmuş bu kilim yıpranmış durumdadır. Kırmızı, yeşil, sarı, beyaz ve lacivert zeminde enine şeritlerin sıralanmasından meydana gelmektedir.

Müzenin deposunda muhafaza edilen bu kilimin çözgü ve atkı iplikleri yünden olup doğal boyalarla renklendirilmiştir.

Fotoğraf 3.31. Kilim Dokuma

Çizim 3.31. Kilim Dokuma

Motif Çizim 3.178. Su
Yolu Motifi

Motif Çizim 3.179.
Göz Motifi

Motif Çizim 3.180. Su Yolu Motifi

Katalog No	: 31
Envanter No	: 41
Fotoğraf No	: 3.31
Çizim No	: 3.31
Dokuma İnceleme Tarihi	: 13.09.2017
Müze Geliş Tarihi	: 2007
Müzedeki Yeri	: Teşhir Salonunda
Müzedeki Saklanış Biçimi	: Sergide
Onarım Görüp Görmediği	: Görmemiş
Bugünkü Durumu	: Yıpranmış ve Yırtık Durumda
Müze Geliş Şekli	: Vakıf Camilerinden Toplanan Teberrükât Eşyası
Yöresi ve Dokunduğu Tarih	: Bulgar-Göçmen, 20. yüzyıl
Dokuma Türü	: Kilim
Ölçüleri	:
En	: 1.14 Cm
Boy	: 1.60 Cm
Uygulanan Teknik	: İlikli Kilim
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, Beyaz, Krem, Mavi, Sarı, Pembe, Yeşil
Dokumanın Tanımı	:

Dikdörtgen şekile sahip kilimde geometrik motifler hakimdir. Kilimin başlangıç ve bitiş kısmında üçer bordür yer almaktadır. İç ve dış dar bordürlerde suyolu motifi bulunmaktadır. İçte yer alan bordürde ise göz motifleri sıralanmaktadır. Kilimin sarı zeminli yan kısmı ile kırmızı zemin suyolu motifiyle birbirinden ayrılmaktadır. Zeminin dört köşesinde de farklı renklerdeki köşe bantları mevcuttur. Köşe bantlarda boş kalan yerler muska motifiyle doldurulmuştur. Zeminin en üst bölümünde farklı renklerde bantlarla çevrili bir üçgen, bunun her iki yanında testere motifi ve diğer boş kalan yerlere ise üçgen motifler diyagonal bir şekilde yerleştirilmiştir.

Bazı bölgeleri yıpranmış ve yırtık olan kilim teşhir salonundadır. Dokumanın atkı ve çözümleri iplikleri yündendir. Yünlerin boyanmasında doğal boyalar kullanılmıştır.

DEĞERLENDİRME VE KARŞILAŞTIRMA

Anlattığımız kilimler, Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi'nde yer almaktadır. Bu kilimlerin depoda ve teşhir salonunda olmak üzere(31) adedi, vakıf camilerinden toplanan teberrükât eşyaları olarak müzeye kazandırılmış ve koruma altına alınmıştır. Müzedeki kilimler kullanım alanı olarak yer yaygısı ve seccade kilimlerden oluşmaktadır. Kilimlerde atkı ve çözgü ipliği olarak yün iplik kullanılmıştır. Yün ipliklerin boyanmasında doğal ve suni boya kullanıldığı tespit edilmiştir. Kilimlerin kompozisyonlarında geometrik motifler hâkimdir.

Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesinde ele alınan kilimlerde iyimserlik, korunma, yiğitlik, doğru sözlülük, güven, bereket, güç, erkeklik ve kahramanlık anlamına gelen kurtağzı motifi; insanın alın yazısı, mükemmelliği, zıtlıkları, evliliği, evrenin yalnızlığı ve karmaşıklığı, gökkuşağının renkleri, mutluluk, sevgi ve muhabbet anlamına gelen yıldız motifi; temizlik anlamına gelen tarak motifi; yeniden doğuş, bedensel ve ruhsal temizlik, yaşam, hayatın akıcılığı, soyluluğu, bilgeliği, saflığı ve erdem anlamlarına gelen su yolu motifi; insanları dışarıdan gelecek kötü niyetli bakışlardan koruma anlamına gelen göz motifi; kızların evlenme isteği anlamına gelen küpe motifi; kadın-erkek ilişkisi ve üreme anlamına gelen bereket motifi; bolluk, kahramanlık, güç, erkeklik ve çoğalma anlamına gelen koçboynuzu motifi; analık-doğurganlık, mutluluk, neşe, saadet ve uğur anlamlarına gelen elibeline motifi; zıt ve farklı kavramları, dünyanın çeşitli hareketleri anlamlarına gelen çengel motifi; sevgililerin birleşme isteği, ailenin devamlılığı, bereketi, kadın-erkek birliği anlamlarına gelen bukağı motifi; evlilik isteğini yerine getirme anlamına gelen saçbağı motifi; evlilik isteği, bebek beklentisi, çeyiz sandığı, tabut, ölüm anlamlarına gelen sandık motifi; sürekli ilerleme içinde olan ve cennete yükselen hayatı ve sürekli bir değişim içinde olan evreni, yeryüzü ve gökyüzü arasındaki iletişimi kuran ve ölümsüzlük anlamlarına gelen hayat ağacı motifi; kuvvet, kudret, hükmetme gücü, hastalıkları iyileştirdiğine inanılan ve doğum sırasında yardımcı olduğuna düşünülen Hz. Fatima ve Hz. Meryem'in elleri anlamına gelen el-parmak motifi; kötülük ve dışarıdan gelebilecek kötülüklerden korunma anlamına gelen akrep motifi; kötü bakışlardan meydana gelebilecek kötü etkilerden korunmak amacıyla kullanılan muska motifi; çiçek motifi; bazen mutluluk, sevinç, sevgi bazen de ölen kişinin ruhunu ayrıca kişinin özlemini,

haber beklentisini, kuvveti, kudreti, ölümü simgeleyen kuş motifi; bolluk, su, bereket, yeniden doğuş anlamlarına gelen ejder motifi; testere motifi; deveboynu motifi; haç motifi, nazarlık motifi; hatasız hiçbir şeyin olmadığı anlamına gelen aşk ve birleşim motifi, canavar izi motifi ve kaz ayağı motifi kullanılmıştır.

Müzenin teşhir salonunda ki kilimlerin envanter kayıtları mevcuttur. Fakat depoda bulunan kilimlerin envanterleri bulunmamaktadır. Müzede kilimler konusunda yapılan bilimsel çalışmaların azlığından kaynaklanan bilgi eksikliğinden ve yeterince uzman bulunamamasından dolayı katalog 01, 06, 07, 08, 09, 11, 12, 13, 14, 17, 18, 19, 20,21, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30 numaralı kilimlerin yöreleri tespit edilememiştir.

Dokumalara bakıldığında teşhir salonunda müze tarafından envanterlenmiş kilimler dışında Anadolu'nun diğer yerlerinde dokunmuş olduğu düşünülen kilimlerden farklılıkla ayrılmadığından dolayı bu kilimleri bir yöreye kesin olarak bağlamak doğru olmamaktadır.

Koleksiyondaki dokuma örneklerinin kaydedildiği yöre ile gerçek üretim yerleri arasındaki farklılıkların sebebi eserlerin envanterlenme sürecinde kimi zaman yanlış tanımlamalar yapılabildiği şeklinde yorumlanmaktadır.³²⁵

Tez çalışmamızda, farklı kaynakların taranması sonucunda dokumaların diğer yöre kilimleriyle çeşitli yönlerden benzerlikler taşıdıkları tespit edilmiştir.

Dokumaları, envanter defterlerinde yöreleri belirtilmiş olsun ya da olmasın; Anadolu'nun farklı yörelerinde dokunmuş olan kilimlerle renk, motif ve kompozisyon bakımından kıyaslayacak olursak;

Dokunduğu yöresi bilinmeyen katalog numarası 21 olan kilim (**Karş. Fotoğraf 2.**) ve dokunduğu yer Tokat/Merkez olan 29³²⁶ no'lu kilimin (**Karş. Fotoğraf 1.**) benzer kompozisyonları göze çarpmaktadır. Dış bordürdeki bereket motifleri ve iç bordürdeki göz motifleri benzerdir. Ayrıca zemin içerisinde altıgen kompozisyonu ve kurtağzı motifleri de benzerlik göstermektedir.

³²⁵ Kaynak Kişi: Gökhan Maskar(Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi İdari Personellerinden Müze Araştırmacısı-Arkeolog)

³²⁶ Suna Topçulu, *Tokat-Zile Çevresindeki Havlı ve Düz Dokumalar*,(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2016, 368.

Karş. Fotoğraf 1. Tokat-Merkez Yöresine Ait Kilim (Suna Topçulu'dan)

Karş. Fotoğraf 2. Kat. 21 no'lu Kilim Dokuma

Katalog 13 numaralı yöresi bilinmeyen kilimle (**Karş. Fotoğraf 4.**), Çankırı yöresine ait olan örnek no: 14³²⁷ kilimin (**Karş. Fotoğraf 3.**) dış bordüründeki yıldız motiflerinin benzediği görülmektedir. Aynı şekilde her iki kilimde de zemin kompozisyonunda üç sıra halinde beş adet bereket motifinin sıralanması da göze çarpmaktadır. Arada kalan boşluklar kazayağı ve kurtağzı motifleriyle doldurulmuştur.

Karş. Fotoğraf 3. Çankırı Yöresine Ait Kilim (Özge Kadioğlu'ndan)

Karş. Fotoğraf 4. Kat. 13 no'lu Kilim

³²⁷ Özge Kadioğlu, *Çankırı İli Merkez Köylerinde Bulunan Düz Dokuma Yayıguların Tespiti ve Günümüzdeki Durumu*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2012, 41

Katalog no 01 (**Karş. Fotoğraf 6.**) ve 06 (**Karş. Fotoğraf 7.**) olan yöreleri bilinmeyen kilimlerle, 189³²⁸ numaralı Malatya-Sinanlı kiliminin (**Karş. Fotoğraf 5.**) iç bordüründeki bereket motifleri benzerdir. Zemindeki tek mihrap kompozisyonu ve parmak, yıldız, bereket, göz ve bukağı motiflerinin sıralanması benzerlik gösterir.

Karş. Fotoğraf 5. Malatya-Sinanlı yöresine ait kilim (Güran Erbek'den)

Karş. Fotoğraf 6. Kat. 01 no'lu Kilim Dokuma

Karş. Fotoğraf 5. Malatya-Sinanlı Yöresie Ait Kilim (Güran Erbek'den)

Karş. Fotoğraf 7. Kat. 06 no'lu Kilim Dokuma

³²⁸ Güran Erbek, *Anatolian Kilims II*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2005, Katalog 189 No'lu Kilim.

Katalog numarası 08 olan ve yöresi bilinmeyen kilimle (**Karş. Fotoğraf 9.**), 1004³²⁹ envanter no'lu Malatya-Akçadağ yöresine ait olduğu bilinen kilimin (**Karş. Fotoğraf 8.**) zemin kompozisyonları, dikey şekilde sıralanan baklava benzeri desenleri ve bu desenlerin içlerine yerleştirilen kurtağzı motifleri benzerdir.

Karş. Fotoğraf 8. Malatya-Akçadağ Yöresine Ait Kilim (Ela TAŞ'dan)

Karş. Fotoğraf 9. Kat. 08 no'lu Kilim Dokuma

Katalog numarası 14 olan yöresi bilinmeyen kilimle (**Karş. Fotoğraf 10.**), 5 no'lu³³⁰ yöresi Sarıkamış-Altunbulak olduğu bilinen kilimin (**Karş. Fotoğraf 11.**) kompozisyonlarının dikey eksenli oluşu ve geometrik motiflerinin benzerliği göze çarpmaktadır. Zeminde görülen akrep dolgulu altıgenlerin üst üste sıralandığı ve arada kalan boşlukların yıldız motifleriyle doldurulduğu görülmektedir. Ayrıca katalog numarası 14 olan kilim ile Hakkâri-Halitbey³³¹ yöresine ait kilimle (**Karş. Fotoğraf 12.**) de zemin kompozisyonu bakımından benzerlik taşımaktadır.

³²⁹ Taş, Malatya Müzesinde Bulunan Düz Dokumalar, 144.

³³⁰ Hanım Taşkaynatan, *Sarıkamış ve Çevresi Düz Dokumaları*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2011, 62.

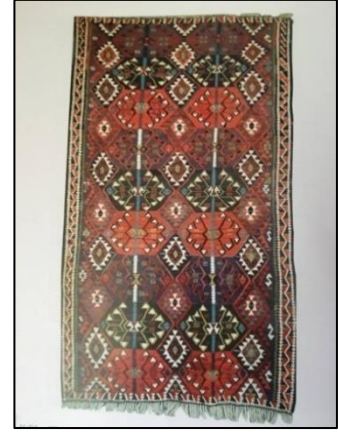
³³¹ Karahan, *Dünden Bugüne Hakkâri Kilimleri*, 180.

Karş. Fotoğraf 10. Kat. 14 no'lu Kilim Dokuma

Karş. Fotoğraf 11. Sarıkamış-Altunbulak Yöresine Ait Kilim (Hanım Taşkaynatan'dan)

Karş. Fotoğraf 12. Hakkâri-Halitbey Yöresine Ait Kilim (Recai Karahan'dan)

Katalog numarası 22 olan ve yöresinin Konya olduğu bilinen kilimle (**Karş. Fotoğraf 14.**), 89/5 envanter no'lu³³² Kırşehir yöresine ait kilimin (**Karş. Fotoğraf 13.**) zemin kompozisyonlarının dikey olarak sıralanması birbirine benzemektedir. Her iki zeminde de göz motifleri üst üste sıralanmakta ve yıldız motifleriyle çevrelenmektedir. Arada kalan boşluklar ise bereket motifleriyle doldurulmuştur.

Karş. Fotoğraf 13. Kırşehir Yöresine Ait Kilim (Nuray Eroğlu'ndan)

Karş. Fotoğraf 14. Kat. 22 no'lu Kilim Dokuma

Katalog numarası 04 olan Sivrihisar yöresine ait mihraplı kilimle (**Karş. Fotoğraf 16.**), örnek 5 no'lu³³³ Sivrihisar yöresine ait mihraplı kilimin (**Karş. Fotoğraf 15.**) iç içe geçmiş mihraptan oluşan zemin kompozisyonları benzerdir. Her iki zemin kompozisyonunda da çengel motiflerinin sınırlandırdığı mihrabın içerisi çengel benzeri

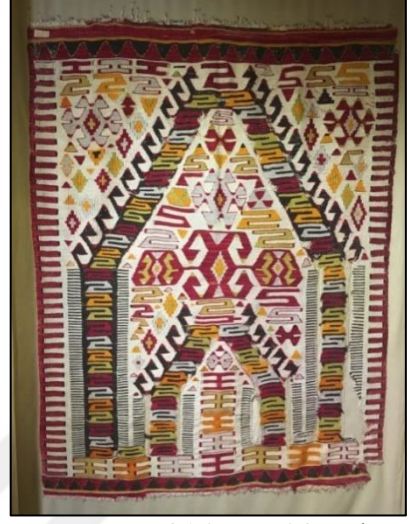
³³² Nuray Eroğlu, *Kırşehir Kilimleri*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Van 2006, 149

³³³ Selda Kavas, *Geçmişten Günümüze Mut, Sivrihisar, Emirdağ Kilimlerinde Yaşam Sembolleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul 2014, 146.

motiflerle doldurulmuştur. Dış mihrapta da kurtağzı motiflerinin benzerliği dikkat çekmektedir.

Karş. Fotoğraf 15. Sivrihisar Yöresine Ait Kilim (Selda Kavas'dan)

Karş. Fotoğraf 16. Kat. 04 no'lu Kilim Dokuma

Katalog 05 numaralı Konya-Obruk yöresine ait kilimle (**Karş. Fotoğraf 18.**), Örnek 332 no'lu³³⁴ Obruk Namazlık Kilimi (**Karş. Fotoğraf 17.**) kompozisyon bakımından tek mihraplı olma özelliğine sahiptir. Mihrabın iç kısmında bulunan üst üste sıralanan göz, kurtağzı motifleri her kilimde de benzerdir. Ayrıca mihrabın dış kısmında bulunan hayatağacı motifleri de benzerlik taşımaktadır.

Ayrıca Katalog 05 numaralı Konya-Obruk yöresine ait kilimle (**Karş. Fotoğraf 18.**), 83 no'lu³³⁵ Konya-Obruk mihraplı kiliminin (**Karş. Fotoğraf 19.**) zemin kompozisyonları benzerdir. göze çarpmaktadır. Her iki kilimde de mihrabın dış kısmında hayat ağacı motifi yer almaktadır.

³³⁴ H. Melek Hidayetoğlu, , *Konya Yöresi Düz Dokuma Yayıları (Kilim, Cicim, Zili, Sumak)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi Cilt I), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2007, 413.

³³⁵ G.Erbek, *Anatolian Kilims I*, Katalog 83 No'lu Kilim.

Karş. Fotoğraf 17. Obruk Namazlık Kilimi
(H. Melek Hidayetoğlu'ndan)

Karş. Fotoğraf 18. Kat. 05 no'lu Kilim
Dokuma

Karş. Fotoğraf 19. Konya-Obruk Mihraplı
Kilim (Güran Erbek'ten)

Karş. Fotoğraf 18. Kat. 05 no'lu Kilim
Dokuma

Katalog 23 no'lu Konya yöresine ait kilimle (**Karş. Fotoğraf 21.**), örnek 299 no'lu³³⁶ Toramanlı Hekber Namazlağ (**Karş. Fotoğraf 20.**) kompozisyonu enine kalın ve ince kuşaklara ayrılması açısından benzerlik taşımaktadır. İnce ve kalın şeritler birbirlerinden suyolu motifleriyle ayrılmıştır. Her iki kilimde de ince şeritler göz, nazarlık motifinin yan yana sıralanmasından oluşmaktadır. Kalın şeritlerde ise birbirine bakan

³³⁶ Hidayetoğlu, *Konya Yöresi Düz Dokuma Yayıları (Kilim, Cicim, Zili, Sumak)*, 380

iki koçboynuzu motifinin arasında karşılıklı şekilde altlı üstlü kuş motiflerinin yerleştirilmesi benzerlik göstermektedir.

Karş. Fotoğraf 20. Toramanlı Hekber Namazlağ Kilimi (H. Melek Hidayetoğlu'ndan)

Karş. Fotoğraf 21. Kat. 23 no'lu Kilim Dokuma

Katalog 16 numaralı Konya yöresine ait kilimle (**Karş. Fotoğraf 23.**), örnek 169 no'lu³³⁷ Akören İnce Alibeyhöyüğü kiliminin (**Karş. Fotoğraf 22.**) zemin kompozisyonu göbeklerin üst üste sıralanması bakımından benzerlik taşımaktadır. Ayrıca zeminde bereket, küpe ve yıldız motifleri her iki kilimde de görülmektedir.

Karş. Fotoğraf 22. Akören-İnce Alibeyhöyüğü Yöresine Ait Kilim (H. Melek Hidayetoğlu'ndan)

Karş. Fotoğraf 23. Kat. 16 no'lu Kilim Dokuma

³³⁷ Hidayetoğlu, *Konya Yöresi Düz Dokuma Yaygıları (Kilim, Cicim, Zili, Sumak)*, 252.

Katalog 11 numaralı yöresi bilinmeyen kilimle (**Karş. Fotoğraf 25.**), örnek 61 no'lu, envanter 93/56³³⁸ Sivas Etnografya Müzesi'nde bulunan kilimin (**Karş. Fotoğraf 24.**) zemin kompozisyonları üst üste üç göbek sıralanmasından oluşmaktadır. Ayrıca bantlar içerisinde yer alan bereket ve kurtağzı motifleri benzerlik taşımaktadır.

Karş. Fotoğraf 24. Sivas Etnografya Müzesinde Bulunan Kilim (Şirin Karaman'dan)

Karş. Fotoğraf 25. Kat. 11 no'lu Kilim Dokuma

Katalog 19 numaralı yöresi bilinmeyen kilimle (**Karş. Fotoğraf 27.**), 1303 envanter no'lu³³⁹ Malatya-Akçadağ kilimi (**Karş. Fotoğraf 26.**) üst üste altıgenlerin sıralaması ve bir bordürle çevrelenmiş kompozisyonlarıyla birbirine benzemektedir. Bordürler bereket motifiyle doldurulmuştur. Her iki kilimin zemini ise altıgenlere ayrılarak içleri kurtağzı motifleriyle doldurulmuştur. Altıgenlerin enine birleştiği yerlerde canavar izi, ejderha motifleri kullanılmıştır.

Katalog 19 numaralı yöresi bilinmeyen kilimle (**Karş. Fotoğraf 27.**), örnek 95 no'lu Sivas Etnografya Müzesi'ndeki³⁴⁰ kilim (**Karş. Fotoğraf 28.**) üst üste altıgen sıralaması ve bir bordürler çevrelenmiş kompozisyonuyla birbirlerine benzemektedir. Zemindeki kurtağzı ve canavar izi, ejderha motifleri de benzerlik taşımaktadır.

³³⁸ Şirin Karaman, *Sivas Atatürk Kongre ve Etnografya Müzesinde Bulunan Sivas İl Müftülüğü Koleksiyonuna Ait Düz Dokuma Yayguların Özellikleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2013, 271-272.

³³⁹ Taş, *Malatya Müzesinde Bulunan Düz Dokumalar*, 110-111.

³⁴⁰ Karaman, 373-374.

Karş. Fotoğraf 26. Malatya-Akçadağ Yöresine Ait Kilim (Ela Taş'dan)

Karş. Fotoğraf 27. Kat. 19 no'lu Kilim Dokuma

Karş. Fotoğraf 28. Sivas Etnografya Müzesindeki Kilim (Şirin Karaman'dan)

Katalog 07 numaralı yöresi bilinmeyen kilimle (**Karş. Fotoğraf 30.**), Bayburt yöresine ait kilim³⁴¹ (**Karş. Fotoğraf 29.**) dikey eksenli kompozisyonu ve orta kısımda ki iç içe geçmiş dört göbeğiyle benzerlik taşımaktadır. Ayrıca her iki kilimde de görülen bantlar ve içlerinde kullanılan motiflerin benzerliği göze çarpmaktadır.

Karş. Fotoğraf 29. Bayburt Yöresine Ait Kilim (A.Aslihan Ergüder'den)

Karş. Fotoğraf 30. Kat. 07 no'lu Kilim Dokuma

³⁴¹ Ergüder, Çoruh Vadisinde Düz Dokumalar, 258.

Katalog 12 numaralı yöresi bilinmeyen kilimle (**Karş. Fotoğraf 32.**), 1361 envanter no'lu³⁴² Kayseri yöresine ait kilim (**Karş. Fotoğraf 31.**) yatay kompozisyonlarıyla birbirine benzerdir. Her iki kilim zemininde ise sandık benzeri motiflerinin içerisi kurtağzı ve akrep motifleriyle dolgulanmıştır. Aynı şekilde sandık motiflerinin dışında kalan kısımda da kurtağzı motifleri göze çarpmaktadır. Ayrıca katalog 12 numaralı yöresi bilinmeyen kilimle (**Karş. Fotoğraf 32.**), 1713 envanter no'lu³⁴³ Malatya-Yedidağ Çiçeği yöresine ait kilim (**Karş. Fotoğraf 33.**) yatay düzenlenmiş kompozisyonu ve sandık motiflerinin alt alta sıralanmasıyla benzerlik taşımaktadır. Ayrıca sandık motiflerinin içerisinde bulunan kurtağzı ve akrep motiflerinin benzerliği görülmektedir.

Karş. Fotoğraf 31. Kayseri Yöresine Ait Kilim (Ela Taş'tan)

Karş. Fotoğraf 32. Kat. 12 no'lu Kilim Dokuma

Karş. Fotoğraf 33. Malatya-Yedidağ Çiçeği Yöresine Ait Kilim (Ela Taş'tan)

Katalog 25 numaralı yöresi bilinmeyen kilimle (**Karş. Fotoğraf 35.**), Erzurum-Oltu yöresine ait kilim³⁴⁴ (**Karş. Fotoğraf 34.**) yatay eksenli kompozisyonu ve geometrik motifleriyle benzerlik taşımaktadır. Her iki kilimin zemini yan yana sıralanmış elibelinde motifinden oluşmaktadır. Çevresinde çengellerle sınırlandırılmış bereket, muska ve bukağı motifleri göze çarpmaktadır. Ayrıca iç bordürdeki koçboynuzu motiflerinin de benzer olduğu görülmektedir.

³⁴² Taş, *Malatya Müzesinde Bulunan Düz Dokumalar*, 154-155.

³⁴³ Taş, *Malatya Müzesinde Bulunan Düz Dokumalar*, 162-163.

³⁴⁴ Ergüder, *Çoruh Vadisinde Düz Dokumalar*, 306

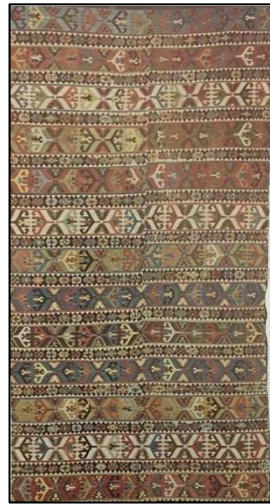

Karş. Fotoğraf 34. Erzurum-Oltu Yöresine Ait Kilim (A.Aslıhan Ergüder'den)

Karş. Fotoğraf 35. Kat. 25 no'lu Kilim Dokuma

Katalog 23 numaralı Konya yöresine ait kilimle (**Karş. Fotoğraf 37.**), envanter 1399 Rakka (Konya) veya çevre köylerden birinde Şabanlı grubunun oymaklarından biri tarafından dokunan kilimin³⁴⁵ (**Karş. Fotoğraf 36.**) enine kalın ve ince kuşaklara ayrılması benzerlik taşımaktadır. Her iki kilimde ince kuşaklar içerisinde bulunan göz motifleri benzerdir. İnce ve kalın şeritleri suyolu motifleriyle birbirinden ayrılmıştır. İnce şeritler göz, nazarlık motifinin yan yana sıralanması ve kalın şeritlerde birbirine bakan iki koçboynuzu motifini ve arada kalan boşlukların karşılıklı kuş motifleriyle doldurulması benzerlik göstermektedir.

Karş. Fotoğraf 36. Konya veya Çevre Köylerine Ait Kilim (Nazan Ölçer'den)

Karş. Fotoğraf 37. Kat. 23 no'lu Kilim Dokuma

³⁴⁵ Ölçer, 106.

Katalog 26 numaralı yöresi bilinmeyen kilimle (**Karş. Fotoğraf 39.**), Bakü-Apşeron yöresine ait kilim³⁴⁶ (**Karş. Fotoğraf 38.**) zemin kompozisyonu bakımından benzerlik göstermektedir. Her iki kilimin zemininde sereban (armudi) motifi göze çarpmaktadır.

Karş. Fotoğraf 38. Bakü-Apşeron yöresine Ait Kilim

Karş. Fotoğraf 39. Kat. 26 no'lu Kilim Dokuma

Değerlendirmeler neticesinde Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi kilimlerinin Anadolu'da yapılmış dokumalarla teknik, kullanılan malzeme, boyama, kompozisyon ve motif yönlerinden önemli farklarla ayrıldığı, sadece isimlendirme yönünden farklılıklar gösterdiği söylenebilmektedir.

³⁴⁶ Latif Kerimov, *Azerbaycan Halçası*, Yazıcı Matbası, Bakü 1985, s.53.

SONUÇ

“Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi’nde Bulunan Kilimlerin Tahlili” adı altında yapılan bu çalışmamız içerisinde yer alan örneklerin, genellikle Gaziantep yöresinin dışından elde edilen eserler olduğunu görmekteyiz. Tezimizin birinci bölümünde giriş kısmı yer almaktadır. İkinci bölümünde Gaziantep ilinin coğrafi konumu ve tarihi geçmişi üçüncü bölümünde ise kilimlerin ortaya çıkışı ve gelişimi hakkında genel bilgiler verilip özetlenmiştir. Bu çalışmada müzenin deposunda ve teşhir salonunda bulunan örneklerden (31) adet kilim seçilerek katalog haline getirilmiştir. Ayrıca müzede düz dokuma ve halılarda bulunmaktadır. Kilimlerin boya, renk ve motifleri göz önüne alındığında örneklerin genel olarak 20. y.y. eserleri oldukları 18 ve 19.y.y’a ait eserlerinde mevcut bulunduğu söylenebilir. Teşhir salonundaki (10) adet kilimin envanter kayıtlarına ulaşılabilirken, depoda bulunan (21) adet kilimin envanter kayıtlarına ulaşamamıştır.

Gaziantep Vakıf Müdürlüğü’nce 2006 yılında restore edilen müze Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi olarak açılmıştır. Vakıf Müdürlüğü’nce vakıf camilerinden toplanarak teberrukat eşyaları olarak müzeye kazandırılmış ve koruma altına altına alınan kilimler, müzenin deposunda ve teşhir salonunda bulunmaktadır.

Bu kilimlerin (25) adedi yer yaygısı, (6) adedini seccade kilimler oluşturmaktadır. Envanter kayıtlarında eserlerin yörelerinin Konya, Kars, Malatya, Bulgar-Göçmen, Sivrihisar yörelerine ait olduğu görülmektedir.

Çalışmamızda yer alan kilimlerin ilikli kilim ve sarma kontur tekniğiyle yapıldığı tespit edilmiştir. Bu dokumaların çözü ve atkı iplikleri yünde yapılmış olup, bu ipler bitkisel ve suni boyalarla boyanmış ve neredeyse her rengin tonuna yer verilmiştir. Ağırlıklı olarak siyah, kırmızı, beyaz, sarı, yeşil ve mavi renkler kullanılmıştır. Dokumalar dikey ve yatay eksenli, mihraplı ve serpme motifli kompozisyonlardan oluşmaktadır.

Müzede bulunan kilimlerin büyük bölümü sağlam durumdayken, bazıları yıpranmış ve yırtık haldedir. Teşhir salonu ve depoda muhafaza edilen (31) adet kilim onarım görmemiştir.

Araştırma sırasında karşılaştığımız zorluklar, envanterleme sürecindeki bilimsel çalışmaların azlığından kaynaklanan bilgi eksikliği ve yeterince uzman bulunmaması, müzeye ait kilimlerin yeterince havadar ortamda sergilenememesi, depo için ayrılan bölgenin kısıtlı olması ve saklanma koşullarının yetersiz olmasından bahsedebiliriz.

Müzenin deposundaki kilimlerin sergilenmesi için büyük bir binaya ihtiyaç duyulmakta, ayrı bir salon yapılmasa da bu kilimlerin belli zaman zarflarında havalandırılması gerekmektedir. Aksi halde dokumaların yıpranmaları artacak ve ömürleri kısılacaktır.

Uzun soluklu bir kültür birikimi olan dokuma sanatının, bilimsel düzeyde korunması ve gelecek nesillere iletilmesi önemlidir. Yüzlerce yıl öncesinde yapılan ve günümüze kadar gelebilen ürünlerin üretim yöntemleri, tekniklerinin, kullanılan renk ve motiflerinin araştırılarak, derli toplu bir şekilde arşivlenmesi sağlanmalıdır. Gelişen teknolojiden yararlanılarak dokumaların özünü kaybetmeden yeniden modern tasarımlarla her zaman kullanılabilirliği artırılmalıdır. Böylece Türk toplumu için önemli bir kültür mirası olan dokuma sanatının unutulmasının önüne geçilmesi sağlanacaktır.

KAYNAKÇA

- Acar Balpınar, Belkıs, *Kilim, Cicim, Zili, Sumak-Türk Düz Dokuma Yaygıları*, Eren Yayınları, İstanbul 1982.
- Adıyaman Üniversitesi, RamillaYarullina Yıldırım (Ed.), *Fırat'tan Volga'ya Medeniyetler Köprüsü*, Adıyaman Üniversitesi Yayınları, Adıyaman 2015.
- Aldoğan, Aysen, "Doğu Yöresi Kilimleri", *Sanat Dünyamız*, (35), 1986, 29-35.
- Altınöz, İsmail, Küçükdağ Yusuf (Ed.), *Cumhuriyetin 75. Yılına Armağan Gaziantep*, Gaziantep Üniversitesi Kültür Vakfı Yayınları, Gaziantep 1999.
- Aytaç, Çetin, *El Dokumacılığı*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1982.
- Bayraktaroğlu, Suzan, "Çağlayancerit Kezban Hatun Camiindeki Cicim, Zili ve Sumak Dokumaları", *Vakıflar Dergisi*, (42), 2014, 99-122.
- Bayraktaroğlu, Suzan, "Eskişehir ve Çevresi Halı-Kilim ve Düz Dokuma Yaygıları", *Vakıflar Dergisi*, (21), 1990, 229-324.
- Bayraktaroğlu, Suzan, "Maddi Kültürümüzün Zengin Örneklerinden Sumak Dokumaları", *Kültür ve Sanat Dergisi*, (11), 1991, 40-43.
- Bayraktaroğlu, Suzan, "Vakıf Müzeleri", Muhammet Görür (Haz.), *X. Ortaçağ-Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu- Prof. Dr. ÖrcünBarışta'ya Armağan (3-6 Mayıs 2006)* (ss.91-102), Gazi Üniversitesi Yayını, Ankara 2009.
- Biçici, Kemal. H, "Gaziantep Cami Duvar Saatleri Bezemelerinden Çeşitli Örnekler", *Vakıflar Dergisi* (34), 2010, 61-97.
- Bozkurt, Nebi, "Kilim", *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık, Ankara 2002, XXVI, 4.
- Çoruhlu, Yaşar, *Kozmolojik, Mitolojik, astrolojik, Dini ve Edebi Tasavvurlara Göre Türk Sanatı'nda Hayvan Sembolizmi*, Kömen Yayınları, Konya 2014.
- Darkot, Besim, Dağlıoğlu, Hikmet Turhan, "Ayıntab", *İslam Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1979, II, 64-67.

- Deniz, Bekir, “Anadolu-Türk Sanatında Cicim”, *Sanat Tarihi Dergisi*, 7(7), 2016, 59-74.
- Deniz, Bekir, *Ayvacık (Çanakkale) Yöresi Düz Dokuma Yaygıları (Kilim- Cicim-Zili)*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1998.
- Deniz, Bekir, *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2000.
- “Dokumacılık”, *Büyük Ansiklopedi*, Nesa Yayınları, İstanbul 2000, IV,1423.
- Durul, Yusuf, “Anadolu Kilimlerinin Teşhisi ve İmleri”, *1. Uluslararası Türk Folklor Seminer Bildirileri* (ss.278-287), Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara 1974.
- Erbek, Güran, *Anadolu Motifleri Sergisi*, İzmir Konak Resim ve Heykel Müzesi, (18 Haziran-5 Temmuz).
- Erbek, Güran, *Anatolian Kilims I-II*, T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2005.
- Erbek, Mine, *Çatalhöyük'ten Günümüze Anadolu Motifleri*, T.C Kültür Bakanlığı, Ankara 2002.
- Erez, Nevin, *Doğal Boyamacılık- Anadolu'da Yün Boyamacılığında Kullanılmış Olan Bitkiler ve Doğal Boyalarla Yün Boyamacılığı*, Fatih Yayınevi Matbaası, İstanbul 1987.
- Ergüder, A. Aslıhan, *Çoruh Vadisi Düz Dokumalar*, Kariyer Matbaacılık, Ankara 2007.
- Ergüder, A. Aslıhan, *Kars Yöresi Düz Dokumaları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2009.
- Eroğlu, Nuray, *Kırşehir Kilimleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2006.
- Ersoy, Ayla, “Osmanlı Saray Kilimleri” *İlgi Dergisi*, (61), 1990, 2-7.
- Eşberk, Tevfik, *Türkiye'de Köylü El Sanatlarının Mahiyeti ve Ehemmiyeti*, Recep Ulusoğlu Basımevi, Ankara 1939.

- Etikan, Sema, Ölmez Nurhan Filiz, “Fethiye İlçesi Zili Dokumalarından Sarı Namazlığa”, *Art-e Sanat Dergisi*, 1(1), 2014, 118-128.
- Eyüboğlu, Üner, Okaygün Itır, Yaraş Fusun, *Doğal Boyalarla Yün Boyama-Uygulamalı ve Geleneksel Yöntemler*, Özkur Basımevi, İstanbul 1983.
- Gaziantep İl Turizm Müdürlüğü, *Gaziantep, Gaziyurt Matbaası*, Gaziantep 1992.
- Gaziantep İl Yıllığı 1968, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1969.
- “Gaziantep”, *A'dan Z'ye Kültür ve Tarih Ansiklopedisi*, Serhat Yayınları, Ankara 2004, I, 281.
- “Gaziantep”, *AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi*, Ana Yayıncılık, İstanbul 2000, IX, 323.
- “Gaziantep”, *Berikan Tarih Ansiklopedisi (Kişiler-Olaylar-Kavramlar-Mekanlar)*, Berikan Yayıncılık, Ankara 2002, s.138.
- “Gaziantep”, *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi*, İnterpress Basın ve Yayıncılık, İstanbul 1986, IX, 4437.
- Genç, Mustafa, “Başbakanlık Osmanlı Arşiv Belgelerinde Kökboya ve Cehri İle İlgili Bazı Kayıtlar”, *Erdem*, (13), 2014, 174-212.
- Genç, Reşat, “Kaşgarlı Mahmud’a Göre VI. Yüzyılda Türklerde Dokuma ve Yaygı İşleri”, *Arış Dergisi*, (3), 1997, 8-16.
- Gönüz, Ahmet, Aksoy Aslı, Karabacak Ersin, “Çanakkale ve Çevresinde Doğal Yayılış Gösteren Bazı Potansiyel Bitkileri” *Anadolu*, 16(1), 2006, 54-71.
- Gül, Gülşah Fatıma, *Gaziantep İli Kilim Dokumalarının Özellikleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2015.
- Gülbahar, Zafer, Başboğa Çiçek, Leyla, “GaziantepMevlevihanesi Vakıf Müzesi” *Vakıflar Dergisi*, (34), 2010, 189-195.
- Güler, Mustafa, “Antep (Ayıntab) Mevlevihanesi'nin Mimari Olarak İncelenmesi ve Değerlendirilmesi”, *İstem Dergisi*, (27), 2016, 43-77.

- Güllü, Ramazan Erhan, *Antep Ermenileri – Sosyal Kültürel ve Siyasi Hayat* (1.Baskı), IQ Kültür Sanat Yayıncılık Ankara 2010.
- Güner, Zekai, “Antep Savunması ve Ali Şefik Özdemir Bey’in Faaliyetleri”, *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (6), 2007, 49-65.
- Güngörmez, Hakan, “Doğal Boyalar ve Tuz”, *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 2015, 57-63.
- Güzelhan, Mustafa, *Ayıntap Tarihinden Notlar, Dülük-Ayni Bedrettin-Ayıntapın Tarihte Uğradığı İstilalar*, Gaziyurt Matbaası, Gaziantep 1959.
- Hidayetoğlu, H. Melek, *Konya Yöresi Düz Dokuma Yayımları (Kilim, Cicim, Zili, Sumak)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi Cilt I), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2007.
- İmer, Zahide, “Türklerin Dokuma Sanatında Boyamacılık”, *Erdem*, 10(29), 1999, 331-353.
- İslimyeli, Nüzhet, “Anilin Boyaları”, *Sanat Terimleri Ansiklopedisi*, Ankara Sanat Yayınları, Ankara 1973, I, 34.
- Kadıoğlu, Özge, *Çankırı İli Merkez Köylerinde Bulunan Düz Dokuma Yayımlarının Tespiti ve Günümüzdeki Durumu*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2012.
- Kalay Arslan, Hacer, *Eskişehir Arkeoloji Müzesinde Bulunan Düz Dokumalar (Kilimler)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2015.
- Karadağ, Recep, “Türk Halı, Kilim ve Kumaşlarında Kullanılan Doğal Boyarmaddeler”, *Arış Dergisi*, (2), 1997, 38-50.
- Karadağ, Recep, *Doğal Boya Reçeteleri*, Geleneksel El Sanatları ve Mağazalar İşletme Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2008.
- Karadağ, Recep, *Doğal Boyamacılık*, Geleneksel El Sanatları ve Mağazalar İşletme Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2007.
- Karahan, Recai, *Dünden Bugüne Hakkâri Kilimleri*, T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2007.

- Karahan, Recai, *Konya Müzelerinde Bulunan Kilimler*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1992.
- Karaman, Şirin, *Sivas Atatürk Kongre ve Etnografya Müzesinde Bulunan Sivas İl Müftülüğü Koleksiyonuna Ait Düz Dokuma Yaygılarının Özellikleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2013.
- Kavas, Selda, *Geçmişten Günümüze Mut, Sivrihisar, Emirdağ Kilimlerinde Yaşam Sembolleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul 2014.
- Kayabaşı, Nuran, “Bitkisel Boyamacılık Uygulamaları ve Elde Edilen Renkler”, Mehmet Ali Eroğlu (Ed.), *4. Yöresel Ürünler Sempozyumu ve Uluslararası Kültür Sanat Etkinlikleri 3-4-5 Kasım*, (ss.51-57), TRC Baskı, Antalya 2017.
- Kentbank, NezihBaşgelen (Haz.), *Dünya Kültür Mirasında Gaziantep*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1999.
- Kerimov, Latif, *Azerbaycan Halçası*, Yazıcı Matbası, Bakü 1985.
- Kılıçkan, Hüseyin, *Tarih Boyunca Bezeme Sanatı ve Örnekleri*, İnkılap Kitabevi Yayın Sanayi, İstanbul 2004.
- Kırzioğlu Görgünay, Neriman, *Altaylar'danTunaboyu'na Türk Dünyası'nda Ortak Motifler*, Türksoy Yayınları, Ankara 1995.
- “Kilim”, *AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi*, Ana Yayıncılık, 13, 2000. 315.
- “Kilim”, *Büyük Ansiklopedi*, Nesa Yayınları, İstanbul 2000, 8, 3119.
- Kızıl, Süleyman, Kayabaşı Nuran, “Muhabbet Çiçeğinin (ResedaLutea L.) Boyama Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Çalışma”, *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 18(2), 2005, 195-200.
- Kuş, Ahmet, Dıvarcı İbrahim, Şimşek Feyzi, *Türkiye Mevlevihaneleri Fotoğraf Albümü*, T.C Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Konya 2005.
- Mehmet, İbrahimgil, “Makedonya'da Türk Mimarisinde Görülen Sembolik Motifler, Hakkı Acun, Halit Çal, Gül Tunçel, Mehmet İbrahimgil (Haz.), *Prof. Dr. Haluk*

Karamağaralı Armağanı (ss.137-152), Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaa İşletmesi, Ankara 2002.

Milli Eğitim Bakanlığı, *MEGEP-El Sanatları Teknolojisi*, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara 2007.

Oyman, Rengin Naile, “Geleneksel Anadolu Dokumalarında Muska-Nazarlık Motifinin Kullanımı”, *Akademik Sosyal Araştırmaları Dergisi*, (25), 2016, 48-58.

Ögel, Bahaeddin, *Türk Kültür Tarihine Giriş III*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1978.

Ölçer, Nazan, *Türk İslam Eserleri Müzesi Kilimler*, Eren Yayıncılık, İstanbul 1988.

Ölmez, Nurhan Filiz, “Dokumalarda Yılan Motifi”, *Art-e Sanat Dergisi*, (6), 2010, 1-21.

Öney, Gönül, “Artuklu Devrinden Bir Hayat Ağacı Kabartması”, *Vakıflar Dergisi*, (7), 1968, 117-120.

Öngen, A. Gamze, “Çağdaş Türk Kirkitli Dokuma Sanatçıları”, *Akdeniz Sanat Dergisi*, 9(17), 2016, 59-69.

Özdeğer, Hüseyin, “Gaziantep”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1996, XIII, 466-469.

Özkan, Hakkı İsmail, *Mevlevi Ayinleri*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2008.

Öztürk, İsmail, “Bitki Boyaları Üzerine Birkaç Not ve Yenikent Köyünden Boyama Örnekleri”, *Etnografya Dergisi*, (17), 1982, 49-59.

Öztürk, İsmail, *Dokumaya Giriş, Halı, Düz Dokumalar ve Dokuma Kumaşların Üretim Teknikleri*, Mor Fil Yayınları, Ankara 2007.

Parlak, Tahsin, *Çoruh Vadisinde Bitkisel Boya Potansiyeli*, Kariyer Matbaası, Ankara 2007.

Parlak, Tahsin, Ergüder, A. Aslıhan, *Bardız Kilimleri*, Zafer Ofset Matbaacılık, Erzurum 2010.

Parlak, Tahsin, *Oltu ve Köylerinde Bardız Kilimciliği*, Ekip Grafik Yayınevi, Erzurum 2002.

- Rasonyi, Lydia, “Türklerde Halıcılık Terimleri ve Halıcılığın Menşei”, *Türk Kültürü Dergisi*, 4(103), 1971, 46-59.
- Salman, Özlem, “Türk Sanatının Gerçekdışı Varlık Motifleri”, *İlgi Dergisi*, (92), 1998, 8-12.
- Sarnesar, Katayoun, *İran'ın Azerbaycan Bölgesinde Sumak Dokumaları ve Anadolu'daki Uzantıları*, (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2008.
- Seçkin, Aydın, “Türkiye’deki Önemli Mevlevihaneler ve Mevlevihanelerin Yaşatılmasında Vakıflar Genel Müdürlüğünün Rolü, *Uluslararası Sempozyum-Dünyada Mevlana İzleri: 13-15 Aralık 2010-Konya Bildirileri* (ss.1-45), SÜ Mevlana Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Konya 2010.
- Soysaldı, Aysen, “Türk Kilimlerinde Dokuma Teknikleri ve Boyama Özellikleri”, *Erdem*, 10(30),1999, 599-613.
- Soysaldı, Aysen, *Düz Dokuma Teknikleri ve Teknik Desen Çizimleri (Kilim, Cicim, Zili-Sili, Sumak vb.)*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2009.
- Soysaldı, Aysen, Sarnesar Katayoun, 38. İconas, Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi 10-15 Eylül, *İran Şahseven Dokumaları İle Türkiye Yörüklerinin Alaçuval ve Heybe Dokumaları Arasındaki Teknik ve Desen Benzerlikleri* (ss.1253-1276), Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara 2008.
- Sözen, Metin, Tanyeli Uğur, “Motif”, *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2005.
- Sürür, Ali, “Türk Tekstil Sanatlarında Kuş Motifi”, *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri V. Cilt* (ss.203-210), Maddi Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992.
- T.C. Gaziantep Valiliği, Şehr-i Ayıntab-ı Cihan Gaziantep, Dumat Ofset, Gaziantep 2016.

- Tanrıkorur, Barihüda, “Gaziantep Mevlevihanesi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Divantaş Diyanet Vakfı Neşriyat Pazarlama ve Ticaret A.Ş., İstanbul 1996, XIII, 475-477.
- Tanrıkorur, Barihüda, “Kilis Mevlevihanesi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi, Ankara 2002, XXVI, 8-10.
- Taş, Ela, “Tarsus Yöresine Ait Zili Teknikli Yörük Seccadelerinden Örnekler”, *Akdeniz Sanat Dergisi*, 3(6), 2014, 297-321.
- Taş, Ela, *Malatya Müzesi'nde Bulunan Düz Dokumalar*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2009.
- Taşkaynatan, Hanım, *Sarıkamış ve Çevresi Düz Dokumaları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2011.
- Topçulu, Suna, *Tokat-Zile Çevresindeki Havlı ve Düz Dokumalar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2016.
- Uğur, Gürbüz, *Türk Halılarında Doğal Renkler ve Boyalar*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1988.
- Yakar, Halil İbrahim, *II. Abdulhamit Albümlerinde AyıntabRumkale ve Halfeti*, Dumat Ofset Matbaacılık, Gaziantep 2015.
- Yandımata, Figen, “Halı Teknolojisi”, İsmail Öztürk (Ed.), *1.Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri 18-21 Kasım* (ss.422-440), Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, İzmir 1984.
- Yetkin, Hulusi, “Gaziantep Şehri Eskiden Ne İsimlerle Anılırdı?”, *Gaziantep Aylık-Fikir ve Bilgi Dergisi*, 4(99), 1966, 57.
- Yıldırım, Mustafa, “Konya Alaeddin Camii'nde Bulunan Karapınar Yöresi Cicim Örnekleri”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (29), 2011, 519-549.
- Yıldırım, Mustafa, “Konya Aleaddin Camii'nde Bulunan Zili Dokumalardan Örnekler” *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (31), 2012, 297-321.

Yıldırım, Mustafa, “Konya Alaeddin Camii’nde Bulunan Cicim Örnekleri”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (30), 2011, 457-482.

Yıldırım, Mustafa, Baylan Zühal, “Kelkit Yöresi Zililerinden Çuval, Heybe, Palaz ve Çanta Örnekleri”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (28), 2010, 415-446.

Yılmaz, Nuray, “El Dokumalarındaki Motiflere İkonografik Yaklaşım”, *2000’li Yıllarda Türkiye’de Geleneksel El Sanatlarının Sanatsal, Tasarımsal ve Ekonomik Boyutu Sempozyum Bildirileri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1999, 329-332.

Yılmazçelik, İbrahim, Halil İnalçık, Heath W. Lowry, Klaus Kreiser, Nejat Göyünç, İsmail Erünsal, A. Atilla Şentürk (Ed.), XVIII. Yüzyılda Gaziantep’in İdari, Fiziki ve Sosyo-Ekonomik Durumu, *Osmanlı Araştırmaları XVIII*(ss. 105-123), Kitap Matbaacılık, İstanbul 1998.

Yiğit, Ahmet, “Gaziantep ”Dört Yanı Dağlar Bağlar””, Selahattin Özpallabıyıklar (Haz.), *Ayıntab’dan Gaziantep’e Bir Osmanlı Şehrinin Profili*, (ss. 87-124), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2007.

Vertibani ve Açıklama Kaynakları;

Anonim, *Doğal Boyalarla Kırsal Kalkınma* [766], Erişim (9 Ağustos 2017), Haber, http://www.bugday.org/portal/haber_detay.php?hid=766

Acar, Sedef, “‘Tapestry’ Geleneğinden Lif Sanatına Geçiş Sürecinde Jagoda Buic ve Sanatsal Çalışmaları”, *Yedi: Sanat ve Tasarım Bilgi Dergisi*, (9), 51-59.

Bilgiç, Timur A, *366 Gün Toplumsal ve Siyasal Almanak*, Adam Yayınları, Ankara 2014.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı:	Oğuzhan KABALCI
Doğum Yeri ve Tarihi	Kahramanmaraş, 01.01.1989
Eğitim Bilgileri	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk El Sanatları, Halı-Kilim ve Eski Kumaş Desenleri Ana Sanat Dalı
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Geleneksel Türk Sanatları Anabilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Sanatsal Faaliyetleri	<p>Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, “Mezuniyet Sergisi”, 10 Haziran 2013</p> <p>Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, “Eğitimde 20. Yıl Etkinlikleri” <i>Lisansüstü Öğrenci Sergisi</i>, 11 Haziran 2015</p> <p>Erzurum Yakutiye Halk Eğitim Merkezi, “Yılsonu El Sanatları Sergisi”, 10 Haziran 2015</p> <p>Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, “Geleneksel Türk El Sanatları Anasanat Dalı Lisansüstü Öğrencileri Sergisi”, 2 Mayıs 2016</p> <p>Gazi Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi, “Geleneksel Türk Sanatları Karma Sergisi Gelenekten Geleceğe-2 Mevlana ve Hoşgörü”, 12 Aralık 2016</p>
İş Deneyimi	
Stajlar	Bahçelievler Anadolu Lisesi
Projeler	-
Çalıştığı Kurumlar	Mutaş Halı A.Ş – Tasarım Bölümü Erzurum Yakutiye Halk Eğitim Merkezi-Usta Öğretici
İletişim	
E –Posta Adresi	oguzhankabalci@gmail.com
Tarih	17.12.2017